

UJ ÉLET

NEMZETPOLITIKAI+SZEMLE

S Z E R K E S Z T I K

DR. ANTAL ISTVAN ÉS DR. VITEZ-NAGY IVAN

B U D A P E S T

TARTALOM

Dr. Antal István: A vasajtó alatt	165
Dr. vitéz Nagy Iván: A magyar kulturpolitika utja	168
Dr. fügedi Pap Dezső: Belső gyarmatosítás — vagy kivándorlás.	175
Posonyi László: Erzsók. (Elbeszélés.)	183
Szokolay Béla: Miklós József	189
Czid.: Integritás és hungarizmus	191
W. B. Jeats, Virágh Ferenc, Gyula diák, Takáts István, Molnár Endre költeményei.....	182, 187, 188, 190, 195

FIGYELŐ:

Magunkról	196
Dr. Gesztelyi Nagy László: A magyar vámpolitika utja	198
Padányi Gulyás Jenő: Még egy Műegyetemet, vagy még egy ablakot?	202
A. L.: Építészkiállítás a Műegyetemen	205
Nagy László és Virágh Ferenc: Utoljára Zulawskiról	206

KÖNYVEK:

Beszédek-tekintetek a fascizmus eredményei. (Dr. Czákó István.) — Levél egy katonairóhoz. (vitéz Nagy Iván.) — Szász Károly: A szabadfalai pap leánya, (Tóth Lajos.) — Papp Viktor: Beethoven élete és művei. (Tolvaly Károly dr.) — Virágh Ferenc: Tiszta szó kell. (—gyó.—) — Nagy László: A költészet fejlődésének problémája. (Csiszár Béla.) — Ajtay Gábor: A nemzetközi viszályok békés elintézésének lehetőségei és módjai. (—ni.—) — Weninger László Vince: Az új nemzetközi jog. (S. K.) — Orbán István: Mit szólna hozzá a csákó ... és más elbeszélések. (K.) — Waisbecker Ede: Pázmándi Horvát Endre szépirodalmi munkássága. (h. s.) — Dormándy László: Solyommadár. (Puskás István) — Mécs László: Vigasztaló. (—ágh.) — Dr. Baner A. Bernhard: A nő. (ifj. Antal István) — Lirai Antológia. (K. S.) — Hegedüs Sándor: Vörösbőrű romantika. (h. s.) — Két könyv Gyóni Gézáról. (Tóth Lajos) — Gyulai Pál irodalmi emlékei. (Tóth Lajos) — Tabéry Géza: A Tűzmadár. (Csiszár Béla) — György Oszkár: Titkok. (K. S.) — Szabó Lőrinc: A sátán műremekei. (K. S.) — Szunyoghy Farkas: Tanyai emberek. (Gy.) — Művészeti bonctan. (Y.) — Fráter Lóránt: Genere Kulí, (Dr. K. S.) — Verlaine magyarul. (K.) — Két folyóirat. (N. és Cz.) — 209—223.

Mű mellékletek: Miklós József: Szent Ferenc. — A Műegyetemi építész kiállításról: Karvaly Imre és Sztójka József pályaművei. — Jókuthy Miklós: Hajógyári részlet. — ifj. Masirevich György: Az építészkiállítás emblémája.

Ez a számunk nyomdatechnikai okok miatt csak július 24-én jelent meg.

Az ***Új Élet*** előfizetési ára: egy félévre **6 pengő**,
egész évre **12 pengő**.

Az előfizetési összeget a Centrum Hitelszövetkezethnél lévő folyószámlánkra (Budapest. IX., Ferenc-körut 38) kell befizetni **postautalványon** vagy a mellékelt **csekk befizetési lapon** (csekk számla szám: 53.336).

Beküldött könyvek:

Szász Károly: Magyar fa sorsa. Makkay püspök Ady könyvének bírálata, (Budapesti Hirlap.) — Cselötei Lajos: A stravitza pohár. (Stephaneum.) — Balla Irma: Vaskuthy Gábor. (Pantheon.) — Bernát István: Tanulmányok az agrárpolitika és a magyar agrármozgalom köréből. (Pátria.) — Molnár Endre: Költemények. — Révész Tihamér: Vasuti személyforgalmi politikánk megreformálása. (Grill.) — Pócsy Miska: A tilosban. Szathmáry Tihamér előszavával. (Hódmezővásárhely, Hécső Sándor kiadása.) — Grób Imre: Hét év Szibériában. Szász Károly előszavával. (Franklin.) — Dr. vitéz Nagy Iván: Les minorités nationales et la Société des Nations. (Pécs, Dunántul Egvetemi Nyomda.) — Nagy Iván: Almanach des Etudiants Hongrois. (Préface de M. Zoltán de Magyar.) Paris 1927. — Dr. Nagy Sándor: Ady Endre költészete. Bpest. — Bandouin: Az önfegyelmezés művészete. (Novák.)

Az Uj Élet eddig megjelent számainak tartalma:

1926. nov. szám: Antal István: Uj Élet. — Weis István: A magyar girondisták. — Gesztelyi Nagy László: A magyar tanyakérdés nemzetpolitikai jelentősége. — Csanády György, Radványi Sándor, ifj. Szász Károly költeményei. — Balla Borisz: A szovjetkultura apokalipsziséből. — Külpolitikai szemle. — Kováts Albert: Az amerikai nevelés alap gondolata. — Farkass Jenő: Irodalompolitika. — Mariancsics Imre: A színházi évad kezdetére. — Könyvismertetések.
1926. dec. szám: Révész Imre: A magyar protestantizmus problémái. — Oláh György: Az idegen (Novella). — Némethy Imre: Gondolatok a jogi oktatásról. — Czakó István: Gragger Róbert. — Külpolitikai szemle. — Bobula Ida: Amerikai magyarság. — Trájer István: A földbirtokreform. — Takács István: A filmburleszk. — Könyvismertetések.
1927. jan. szám: Antal István: Kapunyitás előtt. — Asztalos Miklós: A „transilvanista gondolat”. — Tholvay Károly és Takáts István költeményei. — Bernát Gyula: H. S. Chamberlain. — Farkass Jenő: A husz éves Nyugat. — Ybl Ervin: Magyar táj és életképkiallítás a Mücsarnokban. — Csanády György költeménye. — Hiesz Géza: Foujita (Mű melléklet). — Külpolitikai szemle. — Bécsy Bertalan: A földbirtokreform szabta uj feladatok. — B. Gy.: Uj átcsoportosulások küszöbén. — Könyvismertetések.
1927. febr.—márc. szám: Dr. vitéz Nagy Iván: Place aux jeunes! — vitéz Bajcsy-Zsilinszky Endre: A kereszténység válsága. — Dr. Ihrig Károly: A kartelek. — Dr. Czakó István: Fabian Society. — Dr. Ajtay Gábor: Benes—Pasics—Trumbics. — Nyitrai N. László: Az egészség forradalma. — ifj. Szász Károly, Szőke Sándor, Mariancsics Imre és Takáts István költeményei. — Radnóti István: Magunkról. — Dr. Cz. I.: Róma—Budapest. — Dr. Ajtay Miklós: A kubizmus husz éves évfordulója. — Dr. Acsay Tihamér: A jogásznevelés megjavítása. — Könyvszemle.
1927. ápr. szám. Dr. Antal István: Termelés, vagy nemzet? — Weis István: Magyarország Európában. — Barbarits Lajos és Boross Sándor költeményei. — Kerék Mihály: Az uj nemzedék problémája. Dr. Farkass Jenő: Prohászka Ottokár. — Dr. Cz. I.: A fiumei kikötő. — Szász Béla: A föderalista Jugoszlávia. — Könyvszemle.
-
-

Az eddig megjelent füzetek számonkint 1 Pengő beküldése ellenében az Uj Élet kiadóhivatalánál (Budapest, IX., Köztelek-u. 1) még kaphatók.

PFEIFER FERDINÁND

(ZEIDLER TESTVÉREK)

nemzeti könyvkereskedésében

Budapest, IV. Kossuth Lajos-u. 5.

(A Nemzeti Casino palotájában)

minden könyv beszerezhető.

Nagy választék magyar és idegennyelvű könyv-
ujdonságokban.

**Színházjegy árusítás Budapest
összes színházai részére**

Fennáll 1841 óta.

Telefon hívószámok: Könyvosztály József 359—33.

Színházjegy pénztár József 329—21.

A CENTRUM

**Fogyasztási Szövetkezet üzletei
és üzemei:**

**Igazgatóság és központi
iroda** IX. Ferenc-körút 46. Telefon
József 345—26. Irodai órák: d. e.
8—1-ig, d. u. 3—6-ig.

Fűlzet. IX. Ferenc-körút 46. Kap-
hatók: uri és női divatcikkek, gummi-
kabátok, orvosi és munkaköpenyek,
drogéria, háztartási cikkek, sport- és
játékárúk, cipők, textilárúk, fehérmű
és ágynemű anyagok végben és méte-
renkint, Üzleti órák: $\frac{1}{2}$ 8—6-ig. Tele-
fon: J. 345—26.

Papírüzlet. VIII. Baross-utca 52.
Kaphatók: az összes iskolai rajz-
füzet- és tanszerek, irodai cikkek, író-
szerek, műszaki cikkek, festőművé-
szek, rajzoló szűkségleti cikkei, üz-
leti könyvek, levélpapír, levelezőlapok
stb. Üzleti órák $\frac{1}{2}$ 8—6-ig. Telefon:
József 375—14.

Papírfióküzlet IX. Mester-u. 65.

Fűszerüzlet. I. Budafoki-út (József
műgyetem, Alagsor). Az összes fű-
szer- és háztartási cikkek, falatozó
és tejivó. Üzleti órák: d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 2
és d. u. $\frac{1}{2}$ 4—7-ig. Telefon: József
403—32. (Nyilvános telefon.)

**Szórady-féle könyv- és pa-
pírüzlet.** IX. Ráday-utca 37. Szép-
irodalmi és tankönyvek új és használt
állapotban, iskolai és irodai cikkek,
kölcsonkönyvtár, antiquar vétel és
eladás. Nyitva $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 2, és $\frac{1}{2}$ 3-6-ig.

Szödényi-féle papírüzlet. Irányi-u.
és Veres Pálné-u. sarok. T. J. 451-11.

Szegedi fióküzlet. Szeged, Du-
gonics-tér 1. Kaphatók: iskolai és
irodai felszerelések, papírárúk, tan-
szerek, kozmetikai drogua- és háztar-
tási cikkek, uri és női divatcikkek.

Újszegedi fióküzlet. Újszeged.
Kaphatók: fűszer-, papírárúk és
droguacikkek.

Centrum hitelszövetkezet.

(Az OKH. tagja.) IX. Ferenc-körút 38. Telefon: J. 455—31. Elfogad előnyös kama-
tozás mellett betéteket, hiteleket folyósít, banküzletekkel foglalkozik és kezel
alapítványokat. Hivatalos órák d. e. 12—1-ig és d. u. 5—7-ig.

Beküldött könyvek:

H. G. Wells: William Chirrold világa. Ford. Szinnai Tivadar, 2 kötet. Budapest. 1927. Pantheon. — Dormándi László: Sólyommadár. (Balassa Bálint regénye). Pantheon rt. kiadása. — Paul Verlaine—Szabó Lőrinc: Válogatott versei. 1926. Pandora-kiadás. — Szabó Lőrinc: A sátán műremekei. Versek. 1926. Pandora-kiadás. — Mécs László: Vigasztaló. Versek. 1927. L. Voggenreiter (Studium)-kiadás. — Lirai Antológia. Szerkesztette: Sziklay Ferenc. 1926. Ludvig Voggenreiter (Studium)-kiadása. — Incze Gábor: Jó az Isten (Beszéd). Sylvester-kiadás. Tahitótfalu. — Dr. Szögyéni Gyula: A politika compendiuma. Grill Károly-kiadása. — Révész Tihamér: Vasuti személyforgalmi politikánk megreformálása. Grill Károly. — Ifj. Hegedüs Sándor: Vörösbőrű romantika. Légrády-kiadás. — Pierre Benoit: Az óriások utja. Légrády-kiadás. — Geo Clifford: A lasszóss leány. Légrády-kiadás. — Hans Wüst: Nagy díjért. Regény sportról és munkáról. — Makkai Sándor: Magyar fa sorsa. Soli Deo Gloria-kiadása Budapest. — Dr. Boross István: Gyóni Géza. Irodalomtörténeti tanulmány, Mezőtur. — Radó Antal: Magyar sírások és egyéb költemények. Budapest, Lampel R. — Fráter Lóránd: Genere Kuli. Emlékezések. Légrády-kiadás. — György Osszkar: Titkok. Versek. Mentor, Budapest 1926. — Le Bon: Uj idők pszichológiája. Révai Testvérek. 1927. — Pekár Gyula: A kis hős. Singer és Wolfner Budapest. — Altay Margit: A fejr hajó. Regény. Singer és Wolfner. — Horváth Barna: Az erkölcsi norma természete. Budapest. A Budavári Tudományos Társaság. — Mille Géza: Gyakorlati Gazdalexikon. Százkét munkatárs közreműködésével. Első kötet. (A—I.) Sylvester-nyomda. — Szunyogh Farkas: Tanyai emberek. Első Kecskeméti Hirlapkiadó Rt. Kecskemét. — Dr. Laky Dezső: Csonkamagyarország tuberkulózis halandósága az 1920—23. években. A Népegészségügy kiadása. — Tabéry Géza: A Tűzmadár. Regény. Erdélyi Szépmíves Céh Cluj-Kolozsvár. 1926. — Jakab Géza: Álmodik a gyopár. Versek. Cluj-Kolozsvár. Minerva. 1927. — Balla Irma: Vaskuthy Gábor. Pantheon rt., Budapest. — Szász Károly: A szabadfalvi pap leánya. Verses regény. 1927. Franklin. — Waisbecker Ede: Pázmándi Horvát Ede szépirodalmi munkássága. Symporion-könyvek. 1927. Carl. Pécs.

„UFA“ Filmszínház

Május 5-től:

Harmath Imre filmrevüje a

Lesz maga juszt is az enyém

slágereit

Eisemann Mihály

minden előadásban személyesen játsza.

PFEIFER FERDINÁND

(ZEIDLER TESTVÉREK)

nemzeti könyvkereskedésében

Budapest, IV. Kossuth Lajos-u. 5.

(A Nemzeti Casino palotájában)

minden könyv beszerezhető.

Nagy választék magyar és idegennyelvű könyv-
ujdonságokban.

**Színházjegy árusítás Budapest
összes színházai részére**

Fennáll 1841 óta.

Telefon hívószámok: Könyvosztály József 359—33.

Színházjegy pénztár József 329—21.

A CENTRUM

**Fogyasztási Szövetkezet üzletei
és üzemei:**

**Igazgatóság és központi
iroda** IX. Ferenc-körút 46, Telefon
József 345—26. Irodai órák: d. e.
8—1-ig, d. u. 3—6-ig.

Fűzlet. IX. Ferenc-körút 46. Kap-
hatók: uri és női divatcikkek, gummi-
kabátok, orvosi és munkaköpenyek,
drogéria, háztartási cikkek, sport- és
játékárúk, cipők, textilárúk, fehérnemű
és ágynemű anyagok végben és méte-
renkint. Üzleti órák: $\frac{1}{2}$ 8—6-ig. Tele-
fon: J. 345—26.

Papírüzlet. VIII. Baross-utca 52.
Kaphatók: az összes iskolai rajz-
füzet- és tanszerek, irodai cikkek, író-
szerek, műszaki cikkek, festőművé-
szek, rajzolóknak szükségesi cikkek, üz-
leti könyvek, levélpapír, levelezőlapok
stb. Üzleti órák $\frac{1}{2}$ 8—6-ig. Telefon:
József 375—14.

Papírflókülzet IX. Mester-u. 65.

Fűszerüzlet. I. Budafoki-út (József
műgyetem, Alagsor). Az összes fű-
szer- és háztartási cikkek, falatozó
és tejivó. Üzleti órák: d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 2
és d. u. $\frac{1}{2}$ 4—7-ig. Telefon: József
403—32. (Nyilvános telefon.)

**Szörődy-féle könyv- és pa-
pírüzlet.** IX. Ráday-utca 37. Szép-
irodalmi és tankönyvek új és használt
állapotban, iskolai és irodai cikkek,
kölcsonkönyvtár, antiquar vétel és
eladás. Nyitva $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 2, és $\frac{1}{2}$ 3-6-ig.

Szödényi-féle papírüzlet. Irányi-u.
és Veres Pálné-u. sarok. T. J. 451-11.

Szegedi flókülzet. Szeged, Du-
gonics-tér 1. Kaphatók: iskolai és
irodai felszerelések, papíráruk, tan-
szerek, kozmetikai drogua- és háztar-
tási cikkek, uri és női divatcikkek.

Újszegedi flókülzet. Újszeged.
Kaphatók: fűszer-, papíráruk és
droguacikkek.

Centrum hitelszövetkezet.

(Az OKH. tagja.) IX. Ferenc-körút 38. Telefon: J. 455—31. Elfogad előnyös kama-
tozás mellett betéteket, hiteleket folyósít, banküzletekkel foglalkozik és kezel
alapítványokat. Hivatalos órák d. e. 12—1-ig és d. u. 5—7-ig.

U J É L E T

NEMZETPOLITIKAI SZEMLE

Felelős szerkesztő dr. vitéz NAGY IVÁN

Főszerkesztő dr. ANTAL ISTVÁN

Főmunkatársak :

Dr. Bernát Gyula

Dr. Czákó István

Dr. Farkass Jenő

A VASAJTÓ ALATT.

Az elmúlt hetekben megszorodott a tudományos, vagy ha tetszik, a társadalmi egyesületek száma. S velük együtt azok a mozgalmak is, amelyek a magyar élet belső erőinek, ez erők harmónikus kifejlesztésének és céltudatos megszervezésének a kultuszát tüzték maguk elé. Az új mozgalom célja: minden előítéletől, elfogultságtól és egyoldalúságtól mentesen vizsgálni a magyar társadalom, a magyar nemzet és a magyar állam belső strukturájának az elemeit, azokat az élet- és lélektani összetevőket, amelyekből a magyar nemzeti egyéniség eredője kialakul. Belepillantani a magyar politika gépezetének a szerkezetébe, felkutatni e politika faji, gazdasági, társadalmi és etikai mozgató rugóit, keresni azt a célt, amely felé a magyar politika a nemzeti közösséget irányíthatja, reámutatni azokra az eszmékre, amelyek e politika uralkodó tónusait megadják, illetve kellene, hogy megadják és végül előteremteni az eszközöket, amelyekkel ez eszmék a valóságba átültethetők.

Tudományos laboratóriumnak készül ez az új tömörülés, amely a maga lombikjainak és retortáinak a műhelyéből tudományos eszközökkel hozza napvilágra azokat a gondolatokat, amelyekkel a magyar életet, a magyar kulturát és magyar nemzeti államot előbbre vihetjük a fejlődés pályáján, azokkal a tervekkel egyetemben, amelyekkel a magyar élet belső és külső reorganizációja, erőinek a társadalmi igazságosság alapján való átcsoportosítása megvalósítható.

De az új mozgalom mindennek ellenére sem akar megmaradni a tudományos buvárkodás csendes és mozdulatlan passzivitásában, ellenkezőleg, a laboratórium ajtaját-ablakát ki akarja tárni a lüktető élet utcái, terei felé, hogy egyrészt a falai között szüntelenül a gyakorlati élet friss levegője keringjen, másrészt viszont, hogy külvilág is tisztában legyen létezésünkkel — és az életet formáló akaratainkkal.

Egyszóval az állandó, közvetlen és szerves kapcsolatot keressük az élettel s míg kutató intellektusunk hideg, szenttlen, objektív szemmel keresi a bajok diagnózisát, a magyar élet jövő sorsáért aggodalmas lelkünk türelmetlen, szenvedélyes sürgetéssel fel akarja rázni az egész közvéleményt a bajok megelőzésére, gyógyítására s ha kell: az

operáló kés használatára. Még akkor is, ha ez a műtét fájdalmas és vérző, a „tekintélyek” álláspontjába ütköző, a közfelfogást nem osztó, a közhiuságnak nem hizelgő, a hagyományok rovására menő, a hatalmasokat kellemetlenül érintő, a népszerűségre nem sokat adó, a beérkezettek nyugalmát megzavaró, a künnrekedtek mohóságát ki nem elégítő s az egyéni érvényesülés kategórikus imperativusát teljesen elmellőző eredményekkel járna is reánk nézve.

Ne kerüljessük a dolgot: a háboru utáni fiatal Magyarország tömörülése ez a mozgalom, amely a saját maga képére és hasonlatosságára akarja átformálni a társadalmat és az államot. Azé a fiatalságé, amely az ifjukur első maradandó, felejthetetlen benyomásait a szeges-drótkerítések mögött, acélsisakban szerezte meg az életről, a kötelességekről, azé, amelynek a legnagyobb áldozat ellenében a legkisebb darab kenyeret juttatta a magyar élet.

Ez a fiatalság ma már voltaképpen nem is fiatalság, nemcsak gondolkozásban, de sajnos, már az évek számában és a tapasztalatok mennyiségében sem; fiatalnak talán csak azért látszik, mert az „öregek” — értve rajtuk azokat, akiknek életük java a háboru előtt telt el s ezek közül is különösen azokat, akiknek lelke fölött nyomtalanul suhant el háboru és forradalom — testükkel, lelkükkel, öklükkel és könyökükkel nehezednek azokon a vasajtókon, amelyek a mélyből a magasba vezetnek.

Nem törődve azzal, hogy az ajtók vaspántjai alatt egy egész nemzedék — még pedig szívében-lelkében és erkölcsében érintetlen nemzedék — gyűl, gyűl, izzik, forrong, ég és emésztődik a saját tehetetlen tüzeiben. Érthető-e, ha itt a vasajtók mögött mind általánosabbá válik a meggyőződés, hogy nem jól van ez így, ahogyan van: hogy eszmék születnek e „van” kireperálására, hogy mozgolódás támad az akadályok legyürésére és a cél megvalósítására. Az „öregek” — értve őket mindig a fent kifejtett értelemben — úgy rendezkednek itt be e szűk és fojtó magyar határok között, mintha örökre akarnának élni s az államot, a társadalmat a maguk kizárólagos beneficiumának tekintve, meg akarják állítani a nap járását a magyar sikság fölött. Ez a művelet pedig eddig kevés embernek sikerült Turpin érseken kívül; aki — a monda szerint — a ronszváli ütközet után állította meg a napot a győzelmes hadsereg fölött, csak azért, hogy eltemethesse a halottakat. Az élők kedvéért nem állítja meg az Urísten az idő mulását, különösen pedig azért nem, hogy az élők életét meghosszabbítsa.

Akik az új mozgalom irányát, célkitűzéseit megszabták, azok egyetértének abban, hogy nem egy új egyesületet alapítottak a többi sok ezer mellé, amelynek keretei között több-kevesebb vitálitással folyik majd a fakó és érdektelen egyesületi élet. Egyesületi élet, amelynek megnyilvánulásai nem vetnek szélesebb hullámokat annál a „tisztikárnál,” amely az egyesületi impériumot gyakorolja és azoknál a tagoknál, akiknek a figyelmét leköti az egyesületi tevékenység. Az új tömörülés az egyesületi élet összes formaságait, belső és külső életnyilvánulásait elveti magától és minden erejét magára a mozgalomra koncentrálja. A mozgalom pedig önmagát táplálja, fejleszti, duzzasztja és viszi előre azoknak az erejével, akik a mozgalom célkitűzéseiben érdekelve vannak. Ez pedig az egész magyar társadalom, amelynek léte, boldogulása és jövője függ attól, hogy az ország vezetésében az erők szabad játéka érvényesüljön s az erők természetes játékból azok

kerüljenek ki győzelmesen, akikben legtöbb az erő, az akarat, a bátorság és a hozzáértés a magyar élet egyik, vagy másik, de mindenesetre az összes feladatainak a betöltésére.

A magyar élet fölött napjainkban valami kimondhatatlanul nyomasztó, ismeretlen és bénító lidércnyomás terjeszkedik. Ráül a lelkekre, megbénítja a fantázia szárnyalását, a kritika bátorságát, az egyéniség erejét, az önállóság szabadságát.

A magyar lelkek kezdenek hivatalos uniformist ölteni magukra, amelyet patentirozott vélemény-gyártók szállítanak s jaj annak, akinek lelkéről hiányzik egy gomb, avagy fél centiméterrel alacsonyabb a gallérja. Ez az uniformis nem tür csak egyfajta gondolkozást, egyfajta világszemléletet, egyfajta szeretetét a magyar népnek s aki gondolkozás nélkül nem igazodik ehhez a „forsriftoz” világszemlélethez, annak vége van, az elvesziti a szó, az élet jogát a magyar földön.

Mi nem vagyunk ellenségei az uniformisnak, sem testben, sem lélekben, sőt ha az az uniformis egy nagy cél érdekében megszervezett nemzeti lelket takar, mi vagyunk az elsők, akik uniformisba öltöztetjük magunkat.

Csak egyet tartunk veszélyesnek a magunk, de az uniformis szempontjából is: ha nem az uniformist szabják a lélekhez, hanem a léleknek kell igazodnia az uniformishoz. Különösen, ha kilátszik kezünk-lábunk belőle s a csillogó sujtás nem tudja elfelejtetni velünk, hogy mi már egy egy más kornak más gyermekei vagyunk.

Mi a magunk lelkére szabjuk s a magunk gondolkozásához méretezzük azt a lelki egyenruhát, amelynek nevében meg akarjuk vivni a magyarság nagy harcát idebenn és odakünn.

Ezért született meg a *Magyar Nemzetpolitikai Társaság*, amelynek keretei között indul életnek a háborus nemzedék új mozgalma, a fiatal Magyarország jogainak érvényesítéséért. A mozgalom mögött tulnyomórészt azok a személyek állanak, akik az *Új Életet* alapították és fenntartják, akik az *Új Élet* betűivel szolgált célokat most már a társadalmi szervezkedés és a tudományos munka hatóerejével is alátámasztani, elmélyíteni és kiterjeszteni akarják.

S ha most azt kérdezné valaki tőlünk, mit akarunk mi a Magyar Nemzetpolitikai Társasággal és mit akarunk ezzel az új mozgalommal, nagy zavarban volnánk.

Nem tudjuk, hogy mit akarunk.

Csak azt tudjuk, hogy akarunk *valamit*.

Valami mást, ami van. Mert erről tudjuk, hogy nem jól van. Hogy miért nem jó, hol nem jó, hogy lesz jó — ime azt keressük.

Ki tudja, megtaláljuk-e? Ez nem is fontos. Fontos az, hogy keressük.

És higyjünk abban, hogy megtaláljuk.

Mi, itt, a vasajtó alatt!

Dr. Antal István.

A MAGYAR KULTURPOLITIKA UTJA.

Mióta a legnagyobb magyar kimondta, hogy *kimüvelt emberfőkre* van elsősorban is szükségünk, ha Magyarország az őt megillető helyet a Nap alatt el akarja foglalni, meg akarja tartani, vagy vissza kívánja hódítani, *Klebelsberg* Kunó gróf érkezétségig nem akadt senki még a magyar kultúra őrei és sáfárjai között, aki ezt a tételt annyi energiával, annyi lelkesedéssel, annyi szívvvel, annyi hozzáértéssel és olyan *tudatosan* iparkodott volna a megvalósulás felé vinni, mint éppen ő, a nagy összeomlás utáni nemzeti felépülés idejének kultuszminisztere. Annak az őt esztendőnek munkája, mióta élén áll a magyar közoktatásügynek, egy gyorsan fejlődő, magasba szökő és ott szétterebélyesedő tölgy életbe bomlásához hasonlatos. A magyar kultúra fájáról soha még miniszter annyira nem gondoskodott, mint éppen ő, aki levegőt, napfényt, májusi esőt, porhanyó földet, kertészkezt, permetezést, minden szükséges életfeltételt elővarázsolt a megcsonkított, kifosztott, sötétgü, elfáradt magyarság maradékértékeiből, csakhogy a gondozására bízott fa újra és mihamarább a magyar humusz mélységeiben megkapaszkodó új gyökerekhez, diadalmas lombkoronához és hajlithatatlan erejű törzshöz jusson.

Klebelsberg Kunó gróf valóban rajta tartja kezét a nemzeti élet lüktető pulzusán és csodálatos érzékenységgel tapintja ki az újjáfejlődő magyarság szellemi szükségleteit s folyton és rögtön reagál is minden követelően jelentkező lenni-akarásra. Mi, akik az életünket ott kezdtük a háboru *alkotó* poklában, — (mert nem igaz az, hogy a háboru *csak* rombolt, — a rombolást az ágyuk, az aknák, a gépek csinálták, — az emberek, a katonák ott építeni, alkotni, teremteni tanultak meg, mindig, újból és ezerszer újra) — sokszor szinte hitetlenkedve figyelünk a Hold-utcai palota felé, hogy valaki, aki életét még ott tul 1914 mögött kezdte, akinek bizonyos mértékig determinálva kellene hogy legyen a világszemlélete a béke boldog semmittevő idejének adottságaival, aki a fiatalság ujitásvágyától már nem lehet elszédülve, rendre, sorra valósítja meg és hívja életre azokat az intézményeket, teszi meg azokat az intézkedéseket, amelyek eljövételéről és megcsinálásáról repeső lélekkel a magyarság hiába álmodozott azelőtt hosszú időkn keresztül.

Mi, akik tudjuk és akarjuk magunkat egy új magyar világ munkásainak és katonáinak, sokszor érezzük azt, hogy a magyar kulturpolitika mostani rögtörése nélkül nem volna hova vetnünk majd az általunk elképzelt magyar jövő szívében és agyunkban csirázódó magvait. A messzi horizontok alján vannak még, szürke ködbe borulva, azok a célok, amelyek felé a nagy elkábítatás után feltápászkodó nemzetünk 1919 nyarán megindult és amelyek felé azóta új nemzedékek egész sora marsirozik már dübörgő léptekkel és felemelt szívvvel a csonkaország poros parlagjain át. A háborus generációk ifju dandárjai és a nyomukba lépő fiatalok seregei a kátyus magyar utakon össze-

szorított ajakkal és „csak azért is“ feszülő inakkal menetelnek szembe a magyar jövő sötétbe vesző kapujával. Pedig a hitükön kívül *ma* nincs más reményük ezeknek a fiatalságuk által lehendikeppelt marsolóknak, csak az, hogy mai kulturpolitikánk csodálatos nagyvonalúsággal és *merészséggel* neveli soraikból új vezérkarát, tisztjeit és katonáit ennek az új várva-várt magyar holnapnak. Mi, akik hisszük és akarjuk a Duna-medence új magyarságának új országát, ezért tartjuk *Klebelsberg* Kunó grófot nemcsak a *ma*, hanem inkább a *magyar holnap* szolgálatában állónak, az ifjuság, a magyar „jövő“ miniszterének.

Hogy ebben a munkájában támadásokban van része kivénhedt Koppányoktól, az a magyar földön csak természetes. De, bár jó hadvezérhez illően, nem szabad lekicsinyelni az ellenség erejét, mégis azt mernők mondani, hogy küzdelmében és munkájában még se az előtte tornyosuló akadályok és ellenzékének száma, hanem a háta mögött felsorakozó és egyre gyarapodó tábor ereje adjon irányt és tempót. Mert, kiket lát magával szemben? A múlt évtizedek Pató-Pálos magyarságának fogatlan és töppedt öregjeit, akik még ma is folyton csak a humanisztikus műveltség egyedüli üdvözítő voltán kérődznek, mikor a természettudományok, az újabb kor történelme, a modern nyelvek, a közgazdasági ismeretek fokozottabb tudásának szükséglete már mennydörögve zug végig a fejünk felett, az a folyton fogyatkozó nemzedék — és ezt ki kell egyszer már mondanunk, — amelyik tehetetlenségével, rövid látásával, bornirt sovinizmusával, szervilizmusával és gyávaságával az összeomlásig engedte jutni a magyar sorsot. Mert — és ezt reméljük, még módunkban lesz keményen és messzehangzóan is hangsúlyoznunk egyszer, — a *nagy bukásért nem csak azok felelősek, akik előkészítették és csinálták tizennyolc lázadását, hanem azok is, akik ezt nem akadályozták meg és engedték kifejlődni.*

Ezekkel szemben viszont maga mögött és körött láthatja a magyar kultúra fenntartásáért és kifejlesztéséért vívott nagy harcában a háborus ifjú nemzedékek hosszú sorát, akik egy ujjáépülő ország akarásával a lelükben, minden kinon, lemondáson, nélkülözésen és szenvedésen keresztül előbb vagy utóbb, de egyszer egészen bizonyosan, be fognak marsirozni a magyar holnap Botond-bárddal bezuzott érckapuján. Ez a nemzedéksor pedig, amelyik a maga szellemi felkészültségét ott szerezte azokban az intézményekben, melyeket *Klebelsberg* Kunó gróf átmentett a magyar tegnaptól a mának, és azzal a támogatással, amelyet a diákszociális intézményeken keresztül tanulmányai idején élvezett, hálás a magyar kultúra sáfárjának és a magyar jövőért való küzdelmében mindig ott *marad* mögötte.

Mikor azonban rövid sorokban végigfutunk a magyar kulturpolitika ösvényein és országutjain, melyeket a miniszter mellett igen kiváló munkatársak hosszú sora tört az elhagyott magyar ugaron, fel szeretnénk néhány szempontra hívni a figyelmét.

A politikai demokráciát, a széles rétegeknek az alkotmány sáncai közé való bevonását, meg kell előznie a kulturdemokráciának, a magyar dolgozó tömegek értelmi színvonala emelésének, a népiskolák ezrei-¹nek és az iskolán kívüli intenzív népművelésnek megszervezésével. A *Klebelsberg*-féle kulturpolitikának ez az egyik alaptétele, a másik pedig az, hogy *a nemzetek művelődése mindenütt két-három ezer*

ember kezébe van letéve. Ennek a szellemi vezető rétegnek európai iskolázottságától és látókörétől függ a nemzeti kultúra mértéke.¹ Ezt a kettős alap gondolatot végig is vezette az elmúlt öt év folyamán alkotásainak és intézkedéseinek egész területén. Sok évtizedes mulasztást pótol, amikor az elhagyott magyar tanyák gyermekei számára százával, sőt mondhatjuk, ezrével építtette fel a tanyai iskolákat,² apró sugaru gyűjtőhelyeit annak az új nemzedéknek, amelyekkel nálunk nem a Moltke-, hanem a Klebelsberg-féle iskolamesterek fogják megvívni a magyar jövő harcát. A polgári iskolákról szóló törvényjavaslat elfogadtatásával megnyitója lett a nyolc osztályos népiskolának és azzal, hogy a mezőgazdasági szakoktatás terén be kívánta hozni a középiskolai rangra emelt és érettségit nyújtó, mezőgazdasági felsőbb iskolát, végre hozzájuttatta a magyar agráriusokat is egy régi kívánságuk valóra válásához. A középiskolák újjászervezésének forradalmian nagyszerű lépése ugyan kiváltotta a humanisztikus iskola hiveinek támadását, de viszont ezekkel szemben széles nemzeti rétegek régóta várt elgondolását valósította meg és elavult középiskolai rendszerünk merészen szükséges megváltoztatásával kivívta a maga számára az újjáépülő ország széles rétegeinek bizalmát.

Kulturpolitikájának második tétele³ értelmében talán a legszeretőbb gondot mégis csak a felső oktatásügy kifejlesztésére és támogatására fordította. És mi úgy hisszük, hogy itt való munkája lesz a legháládatosabb. *Klebelsberg* Kuno gróf ugyilátszik megérezte, hogy a nemzeti újjáépítés szolgálatába legelső sorban és legnagyobb lelkesedéssel azok fognak a magyar jövő kiépítésének munkájába beállni, akik vagy maguk is ifjui fejjel végigküzdötték a nagy háborút, vagy pedig ha gyermekésszel is, de végigélték a magyarságnak ezeket az iszonyatosságokban is felemelően nagyszerű napjait. Az ő egyetemeiről és külföldi intézeteiről rövid tíz-tizenöt év alatt valóban rendelkezésére fog állni így az országnak az a két-hárromezer ifju ember, a nemzeti élet megnyilvánulásainak minden vonalán, akik hittel, lelkesedéssel, Berlinben, Oxfordban, Párisban, Bécsben, Rómában szerzett európai látókörrel, fiatalos tettvággyal és ambíciókkal, a modern kor szellemének megfelelő speciális szakképzettséggel s felkészültséggel és a történelmi időkben szerzett *nagyobb felelősségérzettel*, mint az apáik, irányítani tudják majd az újjáépítés munkáját.

A kultuszminisztert többször támadták, hogy miért fordít annyi gondot az egyetemekre és miért nem kezdi a népiskoláknál; pedig ha valaki megfigyeli ennek az öt évnek budgetjeit,⁴ akkor a számok felsorakozó oszlopaiból rögtön láthatja, hogy a népiskola épp úgy megkapta a magáét, mint ahogy az egyetem és a nagy állami beruházások során első sorban is épp a széles népi rétegeknek igényei lettek az új alsóbbfokú iskolák egész sorának építésével kielégítve.

És különben nem is lehetett volna várni addig, amíg egészen alulról kezdve, husz-harminc-harmincöt év múlva végre beérkezhettek

¹ Gróf Klebelsberg Kuno beszédei, cikkei és törvényjavaslatai. 1916—1926. Atheneum. 687 l.

² Az u. n. sürgős iskolaépítési programmban 4791 objektumnak felépítése van tervbe véve 60,879.000 pengő költséggel,

³ L. részletesen kifejtve *Magyary* Zoltán: A magyar tudománypolitika alapvetés c. munkában (1927. Egyetemi nyomda), melyre még visszatérünk.

⁴ Állami költségvetés, Vallás- és közoktatásügyi Minisztérium 1927/28.

volna a most induló fiatalok azokba a pozíciókba, ahonnan a nemzetéletet már irányítani lehet. Egészen bizonyos ugyanis, hogy sokkal hamarabb szükség lesz arra, hogy az új generáció dandárjai leváltsák a most az élen harcolókat, úgy, hogy *Klebelsberg* Kuno gróf által számított tiz-tizenöt esztendő éppen csak, hogy elég lesz az új tisztikar kialakulásához. De ha nem most indította volna el őket, hanem várt volna a felnövekvőkre, akkor lemaradtakká váltunk volna az újjáalakuló Európa nagy versenyén.

A külföldi tudományos intézetek,¹ amiket annyi lelkesedéssel hozott létre a semmiből, ne feledjük el, hogy egyuttal állomásai a magyar propagandának is. A csehek által alapított Institut Slave Párisban, amely a csehbarát *Ernest Denis* munkáját olyan kiválóan támogatta, párjára akadt már a berlini Ungarisches Institutban, ahol a korán elhunyt kiváló *Gragger* professzor verekedett a magyar igazságokért. De a külföldi magyar intézetek sorának teljessé válhatása szerintünk okvetetlenül sürgős szükséggé teszi az évek óta húzódó Párisi Magyar Intézet felállítását, ahol valamikor *Kont Ignác* már olyan gyönyörű eredményeket ért el a magyar-francia tudományos kapcsolatok kiépítésénél. *Lord Rothermere* írta a *Beneshez* intézett táviratában, „hogy a trianont béke nélkül jött létre, hogy a nagyhatalmak képviselőjének elegendő adat állott volna a rendelkezésükre, amely őket megfelelően irányíthatta a végleges rendezéssel kapcsolatos bonyolult területi kérdésekben.“ És hol volna szükség inkább a teljes tudományos fegyverzettel megjelenő „adatközlésre“, mint éppen a franciák fővárosában, ahol tudvalevően a köldöknézők szent együgyűségével és fölényesen szoktak elhaladni minden mellett, ami nem az ő hétköznapi dolgaikra vonatkozik? Páris után a külföldi intézetek sorában még csak egyet szeretnénk látni, a háboru alatt éppen *Klebelsberg* Kuno gróf által megszervezett *Konstantinápolyi Magyar Történelmi Intézetet*.

Az ösztöndíjakat illetőleg szükséges volna, hogy évenként legalább négy-öt fiatal újságíró² is küldjenek ki külföldre, hogy így nekünk is rendelkezésünkre álljon az a tudományosan képzett, nyelveket beszélő, a külföld államférfiait, politikai és gazdasági viszonyait a helyszínről ismerő újságíró generáció, amelyik a kis- és a nagy-antant propaganda szolgálatában olyan nagy szolgálatokat tett és tesz állandóan a nemzetközi politikai és diplomáciai küzdelmek megvívásakor.

A tót nyelvnek és irodalomnak a magyar egyetemen ma még mindig nincsen tanszéke; de hiányzik a horváté is. Pedig szerény véleményünk szerint a pécsi egyetem egy horvát és egy szerb irodalmi tanszéket, a szegedi egy román és a budapesti egy tót tanszéket okvetlenül elbirna még, különösen akkor, amikor az 1868. évi XLIV. törvénycikkünk kimondja a nemzetiségi irodalmi tanszékek megszervezésének kötelezettségét. Különös figyelmet kellene fordítani a közoktatásügyi kormányra arra is, hogy az ösztöndíjasok közül minél többen kerüljenek ki az *utódállamokba*, ahol akár a megszállt területeken lévő volt egyetemeinken, akár az illető országok fővárosiban elsajátítsák az általunk eddig elhanyagolt nemzetiségi nyelveket.

Az egyetemi oktatást illetően még csak egy hiányra szeretnénk felhívni a kultuszminiszter figyelmét és ez a jogi fakultásainkon a

¹ L. A külföldi Magyar Intézetek működése és a magas műveltség célját szolgáló ösztöndíjak az 1925/26. tanévben. (Egyetemi nyomda. 1927.)

nemzetközi jog művelésének majdnem teljes elhanyagolása. Ma, amikor az egész világon a háborút követő békeszerződések okozta komplikált jogi helyzetek a nemzetközi köz- és magánjog egész területén a felvetődött problémák megoldására irányuló kutatásokkal a modern nemzetközi jogi irodalom számára egészen új mesgyéket törtek, nálunk ezekkel a studiumokkal alig-alig foglalkoznak, jóllehet éppen a négyfelé szakított magyarságnak volna rá meg leginkább az oka, hogy a felvetődött jogi problémák megoldását minél szélesebb területeken keresse. Négy egyetemünkön sajnos, az a helyzet, hogy a nemzetközi jogi tanszék vagy egyáltalában nincs betöltve, mint Budapesten, vagy pedig, mint Debrecenben, a jogbölcselettel van közös tanszéke, akkor, amikor viszont például az egyházjognak Budapesten három professzora is praelegál.

A Klebelsbergi kulturpolitika, ha megadatik számára még a kellő idő, hogy a kitűzött két-egy célja felé háborítatlanul haladhasson előrefelé, egész biztosan soha nem remélt nagyszerűségű eredményeket fog elérni. *De* — és ez a legnagyobb, talán egyetlen *de* ezzel a politikával szemben, — vajjon mindazoknak, akik egyetemeinken és főiskoláinkon diplomához jutnak, meglesz-e utána az elhelyezkedési lehetőségük. Az új magyar generációnak ez a legnehezebb problémája. Az út, amelyen a diplomáig eljutnak, hál'Istennek, most már úgy, ahogy ki van kövezve, de vajjon mi lesz, amikor az oklevéllel a kezükben átlépnek az élet küszöbén. Az értelmiségi pályák mostani válságával egész tanulmányok foglalkoznak,¹⁾ itt csak arra kívánjuk felhívni a kultuszminiszter ur figyelmét, hogy azokat a nemzedékeket, akiket az életre való felkészülésnek soha nem remélt lehetőségeihez juttatott hozzá, ne engedje el szem elől, mert ezek közül nemcsak az a néhány száz tudományos pályára készülő várja egykori miniszterének támogatását, hanem mindazok, akik a nagyháború után léptek ki az életbe az egyetemek és főiskolák tantermeiből. Meglehet, hogy ennek a problémának a megoldása már nem is tartozik éppen a mindenkori kultuszminiszter feladatkörébe, de mi úgy véljük, hogy *Klebelsberg* gróf nem végezne meddő munkát, ha az értelmiségi pályák válságának okai és megszüntetési lehetőségei ügyében minél hamarább egy nagyszabású országos értekezletet hívna össze.

„Közintelligencia, egyedüli valóságos erő; ennél előbb-utóbb nagyobb hatalom nincs; s azt a lehető legnagyobb magasságra fejteni, legszebb hazafiúi kötelességünk; mert annál nagyobb jót nem tehetünk hazánknak“, — mondá Széchenyi. A közintelligencia kifejlesztésére a nemzeti felépülés korának kultuszminisztere meg is tett mindent, most még hátra van eme új kultúra *hordozóinak* az átsegítése az életut első gátjain. Ha ezt a kérdést is megoldásra tudja vinni annyi sok más pompás dolog után *Klebelsberg* Kunó gróf, akkor igazán mindent megtett a legnagyobb magyar száz év előtti álmainak megvalósítására. S ez az ő legnagyobb dicsérete.

Dr. vitéz Nagy Iván.

¹⁾ L. Új Élet e számában is fügedi P a p Dezső dr. cikkét.

BELSŐ GYARMATOSÍTÁS — VAGY KIVÁNDORLÁS.

Az értelmiségi pályák válságáról sok szó esett mostanában a közéletben, az országgyűlésen, a társadalmi egyesületek összejövetelén, diákgyűléseken. Csakhogy mindazok, akik felvetették a kérdést, nagyobára a bajok tüneti kezelésénél maradtak meg, hathatós orvosszert nem tudtak ajánlani. Pedig ma, amikor évente három-négyezer ifjunak adnak diplomát Csonkamagyarország főiskolái és az ifjak ezrei közül csak a kiváltságosan szerencsések, protekciósak, családi összeköttetéssel, vagyonnal rendelkezők, tudnak álláshoz jutni, a kérdés felvetése időszerűbb, mint valaha.

A *diplomás kenyér válsága* magával hozza az *egyetemi tanulás hanyatlását*. Ezt pedig idővel követni fogja az *egyetemi tanítás válsága* is, amely szintén fenyeget, mint az előbbi, fokozatosan felépő kórtünetek szükségszerű következménye. A magyar egyetemeken ma magas színvonalu munkát végeznek a professzorok és még messze tűnik fel az az idő, amikor a doktori pergamen csökkentebb hasznavehetősége és a diákok munkakedvének és munkateljesítményének ennek folytán beálló hanyatlása, de önmagában a diákság zömét származtató középosztály anyagi elerőtlenedése is főiskoláink tanításának nivóját veszedelembe sodornák. Annak sejtetésére azonban, hogy ennek az időnek a bekövetkezése küszöbön áll, felidézünk néhány számadatot: a főváros statisztikai hivatalának az 1925-26 tanévről ma már rendelkezésre álló feldolgozott adataink szerint ebben az esztendőben a budapesti főiskolák összesen 9754 halgatója közül 1000 élt meg saját keresetéből és pedig igen minimális keresetről van szó, ami jórészt a középiskolás diákok mellett való tanításkodásból adódott. Másik 1841 diáknak volt némi keresete, 6313-at pedig a szülei tartottak el. A csaknem 10.000 diák közül négynek egyáltalán nem volt lakása, 872 télen nem fűthette szobáját, 1101-nek állandó betegsége volt, közöttük 391-nek tüdőcsucshurutja. Alkoholista volt közülük 6342. A 10.000 diák fele tehát kereken 5000 színházba egyáltalán nem járt, hangversenyre pedig csak egyharmada jutott el. 2716 közülük egyáltalán nem olvasott ujságot, 948 rendszeresen nem reggelizett, 7-nek napról-napra hiányzott az ebédje is, 129 előtt pedig a vacsorázás ismeretlen dolog volt. 996 egyetemi hallgató havonta 350.000 koronánál kevesebbet fordított táplálkozásra, 898-nak nem volt télikabátja, 2708 felöltő nélkül húzta keresztül a tavaszi és őszi hónapokat. Ezen adatokhoz hozzá kell tennünk azt, hogy közegészségügyi vonatkozásban minden valószínűség szerint még nem is az igazi sötétségű képet adják, mert hiszen a tüdőbajban szenvedő egyetemi polgárok számát a statisztikában szereplő 391 többszörösére kell becsülnünk.

Ezek az adatok a jövődő magyar értelmiség az orvos, a mérnök, a jogász, a tanár, az állatorvos, a közigazdász olyan megdöbbentő arányu szellemi elproletárosodására mutatnak, hogy az egész országban félre kellene verni a harangokat. Az az ifjuság, amely az intelligens ember életének, sőt a mindenkit megillető emberhez méltó egyszerű

létnek ilyen nélkülözhetetlen együttthatóit elveszítette, hogyan tudja majd betölteni hivatását az élet küzdelmeiben, hogyan teljesítheti majd a magyarságnak azt a történelmi újjáalakulását, amit egy 8 milliós ország és 3 millió elszakított magyar joggal vár tőle és aminek a haza területi és szellemi reintegrálódásában kellene elérni teljes eredményét. Ha egy országban a szellemi elproletárosodás ilyen rettenetesen kikezdte az egyetemi ifjúságot, akkor időszerű dolog a diplomás pályák elértéktelenedése mellett az egyetemi tanulás válságáról is beszélni, mert ez az ifjúság nem tud olyan munkát végezni, aminő okvetlenül szükséges lenne a nemzeti célok és követelmények megvalósításához. Ebben pedig nemcsak az anyagi erők megcsappanása akadályozza meg az ifjúságot, hanem, amint a felsorolt számok mögött is olvasható, a szellemi igények nagyarányu lefokozódása, amiben főszerepet játszik az a tapasztalat, hogy a megszerzett diploma egyre kisebb perspektivákat nyithat csak meg. Ha ez még sokáig így tart, az egyetemi tanulás hanyatlása, a célt és eredményt hiába váró szorgalom ellankadása válságba sodorhatja a főiskolai tanítás színvonalát is, mert hiába vannak európai látókörű és képzettségű, a régi világból való, kiváló professzoraink, mi lesz majd az ő utánpótlásukkal, amikor azoknak kell átvenni az ő szerepüket, akik ma beteg testtel, megrokkant lélekkel, eszmék nélkül tengődve tanulnak, felőrölve magukat egy beteg szellemi élet fülledt athmoszferájában.

Országszerte az a tünet mutatkozik ma egész Nyugateurópában, hogy a felsőfoku oktatás kereteinek kiterjesztésével, a diplomások számának megnövekedésével egyenes arányban az alacsonyabb képzettséget igénylő pályákon fokról-fokra magasabb iskolai végzettségű utánpótlást követelnek meg. Azt a munkát, amit ezelőtt pl. művezető végzett a gyárban, most már mérnök végzi. Ez eleinte csak a diploma tultermelés következménye volt, míg most már a vállalkozók, munkaadók is kezdik megszokni ezt a állapotot. Amerikában és Angliában már elég feltűnően mutatkozik ez a jelenség, úgy hogy az ottani ifjak csak az adott helyzet következményeit vonták le, amikor a szellemi pályára való készülés mellett egy-egy kézműves mesterséget is kitanulnak, hogy valamilyen kivezető utat találjanak az életben az elhelyezkedés nehézségei közepette. Még így is állandóan emelkedőben van az ifjak özönlése az egyetemek tantermei felé. Az egész világgazdaság válságából és ennek folytán előállt visszás állapotokból magyarázható elsősorban a szellemi munkateljesítmény értékének ezen internacionális lecsökkenése. Ha a viszonyok a rendes utra terelődhetnek és a társadalmi fejlődés békés üteme kialakulhat, ha tehát a társadalmak a kor kívánalmaihoz mért technikai és kulturális színvonalat engedhetnek meg maguknak, ez a nehézség önként fog megoldódni. Világjelenség ez és természetes, hogyha ennek a káros hatásait Magyarországnál mint kulturánál, mind hatalomban erősebb nemzetek is megsínylik, akkor minálunk a bajok még fokozottabban fennállnak. Azok számára, akiknek vagyonuk van, a diploma kezd fényűzési cikké válni, míg akik azért szereznek maguknak egyetemi képesítést, hogy az életben a maguk és embertársaik javára gyümölcsöztessék tudásukat, egyre nagyobb elkeseredéssel látják ezt a folyamatot. Erre vezethető vissza a budapesti egyetem egyik fakultásának a numerus clausus következtében szükséges felvételi válogatásnál követett azon politikája, hogy éveken keresztül egyéb szempontok mellett vagyoni

census kötötte a tanári kart a hallgatók kiválasztásánál. Pedig az egész egyetemi oktatás céljának félreismerését és elhibázását jelenti, hogyha felülkerekedik az a meggyőződés, hogy az egyetemi diploma csak „Tittel ohne Mittel“. Ennek a folyamatnak csak az egyetemi padosrok elnéptelendése lehet a következménye, ami okvetlenül bekövetkezik, ha az újabb generációk látják, hogy a magasabb képzettség megszerzésére fordított munka nem áll arányban a várható, sőt elvárható eredménnyel. A diplomás ember munkájának — közgazdasági nyelven szólva — sokkal nagyobb a termelési költsége, mint a fizikai munkának. Vagyis az a 23 éves ifju, aki megkapja az egyetem abszultoriumát, az első elemi tanulmányainak megkezdésétől eddig a várvavárt időpontig 16 esztendő tanulásának anyagi költségeit és szellemi munkáját fordította az eredmény kitermelésére. Ezzel szemben mit látunk? Az ifju kilép az életbe, de elhelyezkedni nem tud és annyit sem keres meg, mint az az ipari munkás, aki már 14 éves korában kilépett az életbe és tizedrészt annyit sem fordított tanulóévei munkaeredményének a kitermelésére, mint pl. az az ifju orvos, vagy mérnök, aki az avatás magasztos percéig csakis kiképeztetésére kb. 300 milliót fordított.

Egyelőre azonban a szellemi proletáriátus, ez a társadalom kötelékeit könnyen megbontható új tényező kialakulásának veszedelme adva van. Ez a kórkép a közeli, sőt még a távolabbi jövőben is alig javulhat, csak egyre komorabbá és reménytelenebbé válhatik. E sivár perspektíva ólomsúlyát ma minden magyar ifju érzi, aki pedig nem veszi észre, azt az a rettentő depresszió teszi érzéktelenné, amit a szellemi munka értékének devalválódása idéz elő a lelkekben. Hogyan lehet mindezen segíteni?

Erőszakos eszközökkel a főiskolai létszám még erősebb leszállításával kísérletezni nem szabad. A mi produkciónk abszolút számítási mód mellett nem tulhajtott, sőt kulturális versenyképességünknek szükséges emberanyaga. A kérdés gyújtópontját az értelmiségi pályák válságában kell keresnünk. Ennek megoldásán keresztül — a középosztály helyzetének javulásával — automatikusan megenyhülne az egyetemi tanulás és tanítás válsága is. Az egyik orvosság az volna, amit belső kulturális gyarmatosításnak nevezhetnénk el. Az orvoson segíteni lehetne, ha a falu közegészségügyét megteremténénk, ami az állam, vagy a törvényhatóságok, vagy más közületek hathatós támogatása nélkül aligha lehetséges. Itt az etatizmust, az állami közreműködést, nem lehet kiküszöbölni, ha minden más vonalon épen a tultengő állami gondoskodás megszüntetésére volna is szüksége a mai társadalomnak. (Országszerte, de különösen nálunk.) Az állam tevékenységének nem arra kellene irányulnia, hogy pl. fizetési rendszerekbe skatulyázzák az orvosokat (mint pl. Jugoszláviában kísérlik), hanem pusztán csak arra gondolunk, hogy a köz érdekében szükséges egészségügyi berendezkedéseket: kórházakat, kísérleti állomásokat, laboratóriumokat, központi rendelőhelyiségeket létesítsenek. Nagyobb szabásu állami egészségügyi, beruházó tervezettel talán közelebb jutnánk ahhoz, hogy a magyar ugarnak a hygiene iránti tompultságát megtörjük. A faluba is bevonult már a rádió, a bubi frizura és a charleston, csak az orvos és a patika hiányzik. Addig amíg ez így van, komoly közegészségügyről nem lehet beszélni Magyarországon.

A mérnökifjuság elhelyezkedési viszonyainak megjavítása nálunk, ebben az órában szintén az etatizmus egyik függvénye. Az állami be-

avatkozást, mint szükséges rosszat a technikai munkaalkalmak megteremtésénél legalább is átmeneti időre, nem lehet kiküszöbölni. Az állam anyagi befektetésének segítségével remélhető, hogy itt esetleg olyan nagyobb szabású csatornaépítő, utépitő, villamosító, bányahasznosító munka indulna meg, amely éveken át foglalkoztathatna magyar diplomás mérnököket. Legalább is mint üzemvezetők elhelyezkedhetnének. A munkaalmat kiszélesítené már önmagában az is, ha a magyar ipart produktívabbá tennék, legalábbis amennyire a vámtarifa szerződésekben feladott védővámok megengedik. Különösen a mezőgazdasági iparágak fejlesztése, ha ezeket az iparágakat állami, vagy még inkább magánhitellel több munkaerő felszívására alkalmassá teszik, mutat még komoly lehetőségeket.

Az orvosoknak és a mérnököknek tehát jóakarattal lehetne munkaalkalmat teremteni s ez nem is kívánna jótékonykodó segélyakciót, hanem szerves része volna a sokat hangoztatott többtermelés amugy is követelő programjának.

A jogásznemzedék jövője már sokkal sötétebb. Ma ugyan a bíróságok évi ügyvitelének kimutatásai azt igazolják, hogy a pereskedés — beteg közéletünk egyik kórtünete, — évről-évre emelkedik és soha vehemensebb nem volt, mint mostanság. A bíróságok megnövekedett ügyforgalma tehát nagyobb számban foglalkoztathat kétségtelenül bírót is. ügyvédet is, mint a háboru előtt. Biróból kevés is van ehhez a munkához képest, viszont az állam nem hajlandó létszámukat szaporítani, mert kenyéradói minőségében ugyancsak az általános költségvetés határai szabják meg gondoskodásának mértékét. Emellett a viszonyok javulásával különösen az adósok fizetőképességének növekedésével a perek számának lecsappanását is remélni kell, úgy hogy ez esetben mint felesleges terhet kellene tovább cipelni az ad hoc kinevezetteket. Ügyvédből pedig még a mai perlekedő divatu világban is talán a kelleténél több van. Ez bizonyítja, hogy az ügyvédek százai és százai, akik mind az ország középpontját, Budapestet lepik el, a mindennapit is alig tudják megkeresni. Így elsősorban a jogászok közül kerülnek ki azok, akik magasabb diplomával alacsonyabbrendű szellemi munkát végeznek. akik a nagy részvénytrösztök íróasztalai mellett könyökölnek és nem egyszer dupla doktorátussal végzik azt a munkát, aminek ellátására már a kereskedelmi iskolai érettségi is feljogosít. Az elhelyezkedés nehézségeinek fentebb vázolt tüneteinek kívül a modern fejlődés következményeként kialakult specializálódás azaz az önálló munkatér megszűkülése is számbaveendő. A magántisztviselői szerepkörbe sodródott értelmiségben a jogászok mellett egyre nagyobb számban látjuk az egyéb diplomájú egyetemi végzettségű fiatalok és öregek tömegeit, akik a szellemi mindenest szerepét töltik be a vállalatok járószallagján. A bankok cassa-scontroinak számoszlopai fölé görnyedve végzik robotos munkájukat, sokszor napi 10—12 órán keresztül éjszakai tulórázással és a mult emlékévé vált snájdig bankfiu helyett, a létminimumért küzdő szellemi proletár sorsát állítják elénk. Ahogy a mult század második felében a termelés technikája szükségszerűen életre hívta a mammuth gyárat és ezzel megteremtette a kézimunkás proletáriátust, époly bizonyossággal veri a szellemi proletáriátus béklyóiba századunk fejlődési folyamata a trösztös munkaadók kenyérére szorult diplomás értelmiséget. S amint a munkás úgy áll ott a gyár gőzkalapácsa mellett, hogy egész életén át folyton tüzes vaslemezeket kell kalapácsolnia, ez a sors várja az évtizedeken keresztül főkönyve-

ket rubrikázó diplomás embert is, aki egyetemi éveinek minden munkáját, ideálját kárbaveszve és eltemetve látja.

A pálya csucsa felé való előrehaladás rendkívül korlátolt lehetősége ma már vasmarokkal szoritja az orvost, a mérnököt, a jogászt, közgazdászt és tenyésztit a szellemi proletáriátust. Ezen a folyamaton változtatni aligha lehet, mert a társadalom történeti fejlődésének elementáris erejü iránya ez, amelyet a mai technikai civilizáció egyre csak erősebbé, mindent elsodróbbá tehet.

Sokszor emlegetik, hogy az ifjuság „közgazdasági“ pályákon helyezkedjék el, mert ezeké a pályáké a jövő. Közgazdasági pálya jelszóvá vált, de nem is jutott sokkal tovább a jelszónál. Aki közgazdasági pályára szánja magát, persze nem kezdheti valamelyik nagy bank, vagy gyárvállalat vezérigazgatói székénél, hanem könyökölnie és futnia kell azon az uton, amely a szellemi proletároké. Ettől a hosszú és keserves uttól legfeljebb az összeköttetések, vagy a vagyon szabadithatják meg. Mindazt, amit a vállalkozói lehetőségek javulásáról, a produktív beruházásokról mondtunk, természetesen javitaná a közgazdasági pályák helyzetét, de elsősorban a vállalkozó látná ennek is hasznát és csak második, vagy utolsó sorban azok, akik „közgazdasági pályán“ keresik a kenyerüket. A közgazdasági pálya tehát abban az esetben hozhat boldogulást, ha lehetőleg minél előbb önállósíthatja magát, aki az életnek erre az útjára lép. Olyan ember azonban, aki hazulról vagyont nem hoz, vállalkozó nem lehet, sőt ma új vállalkozást kezdeni kockázatos is és nagyon bizonytalan hasznot hajtó dolog Magyarországon. Az egész társadalom legapróbb gyökérszállaihoz lehuzódó, jól kiépített, a feltétlen megbízhatóságon alapuló hitelszervezet kiépítése e pontnál nélkülözhetetlen. Amíg ilyen intézményes hitelpolitika ki nem alakul, minden magángazdaságnak sokat kellene gazdagodnia, a tőkeképződésnek pedig gyorsabbá válnia, hogy az eddigieknél szélesebbkörű vállalkozások indulhassanak meg. Az előbb említett anyagi feltételeken kívül elengedhetetlenül szükséges ehhez az üzleti moralitás száz százalékos helyreállítása arra a színvonalra, ami az üzleti konjunktura ismeretes és káros hatású hullámozása előtt nálunk is megvolt többé kevésbé. Az üzleti tisztesség javulását kedvezően beíolyásolná, ha a keresztény ifjuság minél nagyobb kedvel és minél nagyobb számban keresné fel ezután a „közgazdaság“-i jelzővel ellátott pályákat és leszoknék arról az álgenitriszkedő velleitástről, amely a múltban a közgazdasági, pénzügyi és kereskedelmi vállalkozásokat szinte minden korlát nélkül a zsidóság által, a zsidóság javára engedte kihasználni.

Természetesen a közgazdasági pályák megjavításánál is szükség lenne — legalább a mai adott helyzetben — az állami beavatkozás néhány formájára, noha épen a közgazdasági munkaterületek azok, ahol akkor a legegészségesebb a fejlődés, ha beavatkozástól mentesen is megállhat a lábán minden vállalkozás. Az adóztatás, a hitelellátás területén az állam kezének kellene hozzányulni a bajokhoz, hogy egészségesebb légkört teremtsünk. Az iparfejlesztő törekvéseknél pl. a legutóbb is többször felvetették azt a kérdést, vajjon mi kell inkább Magyarországnak: mainál fejlettebb ipar vagy mezőgazdasági többtermelés? A gazdák azt mondják erre, hogy Magyarországnak nincs szüksége „melegági iparra“, vagyis ne kísérletezzünk az ipar, illetőleg egyes iparágak mesterséges fejlesztésével, mert úgy sem érünk célt vele. Az iparosok viszont azt mondják, nem szabad Magyarországnak

jólétét függővé tenni attól, lesz-e kiadós májusi eső, vagy sem. Az igazság a két ellentétes álláspont között középuton van. Fejleszteni kell a magyar ipart, mert valóban nem lehet az ország népének kenyerét a májusi esőhöz, vagy a mátyásnapi fagyhoz kötni, viszont ez sohasem jelentheti, hogy Magyarország a magyar föld agrárius értékeit engedjük parlagon heverni és veszendőbe menni.

Az állam feladata itt az adózás gyökeres módszerbeli reformjára irányulhat elsősorban, egyes adónemek eltörlésével, mások így pl. a *földadó hatékonyabb átalakításával*. A mezőgazdaság és az egész agrártermelés legnagyobb problémája ma a földreform és a többtermelés kérdése. A szélesebbkörű földreform ellen az a legerősebb érv, hogy kárára van a többtermelésnek, mert az elaprózott birtoktestek kevesebbet termelnek, mint a tőkeerős nagybirtokos egy tagban levő nagykiterjedésű birtokállománya. A helyesebb földbirtokmegosztás azonban olyan kérdés, amelyhez az eddigi félszeg próbálkozásokon túl okvetlenül hozzá kell nyulni, mert sorsdöntő szociális jelentősége is van. A társadalom történetének évezredein át az embernek a föld tulajdonáért vívott harca volt a legnagyobb forradalmasító erő és a reakcióra legalkalmasabb erő egyaránt. A rómaiak „ager publicusáért” vívott belső harc emésztette a birodalom erejét és puhította a talajt a barbároknak az ókor legnagyobb hatalmának megbuktatásához. A legújabb kor legkiterjedtebb kompakt államegységét, a cári Oroszországot, hasonlóképpen nagyrészen az termékenyítette meg a bolsevik eszmék számára, hogy nem ismerték fel a birtokmegosztás óriási szociális jelentőségét és kenyérformáló szerepét és ezért nem engedték kibontakozni a Sztolipin által megkísérelt földreformot. Az előrehaladt nyugati agrárországok különösen a törvényes birtokmaximummal rendelkező Belgium, Hollandia, Dánia példája mutatja, hogy szerény kiterjedésű birtoktesten is lehet eredményesen gazdálkodni. Az okos és helyes földadó, a zöld hitel, a hosszulejáratu mezőgazdasági kölcsön klaviatúráján kell játszani az állam kezének, hogy az agrárius termelés elérhesse igazi célját: kenyeret adjon minél több embernek idehaza, nemcsak azoknak, akik közvetlen munkájukkal a rögöt porhanyítják, hanem közvetve azoknak is, akik a legkülönbébb értelmiségi pályákon keresik az intellektuális ember kenyerét. Hiszen a mezőgazdasági termelés fellendülése a pénz csatornáin keresztül eljuttatja éltető erejét az orvoshoz, a mérnökhöz, az ügyvédhez, az állatorvoshoz, sőt még a látszólag antagón gyáriparoshoz is. A pénz adta lehetőségeken kívül a civilizáció fokozott lendülete kisarjasztaná az emberibb életszínvonal iránti igényeket is s ez önmagában új munkalehetőségeket jelentene az értelmiségi munkások részére.

Amennyiben az intelligencia tulprodukciónak az elhelyezése az említett orvosszerek használatával is csődöt mondana, felmerül még a gondolat, hogy átmenetileg kivándorlással lehetne segíteni a helyzetet. Azokat a nehézségeket, melyek a mai európai civilizáció egyetemes állapotából erednek, más nyugati kulturországban sem tudják kiküszöbölni. Többé-kevésbé ott is fennállanak ezek. Kétségtelen mégis, hogy a hatalmas gyarmatosító nemzetek fiai sokkal előnyösebb helyzetben vannak, mint a szegény magyar. Meg van nekik odahaza is szellemi hinterlandjuk s meg van a gyarmatokon a lerakódó területük, ahol új életet kezdhetnek, idegen embereket nevelhetnek és vezethetnek, új pénzt, idegenek pénzét kereshetik meg. Velük szemben az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy a diplomás magyar, ha

külföldre jutott, ott is csak olyan helyeken tudott jobban boldogulni, ahol nagyobb számban élnek magyarok. A diplomás magyar hazájától távol is az ottani magyarokból és esetleg jórészt attól a magyar fizikai munkásból él, aki viszont az idegen zsoldban a legnehezebb, legterhelőbb testi munkát kaphatja csak osztályrészül. A párisi magyar orvos pacienturája párisi magyar munkásokból kerül ki. Ohio államában pedig odavaló magyar kartársá szintén a magyar bányászokat, gyári munkásokat gyógyítja. Van köztük, aki idegen környezetben, egyedül, az idegenek milliói közt is karriert csinál, de ezek — fájdalom — többnyire letagadják magyar mivoltukat és minden fenntartás nélkül sietve asszimilálódnak az idegen fajhoz, úgyhogy lélekben elvesztek a szülőháza számára.

A hazájuktól távol élő, keserves munkára ítélt emberek sorsa más nemzeteknél is ezeket a motivumokat mutatja. A német többnyire szintén némettől keresi kenyerét hazájától távol, az olasz ugyancsak olaszból él. Csakhogy a Chilébe vagy Argentínába vetődött német mögött ott állanak a délamerikai némettség hatalmas bankjai, pl. a Deutsche Bank für Südamerika és a Deutsch-Südamerikanischer Bank nevű mammoth pénzüzetek hatalmas szervezetei, amelyek állandóan közlekedésben vannak a német anyaország pénzcsatornáival. Az idegenbe szakadt német embert, akit a szülőföld nem tudott elartani, az óháza pénzsegítségével állítják talpra az idegenben, viszont a német ember külföldön megtakarított fölös tőkéjét hazaszivattyúzzák az anyaország segítségére. A chilei vagy kínai németről, a brazíliai olaszról nem veszi le soha figyelő szemét és segítő kezét az anya. Németország vagy Itália szellemi és erkölcsi, ha kell anyagi erejével istápolja őket.

A magyar végzet nem adta meg ugyanezt annak a magyarnak, ki távol szakadt hazájától. Az ő sorsa — hacsak nem rövid időre akarja magát keresethez juttatni, — más nem lehet, mint az, hogy beolvadjon a vendéglátó föld népébe. A németet és az olaszt több ezer km-es távolságban is a német vagy az olasz erő gyarmatosítóinak tekinti a hazájuk, tudva, hogy rájuk hivatás vár. A magyar azzal a keserű érzéssel lépi át országa határát, hogy hazája ezentul még kevésbé fog törődni vele, legfeljebb ellenszolgáltatást fog várni tőle szolgáltatás nélkül.

Ennek ellenére mégis módját kellene ejteni, hogy minél több diplomás magyar juthasson ki — átmeneti céllal — külföldre. Kellez a trianoni Magyarország gazdasági kényszerűségnek nyomása folytán, de kívánatos is mint a trianoni magyarság propagandájának ezer felé futó utja és kívánatos lesz mindenkor, mint a szélesebb látókör, az eszmemozdító invenciók s a kulturális eszközt jelentő nyelvtudás zsákmányoló hadjárata. Az értelmiségnél kell a legkevésbé tartani attól, hogy a zsákmányt csak magának fogja gyűjteni s hódító útjáról többé nem fog visszatérni. A művelt ember differenciált szellemi alkatánál fogva legnehezebben tud hozzásimulni idegen kulturák millióihez s több lelkesége is fokozott erővel tapasztja hazájának emlékéhez, a nemzeti gondolathoz, amelynek ő a legtudatosabb hordozója. Tanácsos volna, ha a fiatal intelligencia külföldi kihelyezésének állandó nyilvántartására a már meglevő tapasztalatok összegyűjtésére, a külföldi elhelyezkedésről szóló értesülések hasznosítására félhivatalos információs iroda féle szervezet létesítenének. Tudunkkal ennek a gondolatnak kidolgozásával és az illetékes kormányzati tényezők elé juttatásával az Ország-

gos Széchenyi Szövetség már konkrétan foglalkozik, Ha anyagi támogatást nem is tud juttatni az idegenbe szakadt, szerencsét próbáló magyar intelligenciának, legalább a szellemi együvértartozás érzését ápolhatnánk az itthoniak és az elszakadtak között. A semita faj összetartásának technikáját kellene elsajátítani ezen a téren, vagy legalább olyan nemzetektől, mint az olasztól, vagy némettől kellene tanulnunk.

Az összetartozás és szolidaritás rendszeres ápolása ezen a téren éppen annyira fontos, mint amennyire szükséges lenne, hogy az egyetem professzorai és a kezük alól az életbe került diákok között is megmaradjon az Alma Mater szolidaritásának sirig kísérő tudata. Nyugat-európában ez is meg van, csak nálunk hiányzik. Angliában az egyetemi tanár, végzett diákját személyesen segíti elhelyezni az életben, sőt rendszerint egyenesen őt kéri fel, ajánljon ügyes mérnököt, vagy kiváló közgazdászt. Nálunk az életben senkisé megkérdezi meg attól az orvostól, mérnöktől, vagy közgazdásztól, vajjon milyen gradussal végezte az egyetemi tanulmányait, kitüntetéssel, vagy csak éppen átszűzött a szigorlaton.

Országos Tanács elég sok van már az országban, de tanácsot annál kevesebbet ad. Nem akarunk mi sem új tanácsot proponálni, sem a „Szellemi Proletárok Elhelyezését Előmozdító Tanácsot“ sem másfajta tanácstalán tanácskozó szervezet, ellenben szeretnénk megteremteni a magyar intelligenciának olyan szolidaritását s olyan aktivitását, amely keresztülsegít bennünket a mai válságon az új Magyarországhoz, a „Tersa Roma“ magyar talajból fakadó, magyar életre alapított új kiadásához, a legújabb magyar nemzedék Magyarországhoz.

fügedi Pap Dezső dr.

SZERELEM.

— W. B. Jeats —

*Birnam a menny himes szövétel,
Ezüst-aranyával a fénynek;
A tejszin, a kék, a sötét szövétel
Az éjnek, a dérnék, a fénynek;
Leteregetném a lépted alá;
De nincs egyebem csak az álmom:
Az álmom szövöm a lépted alá;
Lépj félve, mert tiprod az álmom.*

Angol eredetiből: H. A.

ERZSÓK.

Szó ami szó, de igen kedves falu ez a Csegő. Egy sor ház az egész, de azt azután meg lehet nézni. Mindig szépen ki vannak meszelve a házak, mintha mindegyiknél menyasszony meg eladólány lenne. Habár van is, mert különben mért tapasztaná Erzsók meg a két rajkó olyan buzgalommal a Köpecz Juhász házát. Hisz maholnap ránszakad a tél, aztán csak pocsékba megy az a drága munka a sok esőben. Tavaszra épen olyan barnatarka lesz a ház oldala, mint a többinek, amiket nem vesződséges munkával hoztak rendbe októberbe, amikor már a nap se igen segít szárogatni a vályogot. Hisz eleget járt ő a cigányok kezére nyáron, most inkább elbujdosik a szürke, piszkos fellegek mögé, meleget meg éppenséggel alig ad. Így aztán a purdék lába is olyan kékesvörös, mint a döglött malac húsa.

De hisz ebben a komisz háborus világban abból is csak mutatóba ha látnak, mert nincs miből dögöljön. Köpecz Juhász mégis megemberelte magát, bürgét ígért Erzsóknak, ha Mindszentre rendbe hozza a portát. A számadó rosszul eresztette a kerge kos koponyájába a bicskát, a halódó jószág lesz a bér. Elélhetnek rajta vagy egy hétig, ami kivánatos is, mert más ugyisincs férfiember, aki hozna valamit a házhoz. A faluban is alig lézeng egy-kettő a külső tülekedés miatt, a cigánya meg öregestül mind odacsatangol, mert itt korcsma sincs akibe muzsikáljanak. Szomszédba kell menni érte. Tapasztani meg jók az asszonyok is, legalább nem unják el magukat a nagy árvaságban.

Nehéz az élet, enni meg kell. Innen a nagy iparkodás. Erzsók a ház utcai oldalát meszeli, a purdék meg a hátsófallal próbálkeznek mesterséget tanulni. Estére meglesz a munka.

A nap is ki-ki süt erre a nagy igyekezetre. Ugy látszik neki is van szíve, szereti a szegényembereket. Csak a félpucér rajkók nem kapnak belőle, azok elől ezt a kis melengető fényt is elirigyli a ház fala. Nem csoda hát, ha minduntalan kiugrálnak az útfélre egy kicsit sütkérezni. De bomlottan szaladnak azonmód vissza a szüléhez:

— Jön Eszter néni, már jön!

Az ám, az uton sietősen dagasztja a sarat Eszter, a sógorasszony. Teheti, nem romlik tőle csizma vagy cipő, mert nincs.

Erre már Erzsók is kiáll a kapuba, mert a sietésnek oka van, az biztos. Eszter kapkodó lélegzettel lelkendezi a nagy újságot.

— Jaj ángyom, kitört a béke, forradalom van... Nagy a kalamajka Váradon.

— Micsoda, te?

— Hazajöttek a katonák, csupa virágosak...

Erzsók erre a levegőnek támasztja a meszelőt, nem nézi, hogy a sárba fordul és a tejfehér mésztől csepegő pamacs bekeverődik csunyán. Csak elkapja az Eszter vállkendőjét.

— Mond már, hazajött?

— Haza ám, láttam a kispiacon. Őszirózsa van a csákóján... Aztán szavalnak, énekelnek meg isznak...

Erzsók nem hallja már mi minden folyik a világban, mit tapasztalt Eszter. Térdreesik a fekete szemü csöppség előtt, úgy öleli csókolja a kis Jancsit fulladásig:

— Hazajött, hazajött apád, idejön, hazajön — és rázza a kis fiut. Az meg rábámul nagy diószemeivel és szőkefürtös haja közt hagyja turkálni az „érdes anyakezet. Erzsók telehullatja könnyel a gyerek arcát, haját es úgy beszél maga elé dédelgetően.

— Az apád, a szép szőke haja, nem is vagy te cigány kincsem, olyan vagy mint apád...

A gyerek felbámul, ragyog a szeme és próbálgatja az ismeretlen szót: — Apám... — Mocskos képe gödrösre kerekedik, úgy szorongatja

szívében a szót, mint valami kitapasztalatlan ajándékot. És ő is sir, mint az anyja, nem tudni miért. Lobogó napszitta szőke haja ragyog a szélben, mint a frissen érett kalász a földeken.

Erzsók feltekint a félig meszelt falra, felugrik és szelesen esik neki a munkának. Meszel, meszel, hogy mielőbb kész legyen. Éppen jókor jön az a bürge, lesz aki megegye, akinek jó szívvvel adja.

És célfutott sietésben derüsdök boldogra a világ. A nap feleutján kellettnekedik az égen, ha meg kísüt, békésen meghuzódva fényesíti meg a földi hiábavalóságokat. Lomha szekerek haladnak az uton, kóróval, miegyébbel, amit dugni nem kell. Van aki lekiált a bakról Erzsóknak.

— Hazajönnek már, hé! Tudod-e?

— Bánja a Salamon, — tettet magát Erzsók, de az arca ráncos mosolygásra huzódik, félre igazítja szeméből a hajpázmákat. Azok is őszesek már, hja, mulik az idő. Az élet is nehéz, nincs aki cicomázza, mióta János elment. Meg ha lett volna is, ő várta vissza a párját. Ha nem is hites, csak az az, ura is neki, aki visszajön hozzá meg a fiához négy esztendő multán is. Mikor az uraság elkergette a zabért, akkor is hozzá ment lakni, meg mikor egyszer szabadságon volt a legelején. Hát most jön örökre.

És terveli, szépítgeti Erzsók az életet, a szerető páros életet. Kutyája lesz, dolgozik érte, csak jöjjön, csak mindig itt maradjon most már. Estére kelve szinte szaladva viszi haza a zsákmányt. Már ott lehet, jó lesz neki, ne várjon ha ott van.

De csak Eszter gubaszt egyedül a tűz mellett.

Erzsók az ajtóféltre akasztja a birkát, nekifog a nyúzásnak. A gyerekek éhes szemmel lesik, mint válik el sziszegve kése nyomán a hustól a bőr.

Hirtelen felnyikordul az utca felöli ajtó. Erzsók már ott van a kapunál. Köszönés nélkül állit be rajta egy férfi és Erzsókon fáradtan rándul át a csalódás. Nem János, csak az öcse. Zsiga meg áll a konyha ajtóban, a tűz vörös fényt vet rá. Sötét szeme kivillan, vastag sörte haja kékes feketén csilan meg. Eszter gyűlölködő nézéssel sandit az urára, meglapul a kut árnyékában. Nem szól semmit, csak nézi, amint Zsiga felkapja a kést és belekanyarít a félig nyuzott állat hátsó combjába:

— Egy fertályt viszek.

— Mész onnan, — löki el Erzsók — abból nem eszel.

— Elhagyjon — mordul fel Zsiga — vagy belevágom ezt a kést.

De Erzsók nem hagyja a javarészét, hogy az Zsigának jusson. Belekarmol az arcába, hogy annak ütésre feszül a karja. Ökle már ott zuhan a sárgakendős fej fellett. Eszteren mulik csak, hogy el nem éri, mert közibük ront az asszony.

— Te cudar, minék jössz ide? Falni, pusztítani minket!?

— Ne voníjj — dobban elébe Zsiga. De Eszterből ömlik a felgyülemlett keserűség.

— Eredj oda enni, ahol a hátad melegited hétszámra, ahhoz, aki az ujjad is levágta, hogy cigány se, katona se lehess, hogy megmaradj neki...!

Vonitsz, kutya?! — hördült fel a férfi és egy kapásból rántja le az Eszter konytyát. Már balkezén csavarodik a fekete kigyós fonadék, — hát vonits, hát most vonits! — és csonka öklivel döngeti a hátát. Záporoznak az ütések a rohanó asszony nyomába, ahogy hajánál fogva kergeti Zsiga.

— Vonits na, vonits!

Az Eszter torkát szaggatja a fájdalom de csak dachból se sir. A hangtalanságra lohad a Zsiga haragja is. Utolsónak földrezuhintja az asszonyt, aztán odatoppant Erzsók elé.

— Aztán kendet is elverem, ha dühit!

Lekanyarítja a fertályt, kifordul a kapun. Jót csap azon is még, mert mért dühítik, mondja a válla rándulása. Tudhassák, hogy nem lát olyankor, csak üt. Arról meg nem tehet, az a vértől van. Megmondta

a multkor is a nagy tobzódás után másnap, mikor mindnyájukat ki-verte az utcára.

— Fussanak olyankor el, mert egyszer megölöm, aki élémkerül.

Elhangzik már a lépte is, nagy a csend, csak a rajkók cikornyáznak szípigó jajgatást az éjszakába. Eszter felszedi magát a földről, helyretapogatja a csontjait, bemegy. Motoz a lábában.

— Hát te mit csinálsz, — figyel fel Erzsók a küszöbről.

— Megyek.

— Hová mennél he? — csitítja Erzsók nyugtató hanggal. Pedig tudja, mit akar Eszter, dehát épp ez az. De Eszter csak pattog.

— Megyek az apámhoz! Én nem tőrök neki, nem keresek rá rugásért, verésért, csavargásért, hogy csak enni járjon haza!

Erzsókot szoritja valami ott bejül. Eszter el tudná hagyni Zsigát? Nem lehet az. Hamar megbánnák. Ő nem tudná elhagyni Jánost, aztán Eszter is várhat még egyszer. . . soká. . . talán hiába is. — Megereszkedik a hangja, kicsit csukolva szól:

— Gyere csak ide mellém — és békiti, magyarázza neki, ahogy tudja:

— Mind olyan a férfi, dehát azért férfi. . . És ha goromba, verekedős, meg kikapi, csak legyen, az a fő. Örülni kell annak, ha visszajön akár-mikor, akárhonnan, de az asszonynak elhagyni nemszabad soha. . .

Csendes fájdalom, várakozások sirnak ki a szavából és egy kis fáradt megbékélés is. Erzsók bizony öregszik és neki kevesebb joga van már örülni; érti, elfogadja hát a rosszat is vele, csak legyen még mind a kettőből, csak egy nagyon kis öröm is legyen még.

De Eszter még buzog, talán nem is lesz soha olyan asszony, mint Erzsók. Ő fennebb hordja a kontyát, ha le is verik néha.

— Nekem nem kell, elég volt. Kapok ilyet százat, — és készül felállni.

— Majd meg bánod, kötéllel huznád haza, mint Magyarné az urát.

Erre még Eszternek is félreszaladt a szája. Hisz hét falu nevetett azon, szólás is kelt belőle, hogy szerezte vissza Magyarné a hűtlent. Nem csoda, hogy Eszter is nevet az ilyenén. De Erzsók komolyra fordítja a dolgot, most, hogy már Eszter nevetett.

— Ugy mennél te is érte, ha majd bírál vele. De az nem Peti. Ha egyszer elmegy, nem látod többé, ugy vigyázz!

A gyerekek is elalszanak benn a kuckóban étlen szomjan, dehát a szokás szokás, a sirás meg hamar visz álomba. Az este nyirkosan borítja be a sóhajtozó világot, a birkában is csak egy két őszi légynek telik öröme. A két asszony ül a küszöbön, kinlódva a maga baján. A csendes éjszakában elnyulik néha egy-egy messzi hang. Most olyan nekik, mintha mindenütt csupa asszony viaskodna a párjával vagy a párjáért, csakhogy ki így, ki meg amúgy. Mindenki a maga módja szerint.

Eszter is elfelejti a mehetnékjét. Minek? Jobb nem lesz azzal semmi. Erzsók meg bele bámul a sötétbe, lehunyja a szemét, de ugysis csak kinos a világ képe. Nyögösen sóhajt, feláll.

— Minek is várod, meg vagy nélküle — szól Eszter biztató szóval, hogy ne fájjon ugy Erzsóknak.

Jobb lesz aludni. . .

Két nyütt nyoszolya recsegése panaszol bele az éjszakába. Minden recsenése megölt kívánság, visszafojtott sóhajtás. Hányódnak, vetődnek a kopott vackon, forgolódnak, hátha amúgy jobb lesz. Sok apró recsenés az élet, csak ki lassabban, ki gyorsabban mozog a testtel, — a nyoszolya ugyanaz.

Erzsók nem jaidul bele hangos szóval a szürke éjszakába, de belül küzködő nyugtalanság hánytorgatja az együgyü teremést. Látja visszajönni Jánost, meg látja, mikor utoljára elment. Aztán megint mintha rég elhagyta volna és ő félrerugva nézné, hogy a másé. És látná végig az életet, öröm nélkül vonszolódva, egyedül a halálig.

Nagyot fordul, nyikordul az ágy. János lép be a kapun, virágosan

és jó neki, hogy itt van. Jaj csak jó lenne neki, hogy mindig itt maradna. . . De hisz ő már öreg . . . már Eszter sem olyan, mint két esztendeje volt, pedig husz éves sem lehet. Mikor volt ő ennyi? Már akkor sem . . . A kis lánya meg tiz esztendő is meg van már, azt is itthagya az apja. Pedig az hités volt. Őt meg a kislányt. Istenem az is Erzsók, mint az anyja meg a nagyanyja. És az is várni fog valakit. . .

Lassan már virrad is, szomoruan, ősziesen, Mindszentre. A reggel-lel mégis új reménység élesztgeti Erzsókot. Itt van a városban, el kell jönnie. Hová is menne, hisz senkije sincs. Helyet se igen kap ujesztendő előtt. Kinek kell most prádéskocsis?

Szürke fellegek gomolyognak az égen, de arra sincs erejük, hogy esőt sirjanak a földre. Tétova tehetetlenség sulyosodik mindenre, fáradtan vonszolódik a világ. A beteg őszből kizeng valami fáradt, sóhajtásszerű zene. A nap ritmusa halkán susogja:

— Semmi. . . Semmi. . .

És Erzsók is mondogatja hangtalanul, befelé:

— Nem jön. . . Sose jön többé!

A nap csak azért mutatja meg magát déltájt, hogy lilásan bukják le a faluvégen, a keskenyedő akácfasor nyilásában. Mintha mondaná: Itt vagyok, de nem melegítek senkire. A fásor végén van a temető. Nyitva van a kapuja és mintha csak a nap is ott végezné utját, Csegőn ott száll le.

Erzsók kiül a ház elé a padkára, fázosan, összehúzódva. Látni is csak úgy lát, hogy hiábavaló minden. Sötét ruhába bonyált emberek zarándokolnak koszorúkkal a holtak fekete kertjébe. Mennek, hogy egyszer egy esztendőben világot gyujtsanak az emlékezésnek és holt virágokkal lopjanak egy kis életet a sirokra. Mindenki visz valamit a kezében, gyertyát, koszorút, még a gyerekek is. És mennek emlékezni, a fásor, a kapu benyeli őket élők, mint egykor majd holtra békélve is befogadja őket. De akkor is lesznek élők, akik elmennek oda vigasztalónak. Vagy, hogy éppen vigasztalódnak.

— Jó volna velük menni, — mozog meg egy gondolat Erzsókban. De tovább gondolni már erő kéne. Néz néz maga elé a semmibe és mintha csak most is onnan legbelül csalogatná a káprázat; jön egyszer János is az uton, kicsit kopottasan ugyan, de hetykén.

Erzsók ugranék fel, öröm sikoltoznék a torkából, de visszadermed a padra. Mással megy János, az új özvegyel, ahhoz szegődött. Mindig közelebb jönnek, Erzsók moccanni se tud, húzódik összebb, összebb. Hisz átfogják lépni, de ha belebotlanak, neki jobban fáj, mért fájjon Jánosnak is. Inkább csak ne is lássák.

De nagyon hosszú az a perc, amíg odaérnek. Amíg köszönés nélkül elsompolyog előtte János. Amíg átlépnek rajta vissza sem fordulva, kéz a kézben. Nekik a temető sem szomorú ma, ha oda is mennek, mert van mit adniok egymásnak.

Erzsók ugymarad megsulykolva, mint akiből elszállt a lélek. Pedig az sajog. Nem lesz már semmi. . . Egy kis szeretetet sem koldulhat kifordított tenyérrel, csak bolyong halottan az élők piacán.

Már sötét kendőt horit az este az utra, az emberek is visszafelé jönnek és mintha valami jó meleg szépséget szorongatnának magukhoz a hideg atkonyatban, nékésen haladoznak.

Néhány gyerek göröggyufával játszik az uton, felhajigálják a lilás-vörös lángrózsákat a magasba, talán ezzel akarnak egy kis fényt lopni az éjszakába. Gyerekek. . . ! hisz utána még sötétebb lesz az éjszaka.

Erzsók olyan nagy szükségét érzi a temetőjárásnak. És temetni valója is van. Ugy el kelne most egy kis vigasztalás, ető. Ott van az anyja. az is úgy mult ki egyszál maga, aki után pár rajkó ha csak nem sir, más aligha. Jó volna kimenni. De nincs mit vigyen a sirra, se pénze a világításra. Mégis, huzza, viszi valami.

Feláll, neki indul az utnak bujva suhanva. Ne lássák és ő se lásson

semmit. A temető kapuja kitárt karral fogadja őt is. A tövig égett gyertyák halk reménységet pislogatnak a csillagtalan éjszakába. Kimegy az utolsó ember is. . . Be jó egyedül.

Ott áll már a kopasz ledöngölt sirnál. Az is olyan agyontiport, sivár, mint az ő élete, meg az anyjáé, az Erzsókoké. Nem világít be oda senki. De amint most ott áll összetörve, életetbizonygató vágyakozás lepi meg, hogy ezen a siron is világítson vigasztaló láng, hogy az ő szive is felmelegedhessék egyszer.

Néhány lépésnyire már kazlak állanak. Hunyorgó pillantásával behordja a temetőt, egy mozdulat elkapja, átlépi az árkot. Mert csak kapuja van a temetőnek, az oldala meg árok. Öreg Erzsóknak éppen ott jutott hely mellette. . .

Ott áll újra a sir mellett, világítani fog mégis. Rakja a szalmát a sir négy sarkába dédelgetősen, csomózva. Egy-két siron még pisllakolnak a lángok. Kis csóvával tüzet vesz. Fellobog a melengető láng, mint valami tűzaldozat. Négy kis máglya nyaldos felfelé lángnyelveivel, az eget kereső lélek küzködő lobogása ilyen. Egy-egy lángpászma elszabadul, szállana fel, de ellobban, néhány pernyeszikra hull csak vissza hamunak a földre.

Már nem fázik Erzsók, már az üresség is szívvé szűkül benne. Akaratlanul tárul ki a két karja, belémered a szikrákkal labdázó füstgomolyagba. Susog, beszél a tűz. Erzsók érthetetlen szavakat mormol, szemét mélytűzű csillogás fényesít bizakodóra. Talán régi mágusok tűz áldozata rémlik benne vissza. Megújító erő, biztatás van a tűzben. A szikrák rejtélyes jeleket rajzolnak a feketefalú temető sötétjébe. Erzsók olvas bennük, utána mondja halkán:

— Várnod kell. . . visszajön. . . Erősen bizzál, . . . eljön.

Lánggal fülik lobogóvá a lelke, mint megharcolt zsákmányt dédelgeti magában a biztató szavakat, megmámorosodik tőlük

Csak ez a pár szava van még az életben, de ez betölti egészen. Ennek hisz és semmi másnak. Mert akárhogy is mutatkoznak a dolgok nem csal a tűz.

Minden láng kialszik a temetőben, nem világít semmi, csak az Erzsók hite lobog.

Rakja, rakja csomóba a szalmát, éleszti a tüzet, mert annak égni kell. Mert susog a tűz, melegít, biztat:

— Várj . . . eljön . . . visszajön . . .

Posonyi László.

APÁM.*

Még néha megriaszt és fejbevág
Az eltünésed. Néha szemeim
Megriadnakséndöbbenten, remegve
Állok hirtelen eltűnt alakod

Képe előtt. Még néha megriaszt
A kávéház kis sarka, ahol egyszer
Együtt ültünk, még néha megriaszt
Az utca, melyen jönni láttalak —
S még néha érthetetlen, hogy ma már
Nem jössz felém; még néha

érthetetlen,
Hogy egyedül vagyok már s nincs
kiben

Erőt keresni, biztatást, kemény
Akaratot. Még néha idegen

S értetlen állok eltűnt arcod rejtett
Képe előtt — de nap fut nap után
S tudom, lassan majd a fásult
megértés

Elöl értetlenséget s riadást.
Ma még látlak — de nap fut nap
után

S ki tudja, mi lesz veled is? Ma még
Látlak, de félek, félek, hogy talán
Holnap már arcod ezer kis vonása
A végtelenbe tágul szerte és
Olyankor látlak csak néha-néha,
Mikor minden gondot, bajt, örömet,
Reményt, küzdést, akaratot feledve
A végtelenre nyithatom szemem.

Virágh Ferenc.

* A szerző „Tiszta szó kell” című verskötetéből.

ANYÁM ÉN ELMEGYEK.*

(1914.)

Anyám, én elmegyek.
Szánom és bánom minden könnyedet,
mert az én vétkem, ha miattam árad,
de lásd anyám: a véres kard üzent.
S hallod, édes, a bűgő trombitákat?
Ne sirj anyám, hagyjad a könnyeket,
Anyám, én elmegyek!

Szánom és bánom minden könnyedet,
mert az én vétkem, ha miattam árad,
de látod, édes, ha most nem megyek
— mikor a szívem sugja, mit tegyek —
holnaptól kezdve üznének a vádak!
Vádak, amelyek önlelkemből kelnek...
S halgasd anyám, az utcán énekelnek
s vonulnak zengő, ifju ezredek...
Anyám engedj, anyám én elmegyek!

Az én vétkem, ha könyved értem árad
és százszor jaj most épen én nekem,
hogy uj keresztel terhelem a vállad
s magam fonom meg szelid fejeden
a vérfakasztó töviskoronát;
mikor e zengő, hívó trombitáknak
ugyis adtál már fiut, katonát.
Mégis anyám, oldozzon ölelésed!
Tudom, hogy ezzel újabb szenvedések
özöne hullik miattam reád,
vihár van... nézd: a határszéli fák
küzdenek minden rostjukkal a széllal...
Ne sirj anyám, engedd, hogy én is menjek
s erősebb lesz a fa egy kis levéllel!

Ne sirj! Ne félt! A fegyver könnyü lészen,
de szörnyü suly lesz rajtam a te könnyed.
Ne huzzon vissza édes ölelésed,
bizzál anyám és mindjárt minden könnyebb.

... Engedj édes... meglásd, hogy visszatérek
és visszatér majd mindegyik fiad,
csodás erőd van néked jó anyám,
hiszen a lelked csupa áhitat,
szent imakönyv, amelyből Isten olvas,
ha búsitják világok s emberek;
megvéd majd engemet imád, mint a páncél...
Engedj anyám s bocsáss meg nekem,
azért, hogy elmegyek!

Gyula diák

* A „Véres zsoltárok“-ból.

MIKLÓS JÓZSEF.

Az *Uj Élet* nemrégiben emlékezett meg róla az „Erdélyi Ház“ négy fiatal piktorának kiállításával kapcsolatban. Egy évvel ezelőtt az egyházművészeti kiállítás második díját, s nemsokkal azután a Szinyei Társaság Barta Károly díját nyerte. Ezek voltak azok az alkalmak, mikor a fiatal művész a közönség előtt felbukkant. A tanulmányok, a sajátos festői látás, az egész élet nagy egységbeérzésének kiharcolásában megtett uton ilyen „első sikerek“ adják egy-egy művészi pálya ivének irányát, ízét. Szabályozzák a lendületét, alakítják belsőformáit és fékkel, fokozással komorítják vagy csillogtatják a küzdelem harcait.

Miklós József debütje széles ivű művészi jövődjének kezdőpontjait jelöli meg. Az emberrézés mostoha éveiből jött, indulást béklyózó gazdátlan élet halotti sulyát cipelte és elődöktől testált terhek megpróbáltatásában edződött. Erős volt — mozgása, az emberek közötti járás-kelése ügyesedett, céltudata tisztult, — egészben koncentrikusabbá ösztönöződött a művészete, mint a közvetlen elődjéié. Nem keres radikálisan, forradalmian új formanyelvet, mert nem a nyaktörő ugrásban látja a fejlődés útját, mert nem lázadó temperamentum, mert intellektusa nem az aktuális társadalom globusán kívüli térségekről és nem ostrommal támad, hanem a meglévő gondolatok, érzetek sajátos intenzitású átélésével, mély felszántásával jut új termőerejü talajhoz. Ezen a ponton egyénisége szerencsés találkozásban gazdagodott a Réti István elmélyülésre, nemes érzelmességre ösztönző és a művészi moralitást minden hatásos „eszköznek“ felibeértékelő korrekturájával. A zilahi Wesselényi kollégiumból hozott középiskolás rajzkészsége itt magasodik egészséges alappá a párhuzamosan fejlődő festői látása számára. Réti István — éppen a saját festői puritanizmusa szerint — a korareneszánsz művészeit igyekszik vele megkedveltetni. A mester oda-világítása csak később, külföldi bolyongásai közben, gyult látássá, megismeréssé, mikor a muzeumok sokadalmában megérezte azt a tiszta festői meghatódottságot, azt a szentimentalizmus nélküli, tartózkodó érzelmességet, ami a kora reneszánsz művészetében az Assisi szent áhitatát a teremtés csodájában felolvadó természetszeretetté formálta. Itt tisztult elébe, hogy a természet lehető teljes ismerete a forma, szín fokozott megfigyelése csak az eszközök meghódítása. A művészi kifejezés ezek fölött a látomás egységének, plaszticitásának kipattanásából fakad. Ennek a megvilágosodásnak diadalmas eredménye volt a Szent Ferenc pályamű, mely kompozíciójában, feltelrendezésében, ártisztikus elemeivel az egész pályázat legszebb képe volt. Nemes dekorativizmusa, a tónusellentétekből fölépített alakoknak a sziluetten belül lévő puha festőisége az utóbbi idők legáhitatosabb szentképévé teszik.

Érzésvilágának, művészete lírikus színének újabb dokumentuma az „Esti harangszó“ c. kompozíciója. Miklós József festői érzelmességének scenéria lírikus hangulatával való összeesendülésében az „Angelus“ téma egészen egyéni látomássá különült. Megtartotta a Millet-féle „Angelus“ kompozíció alpját, a két álló figura szemközt helyezését, a sziluettes térbeállítását, de színeiben, a látomás tónus által történő kivetítésében annyira szinte ellentétesen egyéni, annyira messzi távolodott a francia mestertől, amennyire különböző a „hepehupás vén Szilágy“ a francia campagne-tól,

Természetes, hogy az igen nagy méretű és szűk szobában készült képnek — minden kiválósága mellett — meg vannak a maga fiatalos

hibái is. A színek szépsége mellett, helyenként törött tisztaságuk, a tónusok egyszerűsége és értelmessége helyenként megoldatlan, de semmi sem zavarja a lírája tisztaságát és egészben véve a szerencsés kialakulás után, a forrongások eredménye felé erőteljesen, öntudatosan közeledő tehetség dübörgése. És csudálatos, hogy mikor szemetszuróan magyar, egész művészetével, egyéniségének származásával, öröklött tradícióval, és minden sajátosságával a legmagyarabb festőhagyományok továbbvivője, a magyar lapok hüvösködnek az elismeréssel és a kultusztárcából nem csöppen számára tanulmányi ösztöndíj: Érthetetlen, hogy éppen ővele szemben és az ő — már indulásában meghedikeppelt — generációjával szemben rigorózussá merevednek az egyébként helyes takarékossági elvek.

Szokolay Béla.

ELTORZULT, ISZONYÚ KÉZ.

Megláttad s nem tudod elkapni róla szemed,
 Iszonyodó pillantásod nem bocsátja el ez a kéz.
 Vörös és durva, szörnyű kéz: érdes rajta a bőr,
 Iszonyú bütykök görcei dagadtak ujjaira,
 Megkoptak, eltöredeztek a körmök lemezei,
 S repedések árcai hasadoztak az ujj-begyeken.

Eltorzult, iszonyú kéz! érinteni nem mered,
 Fájdalmas tájait pillantásod járja be csak,
 S megdöbbszent szemed előtt iszonyatos sorsa pereg.

Egész életén át csak dolgozott, dolgozott ez a kéz,
 Hamuval, tűzzel, vízzel, jéggel hadakozott,
 Míg körmei eltöredeztek, bütykök dagadtak ujjaira
 S repedések árcai hasadoztak az ujj-begyeken,
 Még sem állt meg e kéz, sajogva, fájva sem állt,
 Szív dobogott benne, maga volt a serény szeretet,
 Nagy-nagy szeretet áldozatos, öngyilkos eszköze volt,
 Magára vette a sorsot, mely a többi kezekre várt,—
 Megkimélt, szép kezekért lassan föláldozta magát.

Vörös és durva, szörnyű most! érdes rajta a bőr,
 Megcirógatna valakit, s nem tud símogatni, szegény,
 Élő reszelő, a szeretet eltorzult eszköze most, —
 Eltorzult, iszonyú kéz, mert mindent magára vett,
 Megkimélt, szép kezekért váltságul adta magát.

Takáts István.

INTEGRITÁS ÉS HUNGARIZMUS.

Divatos politika manapság lesajnálni a nemzeti önállóságot, le kicsinyelni állami függetlenségünk előnyeit. A régi Monarchia rajongói még arra sem tartják méltónak, hogy beszéljenek róla. Ezek a meg rögzött imperiálisták. Nem volna azonban teljes a koncert a kishitűek nélkül. Övéké a második szereposztás. Ők bár ismerik a magyar történelmet, — és tisztában vannak annak összes tragikus fordulataival, — szervilis elkötelezettségük folytán még sem képesek levonni szánalmasan együgyű politikájuk sikertelenségének következményeit.

A szentimentális álmodozók vannak a legtöbben. Ők szándékosan nem *akarnak* tudomást venni a magyar históriának a magyar nemzet egyetemességét érintő oly gyászos fordulatairól, melyeknek szenvedő alanya mindég maga a nemzet volt s a vesztes fél: a magyarság. Ezek minden baj okát a mai közjogi helyzetben látják, minden hibának kutforrásául az ideiglenes államrendet állítják oda és szinte hisztérikus türelmetlenséggel, magyar férfihez nem méltó gyerekes idegességgel nyekergetik állandóan a már unalomig agyoncsépeelt régi nótát, amellyel az ország súlyos problémáit szinte varázsütésre szanálni tudnák. A magyar közéleti planéta eme szentimentális szirénjei minden bajnak az okát a provizóriumban látják. Az ő szentelt vizük miszticizmusával egy csapásra el lehetne vezetni a nemzetet az ígért földjére. A Trianon okozta fájó sebekre is csupán egyedül ez lenne az egyetlen ír. Mert hiszen az ő politikájuk alapelve, hogy Trianon csak következmény, amelyet rögtön leoperálhatunk a nemzet testéről, ha restauráljuk a k. u. k. folytonosság ledőlt pilléreit.

A trianoni második Mohács mindannyiunk legfájóbb sebe. Nagyobb csapás a Monarchia szétzüllésénél, ezerszer érezhetőbb minden háborus veszteségünknél. — Nagyfoku naivitás azonban azt hinni, hogy minden bajnak s így Trianonnak is egyedül a közjogi restitúció az egyetlen váltságdíja, amely „magától értetődőleg” és „természet-szerűleg” magával hozza a területi restitúciót is.

Éppen ilyen egyoldalú dolog azt állítani, hogy a Monarchia összeomlásával ölünkbe hullott állami önállóság és függetlenség, amelyet évszázadokon keresztül csak a mesékből ismert a nemzet, nem is olyan nagy vívmány, mint aminőnek azt egyesek feltüntetik. Elszomorító látvány, hogy egy ilyen boldogtalan, hosszú házasság után, mint aminőben Ausztriával voltunk, még akadnak jámbor lelkek, akik a maguk szűk látóköréhez, egyéni, önző érdekeikhez leegyszerűsítve hangot mernek adni egy kevésbé önálló alkotmányos ujjáébredés gondolatának. Mert a leányzó — szerintük — egyedül nem állja ki az idők viharát, nem képes a saját lábán megállani. Nagy buzgalommal tehát támaszt keresnek a leányzónak s nagy agilitásukban megfélekedeznek róla, hogy e közben a kishitűségnek oly klinikai példáit produkálják, melyektől valósággal visszariad minden józan magyar.

E vénasszony politika legjellegzetesebb érdekessége, hogy bár

őszinteségéhez semmi néven nevezhető, reális garantiát nem nyújt, mégis kapcsolatot létesít két oly szent fogalom között, mint: integritás és nemzeti függetlenség. És kezdve a legeggyűbb maszlagoktól, a legszentimentálisabb közjogi keresztretjvényekig, a politikai handabandázás klaviraturája szinte szünet nélkül intonálja a már jólismert melodiákat. Persze a könnyenhivők ezrei nem veszik észre, hogy mi a dugáru és csakhamar gondolkodóba esnek, hogy hosszú századokon át oly birkatürellemmel — néha vérrel — kierőszakolt nemzeti függetlenségünk és megcsonkítottágunkban is önálló államiságunk mit ér, ha nincs közös ügyes közjogi restitutió, amely az integritást is magával hozza!? Mert szerintük feltétlenül magával hozza.

„Az önálló állami lét, a kormányzás feladataival való gyakorlati foglalkozás hiánya és az erősödő partikularizmus következtében kivesz a nemzetből az állam hivatásának magasabb felfogása, az állami érzék is.“ * Amilyen igazak voltak ezek a szavak 70 év előtt, annyira helyes ez a megállapítás ma is. Ez az az államiság tehát, amelyet egyesek szerint esetleg ismét fel lehetne áldozni, vagy legalább is kockára lehetne tenni bizonyos nyílt és titkolt „magasabb“ szempontokért.

Ezek a „magasabb“ szempontok azonban nem mindig azonosak a nemzet egyetemességének érdekeivel. Nem is kell olyan messzire visszatekinteni, ha a sokezer közül egynéhány példával akarjuk illusztrálni e partikuláris és szigoruan exclusiv politika oly káros és megalázó következményeit. Elképzelhetetlen, hogy ez az imperialista politika, amely többszáz éven át gyarmati rabszolgaságban tartotta a magyar állam alkotmányos, gazdasági és kulturális életének szinte minden megnyilvánulását, — most, különösen így minden viszontbiztosító garancia nélkül, — a régi partikuláris hagyományok nemzetietlen bélyegével terhelve hozzá tudjon illeszkedni a világháboru utáni, állami önállóságot élvező magyar glóbus, immár nagykorúsághoz szokott és életnyilvánulásaiban is modern, független életéhez.

Hiszen éppen a XIX. század magyar históriája bizonyítja a legjobban, hogy az önállóságot ígérő kísérletezések mind hajótörést szenvedtek, hogy annál erősebben utját egyengessék annak a hazaáruló politikának, amelynek az önálló nemzeti élet megszüntetése volt egyik főcélja s amelynek érdekében egyesek mindent elkövettek, hogy az önálló államiság feladása és annak a Monarchiába való beolvasztása sikerrel járjon. „Azt az irányt, mely gyengíteni igyekszik Magyarország önállóságát s be akarja olvasztani a birodalomba, — írja Grünwald Béla — a német miniszterek sem képviselik tisztábban, mint a magyar főméltóságok, de sőt, e tekintetben felülmulják a németeket is s azt látjuk, hogy már akkor is a nagyuri szolgálalkek, hogy a fejedelem kegyét megnyerjék, vagy megtartsák, szolgálaljukkal s jellemtelenségükkel jobban bátorítják az ország közjogának megsértésére s a nemzetjogos igényeinek mellőzésére, mint a német miniszterek tanácsaikkal. . . A magyar főnemesség hazafias részének szertelen loyaltásból eredő gyengesége, a nemzettől elszakadtak aljassága lehetetlenné tette Magyarország különállásának fejlesztését, de még fentartását is az uralkodóház s a monarchia hatalmas vonzóerejével szemben. S e korzakban még arra sincs példa, még II. József idejében sem, hogy a magyar urak közül egy is elhagyta volna állását, mert az udvar politikája, melynek ő eszköze volt, ellenkezett a nemzet érdekeivel.“

* I. Grünwald Béla: A Régi Magyarország.

Erre később is csak egy kivétel volt. Mártirsors jutott osztályrészül. Meggyilkolta egy őszirózsás bolond világ. Pedig milyen szizifuzsi harcot vivott belső és külső ellenségeivel egyaránt. *Gróf Tisza István* volt talán az egyetlen államférfiu, aki tudta és érezte, hogy a nemes vad megint csak a magyarság, amelynek jogaiért és jövőjéért még koronás királyával is — azt megelőzőleg *Ferenc Ferdinánd*dal is — konfliktusba keveredett. A *Montenuovók*, *Thúnok*, *Lobkowitzok* és a többi magyarfaló cseh kiskirályok ezer alattomos intrikával sorvasztották e „boldog” korszak magyar miniszterelnökének erejét, amely iránt pedig éppen a Monarchiának kellett volna a legnagyobb hálával és elismeréssel adóznia. Mit kellett harcolnia Tiszának az idióta *Potiorekekkel*?! Mit kellett eltűrnie nem egyszer *Conrad* részéről is mázsás gorombaságokat és közjogi állását vérig sértő tüszurásokat, amelyeket eme önállóságunkat és függetlenségünket ugyan nem biztosító, de „mégis megelégedett” régime alatt vele együtt minden magyarnak el kellett szenvednie. Amint a katonákkal, épp úgy harcolt a diplomátákkal is. Hiszen magyar diplomáciáról még beszélni sem lehetett. Bár a Ballhaus-platzon nagyra voltak a közös miniszterek magyar kvótájával. Kérkedtek is vele unos-untalan, hogy a három közös miniszter közül egy mindig magyar. Ugy volt azonban magyar, hogy mikor az egyik 1927-ben egy csirkeperben véletlenül a magyar bíróság elé került, a bíró kérdésére csak ennyit tudott válaszolni, hogy: „*Ertek matyar, de beszélni roszul tudom.*” És hogy osztrák-magyar dupla-anyanyelve van. Hát ilyen volt a közös miniszteri magyar kvóta. Ilyen „magyar szellemű” volt ez a szép császári korszak és ilyen emberek dirigálták és tartották kezükben a huszmillió magyarországi sorsát. Szégyenletes módon még magyarul sem tudtak.

Magyar diplomatáink hasonló kvóta-elmélet alapján voltak magyarok. És általában mindenütt így érvényesült ez az „önálló” állami élet, amely annyira önálló volt, hogy egy magyar miniszternek még gazdasági szaktudósítókat sem igen volt szabad alkalmaznia a külföldön. Hogy gazdasági téren mily gyarmati függésben voltunk Ausztriával, azt a kiválóbbnál-kiválóbb szakmunkák és statisztikák egész sora bizonyítja.** Vám és iparpolitikánk fejlődését hivatalból, tervszerűen gáncsolták el és évtizedes kitartó mesterkedésüknek meg is volt az eredménye. Kulturális és muzeális téren pedig valósággal elárasztották a császári tartományokat. Magyarország e téren is csak a kvóta arányában részesült — alamizsnában.

És ami a legcsodálatosabb, a magyar nép mégis „hű magyar népem” volt, amely egy-egy pántlikás ünnepélyen a külön e célra megrendezett parádék közepette észre sem vette, hogy a Gotterhaltét játszik. A hű magyar nép persze azt sem vette észre, hogy a lába alól egyre jobban kicsuszott a talaj. Amugy is csak látszólagos önállóságát elsikkasztották és míg Bécs városát minden arannyal és kincssel teletömték, a magyarságnak csak egy-egy vállveregetés jutott. Érdekes, hogy ez a Bécs és Alsóausztria most milyen hálátlanul viselkednek. Pedig Bécsnek aztán igazán meg volna az oka a legloyalisabb és leghálásabb magatartásra. A császárváros azonban mégis lemond erről a nagy dicsőségről, sőt a szociáldemokrata régime még arról

** 1.: Eckhart Ferenc: A bécsi udvar gazdasági politikája Magyarországon Mária Terézia korában. (1922.)

is gondoskodik, hogy a sok osztrák generális és törzstiszt Magyarországot boldogítsa, ahol sajnos, sokan közülök még ma is németül beszélnek. Tehát még itt is kísért a k. u. k. hatás.

Csak a teljes tárgyilagosság és elfogulatlanság szemüvegén át láthatjuk tisztán, hogy mit jelentett, mit jelenthetett ez a k. u. k. hatás oly időkben, amikor a magyar vérről, a magyar ifjuság ezreiről volt szó, — kint a harcmezőkön, ahova nem ért el minden alkalommal a magyar miniszterelnök segítsége és enyhítő intervenciója.

A „szakemberek“ fenhéjazó tudatlanságát és lelkiismeretlenségét sokszor már gróf Tisza István sem tudta kiegyensúlyozni. Akárcsak a német hadseregben, a monarchiában is mostoha gyermekként tekintették a civil előkelőségeket s katonai befolyásukat a minimálisra redukálták. Igen találóan írja Barthélemy, aki e soraival, mint hogyha csak a k. u. k. viszonyokat is jellemezné***: „Les fautes techniques sont réparables, les fautes politiques sont capitales. L'Allemagne avait préparé ses plans d'agression, ses armements, ses munitions, ses équipements; mais, par ses fautes politiques elle a soulevé contre elle l'Angleterre, l'Italie, l'Amérique, le monde entier. Et ses journaux écrivaient tout les jours que l'Allemagne manque d'hommes d'État, et ils déclaraient ouvertement qu'ils nous enviaient des chefs comme Briand ou Clemenceau... Sans doute n'importe qui n'est pas bon a n'importe quoi, l'homme appelé a l'honneur de gérer un ministère doit incontestablement justifier d'une compétence spéciale. Mais cette compétence n'est pas celle du technicien: c'est celle de l'homme d'État.“

Lloyd George és Clemenceau nem hiába járták a harctereket. Ott voltak mindenütt, ahol a saját fajtájuk vévéről, érdekeiről esett szó. Egyenrangú felek voltak a hadvezérekkel, — nem egyszer komoly bonyodalmakat és személyi válságot okozott határozott közbelépésük. Nivelles tábornok híres esete mindennél jobban bizonyítja, hogy a katonai „szakemberek“ mellett a francia miniszterelnök mily hatalmas és tekintélyes befolyásra tett szert, ha a saját népe és a honpolgárok millióinak érdekeiről volt szó. A magyar miniszterelnök — bár hősi példaadással, önkéntesen bejárta a frontokat, — mint államférfiu alig hallathatta szavát. A magyar miniszterelnöknek még azt sem engedték meg, hogy legalább a közvetlen magyar határok védelmi harcainál érvényre juttathassa a magyar Hinterlanddal szoros összefüggésben lévő belpolitikai, közgazdasági és közéleti, valamint anyagutánpótlási szempontokat. Sőt egyizben a hadsereg vezérkari főnöke még azt a kivánságát is visszautasította, hogy a magyar kormány a front helyzetéről és eseményeiről megbízható tájékoztatást kapjon. „Semmi köze ehhez a magyar kormánynak“ — írta Conrad gunyosan Bolfras tábornoknak.

Csak a politikai szembajosok nem látják meg azt a nagy különbséget, amely a tegnap és ma politikai szuverenitása között tátong. Csak ők nem veszik észre, hogy ma már minden tekintetben tényleg magyar kül- és belpolitikánk minden megnyilvánulása. Ma már nem kapjuk a kész politikát Bécsből! Ma már tényleg oly állami egyéniség vagyunk, amely tudja, hogy ki az ellensége és ki a barátja. Továbbá azt is, hogy ki ma és ki lesz a szövetségese és azt is, hogy esetleg kivel keveredhetik háboruba. A hadsereg tényleg az ő had-

*** l.: Joseph Barthélemy: Le gouvernement de la France (1924).

serege, s ha háborúra kerül a sor, legalább tudni fogja, hogy az az ő háborúja!

Mindezt csak egy önálló nemzeti életet élő független államiság keretén belül lehet megvalósítani s ha megvan: biztosítani.

Épen ezért minden kísérlet, amely erőszakos beavatkozással — a régi szerelem jogán és reményében — meg akarja bontani ezt, a viszonyokat idővel amugy is simán megérlelő, fejlődőképes harmóniát, — csak káros következményekkel járhat. A nemzet egyetemessége csak egy járható utat ismer. A legkiméletlenebbül tényleges garanciákkal körülbástyázott, mindenkitől és mindenhonnan független nemzeti lét önálló államiságát. Amely egész bizonyosan előbb és biztosabban valóra váltja azokat a nagy magyar álmokat, amelyeket politikai jelszavak olcsó blaszfémiájával úgy sem fogunk soha beteljesülve látni.

Elvesztett területeinket, megnyirbált földrajzi egységünket csak saját magunk, a saját erőnkkel szerezhethetjük vissza. Mint ahogy elvesztett becsületét is csak saját maga szerezhetheti vissza az ember; az idegen segítségnek mindég nagy ára van.

Az integritáshoz is tehát csak az önálló államiságot biztosító nemzeti függetlenségen keresztül vezet az út, amely végül is itt találkozik az alkotmányos közjogi restitúció épen ily szent és magasztos gondolatával. Ez a gondolat pedig nem más mint a felejthetetlen emlékü *Prohászka Ottokár* által is oly ékes szólással sürgetett: igazi hungarizmus.

CZID.

ELHAGYOTT SZOBÁBAN.*

*Alkony. A fényre rácsusztak az árnyak,
Öreg bútorokon fáradt csend pihen,
Régen tovaszállt dalt muzsikál szívem,
S kitárja fölém karjait a bánat.*

*A függöny lehullott. Fel már nem szalad.
Szemét a szoba aluvásra zárja,
S a szekrényből, mint régi lánynak álma
Felém mosolyog a levendula szag.*

*Növő homályában a vén szobának
Arcon cirogat az alkony lány keze,
És bent, szívemben száz színes mese
Regél azokról, akik itten jártak.*

*A mult ölembe hajtja le ősz fejét,
Valami mozdul rég elfakult képen.
S a vén szobában homlokomon érzem
Egy rég elporlott nagyasszony kezét.*

Molnár Endre.

* A szerző *Költemények* című kötetéből.

F I G Y E L Ő

MAGUNKRÓL.

Márciusi számunkban megemlékeztünk arról a fogadtatásról, melyben szemlénket a magyar sajtó részesítette. Most alkalmunk van újabb regisztrálásokra.

Az *Uj Élet* könyvei első számával, *Ajtay* Miklós tanulmányával (Esztétikai imperializmus) hosszabban foglalkozik a *Napkelet* juniusi száma; többek között a következőket írja:

„Fiatalléletakarát, új utak keresésének dacos heve lüktet e kissé zsufolt tanulmányban, melyet lényegében a bergsoni filozófia egy zsenye magyar hajtásának lehetne nevezni... Az esztétika Ajtaynál nem a szép tudománya, hanem a forma felvétele... Az imperializmusnak is sajátos értelmezést ad. Az ő használatában ez nem közönséges hatalmi törekvés, hanem szervező életakarát, az élet kiteljesedésének biológiai feszítő ereje, mely annyiban hódító, hogy a haladás és fejlődés ritmusát közli az élettelen anyaggal... Gondolkodásának ethnikai iránya, mely különösen a biológiára és lélektanra támaszkodik, kétségkívül rokonszenves. Erőfeszítéseitől még sokat várhatunk. S hogy micsoda ideálok fűtik, arra a könyv előszava vethet némi világot. Tudnunk kell, hogy a munka egy sorozat első számaként jelent meg és szerkesztője, *Nagy* Iván, ezt a közös programot tűzte ki: Céljuk egy új és mégis ezeréves nemzeti közszellemet teremteni, a fiatalokét, kiket a világháború hurcolt el az iskolapadokról s most nyugaton tanulják meg, hogyan kell magyarnak lenni. „Ki akarjuk tární a magyar pusztaságot körülsáncoló bástyák kapuit. Hadd fujjon végig friss, magothintő szellő a magyar ugaron.” Ez *Ady* hangja. Akik azonban az ő szavával üzennek, azok már dolgoz, hívó és szerény őrálló katonái annak a nyugatra vándorlásnak, melynek huszegynéhányév előtt elportyázott felderítője még csak vigasztalan, sötét dalokat zengett. (*Tóth Béla.*)

*

Az országgyűlés képviselőházának költségvetési vitájában, a közoktatásügyi tárca részletes tárgyalásánál, *Haller* István kereszténypartí képviselő azzal kapcsolatosan, hogy protestáns oldalról szóvá tették az egyházak állami támogatásának nagyságát, idézte — többek között — az *Uj Élet* decemberi számából *Révész* Imre cikkének egy idevágó részét is.

*

A *Magyarság* május 15-i számában *Oláh* György — ugyilátszik szerkesztői utasításra — hét új magyar folyóirat fölött tartván szemlét, „a vaktöltések és az igazi sortűz” címmel rólunk a következőket írta:

— A fiatalság nemzetátalakító hivatását hangoztatja az *Uj Élet*. Szerkesztőik a nemzeti érzésű fiatalság elitjét szeretnék e revü köré gyűjteni, de az első számokban még nem sikerült elérni azt a lendületet, azt a feszültséggel tele légkört, mely minden igaz ígehirdetést kísér. Egyelőre még csak vaktöltések puffognak itt, élestöltésű sortűzek helyett.

Megnyugtathatjuk a *Magyarságot*, mi még egyelőre csak lábhoz tett fegyverrel a sorakozót tartjuk és a puskaporunkat előre és hiába nem lövöldözgetjük el, hanem inkább — s z á r a z o n tartjuk.

A *Katholikus Szemle* áprilisi számában idézi az *Uj Élet* novemberi beköszöntőjét.

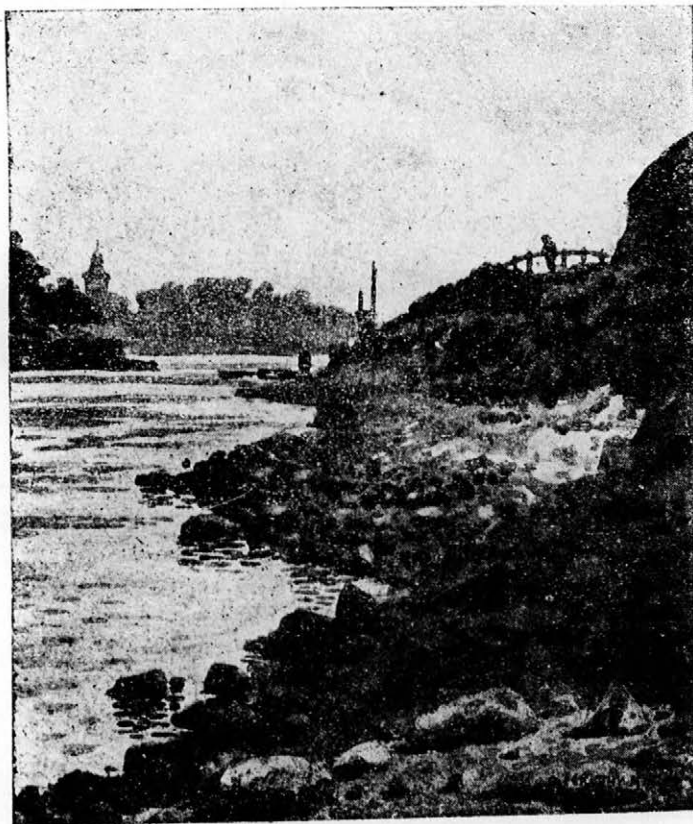
„A bevezető szavak sejteni engedik, írja, hogy egy harcias orgánummal szaporodott a magyar folyóiratok száma. Első száma *A magyar girondisták* címen, valamint a második számban Révész Imre tollából megjelent *A magyar protestántizmus problémái* című dolgozat elárulja, hogy protestáns szellem hatja át a lap vezetését.“ A júniusi szám *Ihrig Károlynak* A kartellekről és *Czakó Istvánnak* a Fabian Societyről szóló cikkeit ismerteti.

Bár iparkodunk minden írásunkban a legobjektivebb szempontokat érvényesíteni, úgy látszik, igaz megállapításaink szokatlansága készítette a Katholikus Szemlét, hogy a protestantizmus „bélyegét süsse“ rögtön organumunkra. Ezzel szemben csak azt mondjuk, hogy *egészen véletlenül* mind a két szerkesztő és a kiadó is — *katolikusok*.

Zalai Közlönyben Barbarits Lajos felelős szerkesztő az április 9-iki számában a következőket írja:

Az *Uj Élet* az új magyar horizonton táguló szemmel, kihuzott derékkal járó fiatal magyar erők eredője. Ennek az eredőnek minden összetevője nemzeti érték. Merész indulása volt, mert szerényen, rakétázás nélkül csak meggyőződéses hitétől segítve indult el. Elindult, hogy a politikában, a mai szociális és kulturális kérdésekben, a fiatalok magyar irodalmában, művészetében megteremtse azt a szilárd talajt, amin majd ez a generáció megvetesse lábát a jövő Magyarország erkölcsi és kulturális súlyáért vívott harcban. Hogy értékekkel indult, azt már első számainál láttuk. Egyetemes nemzeti céljai szolgálatába bátran állítja be a halódó idők minden egészséges új hajtását, míg biztos kézzel rak gátakat a termékeny iszap helyett mérges miazmákat hömpölygő eszmék, izlések és felfogások bőven ömlő áradata elé is. Ha a gátnak egy-két tégláját sikerül megrögzíteni, akkor az *Uj Életnek* nyert ügye van, a többi téglát már lesz hova megkötnie.

Ugyancsak bővebb ismertetést közölt lapunkról a *Literatura* júliusi és *A Magyar Asszony* júniusi száma is.

Hajógyári részlet.

A MAGYAR VÁMPOLITIKA UTJA.

Nem szükséges hangoztatni, hogy a mai nehéz időkben a magyar mezőgazdaság milyen válsággal küzd; felesleges idevetitenünk azoknak a terheknek özönét, amelyeket a magyar mezőgazdaságnak el kell viselnie. Azokra a szempontokra fogunk rámutatni, amelyek a magyar mezőgazdasági terményeknek jól értékesülésével, kedvező kiviteli lehetőségeivel előttünk állanak, vagy amelyeknek meg nem léte esetén állandó nehézségek, válságok, eladósulás, a gazdaközönség tönkremenése következik. Bernát István adatai szerint a magyar föld ma már — a megterhelés drágaságát tekintve — értéke 50 százalékáig van megterhelve. S vajjon mi következik, ha ez a folyamat tovább tart? Soha sem szabad elfelejtenünk, hogy a magyar mezőgazdaság az egyetlen új értéket előállító termelési ág; a kereskedelem és az ipar csak a mezőgazdasági termelésnek függvénye. Éppen azért soha nem szününk meg hangoztatni, hogy a mezőgazdaság fejlesztése, támogatása nyújthat csak új értéket, új bevételek biztosítását, s hogy a mezőgazdaság támogatására fordít minden összeg busásan hozza meg a kamatot.

Már a külföldi kölcsönnel kapcsolatos jegyzőkönyvek egyikében olvashattuk a Népszövetségnek azt a kívánságát, hogy nem szabad gazdasági előfeltételekkel nem rendelkező mesterségesen táplált vérszegény gyáripari ágakat vámkedvezményben részesíteni. A magyar mezőgazdaságot nem lehet feláldozni egy pár mesterségesen fenntartott gyáért, hiszen a gazdaközönség, mint legnagyobb fogyasztó tömeg, szenved akkor, ha a külföldi behozatal korlátozása, vagy megszüntetése mellett itthoni ipartelepek részeülnek olyan vámkedvezményekben, amelyeknek következménye gyártmányaik drágasága.

A gyáripari körök érzik is e kér-

dés nagy jelentőségét s azért vizsik egyre-másra a képviselőkből álló kiránduló társaságokat egyes gyártelepek meglátogatására, hogy beölyölni igyekezzenek őket, illetőleg, hogy a gyáripar támogatása érdekében megnyerjék jóindulatukat.

A mi iparunk minden igyekezetével a sokkal fejlettebb nyugati gyáripar versenye ellen akarja magát biztosítani. Holott pedig egész más volna hivatása, az t. i., hogy délfelé keressen elhelyezkedési piacokat azokon a területeken, amelyekre a nyugati ipar a nagy távolság miatt nehezebben tud eljutni. A balkáni piac felvevőképessége, főleg ha hozzáveszük Oroszország hozzánk közelebb eső részét is, szinte korlátlan. Éppen ezért minden igyekezetünkkel a déli államokkal leendő kedvező kereskedelmi szerződések megkötésére kell törekednünk.

Nekünk a magyar mezőgazdasági termelést, az állattenyésztést meg kell védenünk a külföld versenyével szemben úgy, hogy biztosítsuk ennek rekonpenzációjaképpen olyan külföldi iparcikkek behozatalát, amelyeket itthon csak agyontámogatott iparral és drágábban tudunk előállítani. A mezőgazdaság érdekeit nem szabad feláldoznunk egyes vállalatok, pénz csoportok, vagy egyének olyan irányu meggazdagodásáért, hogy azok a védelmezett, körülbástyázott iparokkal szinte monopóliumot élvezzenek és drága gyártmányaikkal akadályozzák a mezőgazdasági termelés fejlesztését és gyengítsék a mezőgazdaságot az annak vitéjéhez szükséges cikkek és eszközök megdrágításával.

A magyar mezőgazdaság nem kíván különleges elbánást a vámvédelem terén. Csak arányos és méltányos védelmet kíván, de azt a többi termelési ágak számára is óhajtja. Hiszen maga az ipar sinylené meg, ha a magyar mezőgazdaság helytelen vámpolitika miatt esődbe kerülne, mert elvesztené nyersanyagát és leg-

nagyobb fogyasztó piacát, de éppen ilyen érdeke a mezőgazdaságnak, hogy az életképes ipari fejlődés is biztosítottassék.

Ma, amikor a szomszéd államok — csehek, németek, osztrákok — a védővamos politika alapján rendezkednek be, sőt a szabadkereskedelem klaszszikus hazája, Anglia is védelmi politikát sürget, lehetetlennek látszik, hogy még vannak, akik ellenzik a mezőgazdasági védővamos rendszert. Nekünk védenünk kell a mezőgazdaságot, de védenünk kell az életképes ipari termelést is, úgy azonban, hogy azon termésfeleslegeinket, amelyekért külföldről szükséges árucikkeket tudunk behozni, nehézség nélkül tudjuk kiszállítani. A magyar mezőgazdaság csak az ellen tiltakozik, hogy a mesterséges iparfejlesztési törekvések a mezőgazdaság jövedelmezőségét, esetleges külföldi versenyképességét tegyék bizonytalanná a mezőgazdaság fejlesztéséhez és viteléhez szükséges cikkek túlzott megdrágításával.

Ha Magyarország külkereskedelmi forgalmának főeredményeit vizsgáljuk 1920—1926. években (I. Statisztikai Havi Közlemények 1926. 10—12. füzet), akkor nagyon érdekes adatokra fogunk bukkanni. 1920-ban 293,5 millió pengő volt behozatali többletünk. 1921-ben ez a szám 309,4 millió pengőre emelkedett, 1922-ben 242,8 millió pengő, 1923-ban 98,5 millió pengő, 1924-ben 148,3 millió pengő, 1925-ben 45,9 millió P és 1926-ban 82,3 millió pengő. Vagyis láthatjuk, hogy egy kis ugrástól eltekintve, állandó csökkenést mutat külkereskedelmi deficitünk. Ha a behozatal és kivitel százalékos arányait nézzük, akkor azt látjuk, hogy míg 1920-ban a behozatal 71,75 százaléka volt az össz'orgalomnak, a kivitel pedig 28,25 százalék. Ettől kezdve a behozatal százalékos aránya állandóan csökken, míg a kivitel állandóan emelkedő százalékot mutat, úgy, hogy már 1921-ben a behozatal 67,22 százalék, a kivitel 32,78 százalék, 1922-ben 62,4 százalék a behozatal, míg a kivitel 37,96 száza-

lék, 1923-ban 55,58 százalék a behozatal, a kivitel 44,42 százalék, míg 1924-ben 55 százalék a behozatal és a kivitel 45 százalék. Így nő azután tovább, úgy, hogy 1925-ben már 51,38 százalék a behozatal, a kivitel 48,62 százalék, s míg az 1926. évben már majdnem egyenlő arányban vannak. A behozatal t. i. 50,57 százalék, a kivitel 49,43 százalék. Mindezek örvendetes javulás jeleit mutatják.

Nagyon érdekesek azok az adatok is, amelyek az 1920—1926. években a külkereskedelmi forgalom megoszlását tüntetik szemünkbe az egyes országok megoszlása szerint. Eszerint 1920-ban Ausztria több mint 50 százalékkal szerepel behozatali forgalmunkban, amely szám 1926-ban leszállt 19,84 százalékra. Csehország 1921-ben 29,31 százalék volt, amely szám kicsit hullámozva a múlt évben is megmaradt 23,40 százaléknak. Románia 1921-ben csak 3,51 százalékkal szerepelt, míg ma több mint 8 százalék. A szerb állam 1921-ben még 1 százalékkal sem szerepel, ma már 3½ százalék. Németország közel 13 százalékról 16 és fél százalékra emelkedett behozatali mérlegünkben.

Ugyanilyen érdekesek a kivitelnek a megoszlási adatai is. 1920-ban még kivitelünknek több mint 60 százalékat Ausztria felé irányítottuk, ez a szám 1926-ban már csak 36,7 százalék. Csehországi kivitelünk többkevesebb hullámzással megmaradt közel 20 százalékon. Románia 1926-ban közel 4 százalékkal szerepel kiviteli mérlegünkben, a szerb állam 5,5 százalékkal, Németországba való kivitelünk emelkedett, a múlt évben már 12,9 százalék volt, ugyszintén emelkedett Svájcba és Olaszországba irányuló kivitelünk is. Ez utóbbi ma már 6,66 százalékkal vesz részt kiviteli forgalmunkban.

Ezek az adatok világosan mutatják nekünk azokat az utirányokat, amelyekben eddig haladt a magyar külkereskedelmi forgalom. De ezek a számok és irányok jelölik meg nekünk a további teendőket is.

Éppen azért meg kell vizsgálnunk, hogy milyen áruk a dominálók behozatali mérlegünkben és milyen cikkek vezetnek kiviteli forgalmunkban. Ha ezeket ismerjük, meg van szabva az az irány, amely felé haladva vámpolitikánk is helyes, nemzeti és közgazdasági érdekeknek megfelelő célt érhet.

1926-ban a fa a legnagyobb tétel, az összértéknek 11,35 százalékát teszi ki. E növekedés főleg az építkezések megindulásával emelkedett ilyen nagyra. Az emelkedés teljesen Csehországra esik, mert a román behozatal nem fejlődött. Igen nagy tétellel szerepel a pamutbehozatal (9,9 százalék), továbbá a szén (6,13 százalék), a gyapjuszövet 5,27 százalék, továbbá 2 százalékon felül vannak még a gépek és készülékek, pamutfonál és cérna, papiros és papirosárúk, nyersfémek, nyersdohány, ásványolaj és kikészített bőr.

Itt is meg kell említenünk azt a már több ízben hangoztatott álláspontunkat, hogy Csehországnak nincs joga olyan hangon beszélni velünk kereskedelmi tárgyalások alkalmával, amint azt tenni szokta. Mert a most elsorolt adatokból is nyilvánvaló, hogy a fabehozatalnál, de a pamutszövet, gyapjuszövet, stb. behozatalánál is Magyarország Csehország legjobb piaca, legnagyobb fogyasztó területe, úgy, hogy teljes mértékben reánk van szorulva és akkor, amikor mi kifogásoljuk, hogy a legutóbbi kereskedelmi tárgyalásoknál sem tudtunk a mezőgazdaság megfelelő vámvédelemhez jutni, akkor a helyzet ismerete alapján tesszük ezt, mert szerintünk lehetetlen, hogy mi kénytelenek legyünk a csehek minden kívánságát teljesíteni akkor, amikor ők a mi legfontosabb érdekeinket sem honorálják.

Csak megemlíteni óhajtom, hogy a dohányjövedék 1920-ban 12 millió aranykoronával több nyersdohányt szerzett be külföldről, mint 1925-ben. A dohányjövedék magatartása miatt volt erre szükség, miután a gazdaságosság az alacsony beváltási árak

miatt mindenütt felhagyott a dohánytermeléssel; ennek következtében a múlt esztendőben azután dohánytermelési engedélyt már azoknak sem adtak, akiknek épületük, pajták megvan, de időközben, valamilyen oknál fogva felhagytak a dohánytermeléssel. Ugyanigy vagyunk a nyersbőr behozattal is, amely azért válik szükségessé, mert az itthoni bőrkartell egyáltalában nem hajlandó az állati bőröknek az árát megadni, amiért a gazdaközönség vagy maga használja azt valamire, vagy pedig engedni azt inkább megsemmisülni. Egyébként a bőrkivitel még ma is megvan tiltva, s ez az oka annak, hogy az itthoni bőrkartell uralja a helyzetet s a gazdaközönség minden irányu törekvésének állandóan gátat vet.

Ha már most a kivitel alakulását nézzük a legutóbbi évek alatt, akkor minden további nélkül meg kell állapítanunk, hogy e téren igen nagymértékben a mezőgazdasági termények kivitele áll előtérben, vagyis ha a magyar vámpolitika útját nézzük, akkor feltétlenül arra a megállapodásra jutunk, hogy a magyar mezőgazdasági termelés fejlesztése minden felül fontos, mert ez a termelési ág képes külkereskedelmi mérlegünk javát szolgálni, mert ez a termelési ág az, amelynek támogatásával nemcsak gazdasági életünket tudjuk szilárdabb alapokra fektetni, hanem külkereskedelmi mérlegünk deficitjét is el tudjuk tüntetni.

Ha a kivitel százalékos számait nézzük, akkor minden további nélkül megállapíthatjuk, hogy 1926-ban a buza kivitel összkivitelünknek 15,59 százaléka volt, a vágó- és igásállatok kivitele 10,87 százalék, lisztkivitel 9,31 százalék, rozs 5,84 százalék, a baromfi és annak termékei közel 10 százalékkal szerepelnek a kivitel összértékében, ugyancsak jelentős százalékkal szerepel a disznózsír, szalonna, cukor, tengeri, hus, gyapju, bab, árpa, olajos magvak, burgonya, zab, főzelék, gyümölcs, stb. Ugy, hogy az

ipari termékek kivitele a mezőgazdasági termékekkel szemben szinte egészen elenyésző százalékban szerepel.

Világos tehát ezekből még a legelfogultabbak előtt is, hogy külkereskedelmi mérlegünk javulását csakis mezőgazdasági kivitelünk emelkedésétől várhatjuk, miért is ezt támogatni minden illetékes tényezőnek az ország szempontjából feltétlenül kötelessége. Az ország érdeke ellen dolgozik az, aki bármilyen önző érdekből olyan termelési ágakat favorizál, amelyek érdekében a mezőgazdasági érdekeket kell sokszor részben vagy egészben feláldozni. Kétségtelenül megállapítható tehát az is, hogy a mezőgazdaság védelme az az egyedüli helyes út, amelyen a magyar vámpolitikának a jövőben haladnia kell.

Amidőn örömmel állapítjuk meg ezt, mint tény, végtelenül fájdalommal látjuk a kiviteli statisztika adataiból (Magyar Statisztikai Szemle 1927. évi 2. sz.), hogy liszt-kivitelünk évről-évre hanyatlik. Míg 1924-ben buza és rozs kivitelünk 49 százalék, liszt kivitelünk 51 százalék, addig 1926-ban már buza és rozs kivitelünk 74.9 százalék, liszt kivitelünk pedig csak 25.1 százalék. Mutatja ez a változás azt, hogy Csehország meg tudta csinálni magas lisztvámjával, hogy a magyarliszt alig találhat ott piacra, mert a csehek arra törekszenek, hogy saját maguk tudják foglalkoztatni malmaikat és ők használhassák fel az ocsut és a korpát is.

Örömmel kell megállapítanunk a baromfi és annak termékei kivitelében beálló fokozatos fejlődést. Ma az egyetlen gazdasági ág tulajdonképpen, amely haszonnal folytatható, különösen az Alföldön levő tanyai kisgazdaságokban. Míg 1924-ben baromfi és termékei (élő és leölt, tojás, toll, l'bamáj) kiviteli értéke alig valamivel tette ki többet, mint 44 millió aranykoronát, 1925-ben már közel 60 millióra emelkedett ez összeg, míg 1926-ban több mint 75 millió aranykorona.

Ez összeg már megközelíti Nagy-Magyarország háboru előtti kivitelét.

Ezekből az adatokból nyilvánvaló, hogy nekünk Ausztria és Csehországgal való kereskedelmi szerződésünk a legfontosabb. Legfontosabb e két piac nemcsak kivitelünk szempontjából, hanem a behozatal szempontjából is. Mi már most a helyzet valójában? Csehországból elsősorban nagymennyiségű fát hozunk be, amint azt a fentiekben láttuk. Behozunk Csehországból és Ausztriából különösen nagy mennyiségben textilárúkat tehát olyan cikkeket, amelyek feltétlenül piacot keresnek, mert e cikkek elhelyezkedése nélkül Ausztria, de Csehország egész közgazdasági élete is összeroppanna. Mezőgazdasági terményeink kivitele szempontjából s inén ez a két ország bir reánk nézve a legnagyobb jelentőséggel. Ezek az országok nem is tudnak más felé menni mezőgazdasági terményekért, nemcsak a közelségnél fogva, de abból a szempontból sem, hogy a nekik megfelelő mezőgazdasági cikkeket felesleges mennyiségben éppen Magyarországra termeli. Magyarország azonban fát és textilárúkat más országokból is be tud szerezni. Fát tudunk behozni román, szerb vagy lengyel területről; textilárúkat bármilyen mennyiségben készséggel ad nekünk Németország vagy Lengyelország. Tehát számunkra igenis adva vannak azok a lehetőségek, amelyeknek figyelembevételével külkereskedelmi mérlegünket megjavítani tudjuk.

Évek óta hangoztattam már — Csehország gazdasági helyzetének ismertetével, — hogy Csehország sokkal inkább reá van szorulva Magyarországra, mint mi öreá. Tehát a magyar tárgyaló feleknek mindenkor a legnagyobb öntudattal és merevséggel kellene állani a magyar mezőgazdaság követelése mellett és nem engedni azt, hogy még azokról a piacokról is leszoruljunk mezőgazdasági terményeinkkel, amelyeket eddig Csehországban és Ausztriában élveztünk. Mert itt is hangsúlyoznunk kell, hogy

a mezőgazdaság vámvédelme érdekében országos szempontokat tekintve nem szabad visszariadnunk attól sem, hogy akár egyes magyar iparágakat részben vagy egészben fel is áldozunk, mert azok a mai vámvédelem mellett csak a fogyasztó közönség érdekei ellen dolgoznak s azonkívül egyáltalában nincsenek befolyással a legkisebb mértékben sem külkereskedelmi mérlegünk javítására. Mi külkereskedelmi mérlegünket, ismételten termelésünk védelmével mezőgazdasági termelésünk fokozásával érhetjük el, miért is nekünk erre törekedni minden vonatkozásban és a legnagyobb eréllyel kötelességünk.

Nekünk csak olyan vámpolitikát szabad folytatni, amely nemcsak védi mezőgazdasági termelésünket, hanem annak fejlődési lehetőséget is nyújt. Nekünk nem szabad a gazdasági világba jutott szomszéd utódállamok megmentésére sietnünk azzal, hogy

felesleges ipareikreik számára szabadpiacot nyitunk. Mutassunk erélyes céltudatos, következetes, agrárpolitikát akár ha kivitelről, akár behozatalról van szó. Tisztában kell lennünk azzal, hogy amit vámpolitika terén alkotunk, attól függ hosszú esztendőn keresztül elsősorban mezőgazdasági, de ipari termelésünk fejlődése is. Éppen azért volna felette kívánatos, ha gazdaközönségünk, gazdatársadalmi érdekképviselői szerveink minél intenzívebben foglalkoznának a vámpolitika kérdéseivel, mint a mezőgazdasági termelés fenntartásának és fejlődésének legelhatározóbb problémájával. Az országgyűlés, mint a mai Csonka-Magyarország lekiismerete, találja el a nemzet érdekeinek legmegfelelőbb álláspontot, amely csak az lehet, amelyet a fentiekben kifejtettünk, s azt igyekezzék minden erővel diadalra is juttatni.

Dr. Gesztelyi Nagy László,

MÉG EGY MŰEGYETEMET, VAGY MÉG EGY ABLAKOT?

A budapesti mérnökegyelet egyik gyűlésén felolvasást tart egy fiatal és lelkes építész. Általános érdeklődés mellett kifejti, hogy a műegyetemen a mai zűfoltosság mellett képtelenség a hallgatókkal egyénileg foglalkozni. Kétszerezés továbbá talpraesett mérnököket nevelni, mert a tanterv is túlzott és túlteng lenne az elméleti rész. Konkluzió: szét kell bontani a fakultásokat, újakat kell kreálni, sőt leghelyesebb még egy műegyetemet reállítani, különben az oktatás nem képes hivatása magaslatán megmaradni. Éljenzés, taps. Felolvasást kinyomatják a közlönyben.

A képviselőház költségvetési vitája alatt beszédet tart az egyik honatya. Kritizálja a kultusz-tárca budgetjét, vétkes könnyelműségnek minősíti a fennálló sok egyetemet. Törölni kell belőlük egyet-kettőt. Lehetetlen, hogy az állam felelősége tudatában tovább gyártsa a diplomás munkanélkülieket. Statisztikailag kimutatja, hogy éppen kétszer annyi

ember kap évente mérnöki diplomát, mint amennyi egyáltalán elhelyezkedni képes. A költségvetést nem szavazza meg. A ház a költségvetést eredeti alakjában megszavazza.

Végül: Kovács János, újdonsült kisgazda házat épít magának a faluszélen kiutalt házhelyen. Háza áll 1 (egy) szobából. Ablak nincs. A világosság az üvegezett ajtón jön be. A füst részben ugyanott, részben a fedélen keresztül szívódik ki. De benn is maradhat, ha éppen fűtenek. Esetleg a föld mélyébe ereszkedhetik, ezt megkönnyítendő: padlózást nem eszközölt Kovács János.

*

Ezt a három jelenséget nem azért írtam le, hogy belőlük könnyelmű általánosításokat vonjunk le. Nem állítom, hogy a műegyetemen mindenki a tudomány elefántesont-tornyába zárkózva álmódja az ideális tudományfejlesztés lékehangu'atu lehetőségeit, még kevésbé állítom, hogy

csak egy nagyobb fajta »parlamentari csoport« is a szegény egyetemekben keresse a középosztály munkanélküliségének köröközőit. Még leginkább a Kovács János esetében volnék hajlandó az általánosításra. De ezt sem teszem. Megengedem, hogy elenyészően törpe kisebbség épít ablak nélkül. Sőt az ilyesmi egyenesen szörványos csak. Ezzel szemben igen sokan, nyomórészt, ablakot is építenek a háználküli »Földes« Jánosok.

A fenti három jelenséggel csupán villába akartuk fogni a magyar kultur-glóbus egy speciális területét, melyen az ugynevezett technikai jelenségek játszódnak le. Itt ismét előrebocsátom, nem szándékozom tüzőn-vízen át általánosítva egész technikai életünk csődjével kongatni a vészharangot. Csupán megállapítom, hogy ezen a kulturterületen (melyen, mint képzeltük, államéletünk technikai jelenségei lejátszódnak) az összefüggés, a részek helyes egyensúlya s ezen kulturterületnek az államélet egészével való összefüggése enyhén szólva — laza!

Annyira laza, hogy felmerül a kérdés, vajjon tényleg érdemes-e egyáltalában fentartani továbbra is jelenlegi kereteiben a műegyetemet? Nem volna-e helyesebb az egész rezszi leépítésével talán valami exclusivabb, luxus-lyceumot csinálni belőle, amelyben jelentékenyen fel emelt tandíjak mellett kitenyésztenénk egy pár technikai diszciplínát. Ezek megfelelő alkalmakkor részt vennének a különböző nemzetközi pályázatokon és egyéb propaganda vagy reprezentáció szempontjából fontos eseményekkel tüntetnének. Ezzel nagy megtakarítást érnének el a költségvetésben, s ahhoz, hogy a vidéken továbbra is vitás maradjon egy áblak szükséges volta egy portán, ahol a jövődő fegyverforgató nemzedék nő fel... ehhez a műegyetem igazán nem szükséges. Háborúra egyébként úgy sincs kilátás, majd felnőnek a gyerekek földes szobájában is.

Állítom, hogy az ország mai súlyos viszonyai között kidobott pénz minden pengő, amit a technikailag képzett emberek termelésére fordítunk, ha ezeket az embereket és ezeket az embereknél tudományát nem vagyunk képesek az államélet megfelelő helyén szervezen beilleszteni. A technika, a technikai tudományok magukban véve semmi! A technikai tevékenységnek csak akkor van értelme, ha az egy meglevő folyamatot

bármily szempontból tökéletesebbé tehet. Egy jogász vagy egy filozófus tökéleteset alkothat, s eleget tehetett hivatásának akkor is, ha olyan rendszereket dolgozott ki, amelyekkel csak saját tudományának fejlődését szolgálta. Egy technikus csak akkor lehet nagy, ha az emberiség életfolyamatainak valamelyikébe tényleg hasznosan beleavatkozott. Éppen ezért egy technikailag képzett osztály, amely olyan elszigeteltségben él az illetékes államszervezetben, hogy elemi fontosságú kérdések letárgyalhatók és e'dönthetők az ő megkerülésével, vagy ha csak tovább tengődhetnek is dolgok, melyek az ő beavatkozását nem involválják magával a tengődés, a stagnálás tényével: ez az osztály nem bírhat létjogosultsággal, továbbá jelentőséggel sem az összeség szempontjából. Ha megindulhat egy országos akció, mely ahelyett, hogy ritka kedvező helyzetében nemzedékekre s egész ország építési higiénéjére kiható, korszakot jelentő, népnevelő kulturteljesítményé válhatna, a mérnöki közvélemény megkerülésével egy közönséges anyag szétesztő központtá törpül, amelyet nyugodtan elirányíthatnak egy jóra való g. h. (gazd. hivatali) törzsörömester: ha — ismételjük — egy ilyen akció megindulhat, anélkül, hogy a mérnöki közvélemény erre észrevehetően reagálna, nos akkor vagy nincs is szükség erre a mérnöki közvéleményre, vagy az egész technikus társadalom súlyos szervei hibájával állunk szemben.

Ne legyünk nagyképiek. Nagyon szép az, ha Páris—Orléans közt és egyebütt, ahol egy rendes villamos lokomotivra van szükség, magyar emberek csinálta mozdonyok szaladgálnak. Az is szép, ha Newyorkból, Melbournből, vagy Bataviából az a hír jön, hogy: »a magyar mérnöki tudás ismét diadalt aratott a nagy nemzetek versenyében s a magyar zsenialitás...«, stb., stb., De végeredményben legyünk tisztában azzal, hogy az egész technikai hókusz-pókusz elsősorban a magyar nép előrehaladását, a magyar faj életigényeinek maximális kielégítését és a minél általánosabb magyar népjólét valóráváltását kell hogy célozza. Az egész rendszer nem ér egy fabatkát — ha csak annyit képes elérni, hogy a magyar nép egyszerű fiai a maguk erejéből vagy állami támogatással otthonukat emeljék — nem maguknak! hanem a tudóvésznek, a pizsoknak, a sötét-

ségnek és minden egyéb nyavalyáknak, amelyek az összesség létének gyökereit képesek elrágni. És inkább szerencsés, ha a magyar mérnöki találékonyság a Rivierára való kijutás tökéletesítése helyett egyelőre és előbb azzal lehetne elfoglalva, hogy mikép kellene megvalósítani a tanyai vasut kérdését? Miként juttathatná a magyar gazda termékeit gyorsabban és olcsóbban fogyasztóihoz? Egyetlen kerekfejű parasztyerek, aki hétkilóméterről kutyagol hó és szélviharban, vagy pocsék, ázsiai utakon, lyukas csizmáskában azért, hogy idejében elérjen a düledező, füstös tanyai kulturvackokba egy kis ábcére, jobban ké'l, hogy fájjon, mint az ö-szes külföldi vasutársaságok kényes gondoljai együttvéve!

Ismét hangsúlyozom, az Orleansi villanyos lokomotívval nem általánosítani akartam, sem pedig olcsó demagógiát üzni. Kell, hogy különbek legyünk technikailag is, mint a franciák, vagy akárki. De ennek a különbségnek nem csak Budapesten és nem egy, a Műgyetem, a Ganz és Kandó Kálmánra mesterien ráépített háromlábu, égigérő világesodájának kell csak lennie, amely alatt levegő van, hanem ennek az örvendetes és szükséges különbségnek erőltetett közvetítő szerkezetek mellzésével, közvetlenül az anyaföldön kell szélesen megalapozva lennie. A vidéki életnek, a földmívelésnek, az egyes háztartásoknak meg kell adnia mindent, amit az elektromosság, az építészet csak nyújthat s egyáltalában a magyar élet minden megnyilvánulásában parancsolólag és utasításszerűen ké'l érvényesíteni a technikai postulátumokat, nem várva, míg azoknak szükséges voltát nem technikusok is felismerik, mint ahogy egy orvos sem várhat a paciense öndiagnózisára.

A magyar technikus osztály kétségtelenül mélyen jelentőségén alul vesz részt az államéletben. Itt nem lehet arról szó, hogy technikus miniszterünk is van már, sem azt nem lehet felhozni, hogy magas technikai fórumok és véleményező testületek existálnak. A technikus szellemnek bizonyos mértékig politikummá kell válnia, mint ahogy politikummá kell válnia az állam érdekében a jognak és a gazdaságnak és minden egyébnek is, ami csak az államéletre nézve jelentőséggel bír. A technikus szellem, a maga elszigetelt mivoltában vertikális tulfejlődést produkál, kiemelkedik és elvonatko-

zik a közösségből, míg ha politikummá válva az államélet munkáló tényezőjévé lesz, horizontális irányban is terjed és hat a nemzet szervezetében.

A magyar technikus kultur-globust a nemzet életébe vágó célok és követelmények rendszerével kell szorosán összeabroncsolnunk, mert amit fentebb az orvosra mondtunk, az kell, hogy a mérnök esetében is érvényes maradjon. Ha az orvos bajt konstatál, azonnal intézkedni köteles. A mérnök — bár ilyen pozitívumokra nem tett esküt — ugyanazt kell, hogy tegye. Semmiesetre sem szabad bevárnia, míg saját jelentőségére és fontosságára mások fognak rábukkani, sem azt nem szabad várnia, hogy az őt érdeklő problémák megoldására ünnepe'yesen felkérjék. A problémák megoldására jelentkezni mérnöki kötelesség.

Ha pedig az ezen igénytelen sorok élén álló kérdést most ismét feltesszük: »még egy műgyetemet, vagy még egy ablakot?«, most már kétségtelen, gyors választ adhatunk. Az a körülmény, hogy állítólagos mérnök tulprodukción van, nem azért állott elő, mint hogy ha a csonka ország helyes technikai kiszolgálása kevesebb emberrel is elintézhető volna. Ellenkezőleg, az ország élete technikai szempontból egészen alacsony fokon áll. Szükséges tehát, hogy az államot irányító erők egyik fontos komponense a technikus szellem legyen, amely nem tűr, nem tűrhet meg olyan megoldásokat, melyek bár jogi, esetleg közgazdasági szempontból igazolhatók, technikus szempontból azonban hibásak. A felelet tehát: akár még egy műgyetemet, de a technikus öntudat, a technikus közvélemény, felelőségérzet és politika egyidejű inaugurálása mellett s azután még egy, még több ablakot, esaternát, villanyt, otthont, tanyai vasutat az ország népének.

Padányi Gulyás Jenő

„Amit erőszak elveszen, azt idő és kedvezőbb szerencse visszakereshetik, de amiről a nemzet, félve a szenvedésektől, maga lemond, annak visszaszerzése mindig kétséges, mindig nehéz.”

DEÁK FERENC.

ÉPÍTÉSZKIÁLLÍTÁS A MŰEGYETEMEN.

Az idei építészkiállításon — melyet a műegyetem építész ifjusága tradicionálisan kétévenként rendez —, még mindig nem láttuk az építészet új problémáinak megoldásait. A mai építészgenerációnak már le kellene számolnia azzal, hogy az építészet ma már nem csak egy szép homlokzat kiképzését jelenti, hanem az otthon létesítését. A társadalomtudományok és a szociális kérdések vizsgálatánál láthatjuk, hogy ezeknek a kérdéskomplexumoknak az igazi alapját az otthon, a család képezi. A modern kor egyik legkényesebb szociális problémája tehát ma a lakáskérdés. Az igazi építészetnek és a lakáskérdésnek egy s ugyanannak kell lennie. Ez a kettő elválaszthatatlanul összeforrt és ezeket külön kérdéseknek tekinteni már nem lehet.

A kiállítás sok és értékes tervénél sajnálatos, hogy az építészetnek szociális fontosságáról nem vesz, vagy nem akar tudomást szerezni. Pedig ez a kérdés elsősorban nemzeti szempontból bír fontossággal, mert elképzelhetünk-e biztos, nyugodt társadalmat, egészséges világszemléletet, a munkahivatásnak, a kötelességtudásnak alapját ott, hol az emberek ezrei és tízezrei sinylődnek leírhatatlan, lakásoknak csufolt nyomortanyákon. Ott akarunk egészséges nemzedéket nevelni, hol egy szobában hat, tíz, sőt még ennél is többen vannak, keverve a fertőző betegek a még egészségesekkel? Ott akarunk hazaszeretet várni, hol még a hazaszeretet alapját, az otthonszeretetet sem ismerik, mert nem is ismerhetik. És gondoljuk meg, hogy hiába építünk szép nagy lakásokat a remekbe készült homlokzatokhoz, ha a hátsó részeket viszont összezsúfolva, napot sohasem látott lichthofos szobákkal képezzük ki, hol a gyermekhalandóság, a járványok, a tüdővész megállíthatatlanul terjed.

A szocialista és kommunista mozgalmakkal szemben komolyan csak szociális munkával vehetjük fel a küzdelmet és itt a jövő építészeinek fontos szerepet kell vállalniuk.

Molnár Farkas kiállított munkáiban tulságos szélsősége ellenére is örömmel kell látnunk, hogy nem elégszik meg a régi stílusok sablonos kopirozásával, hanem új problémákat keres és akar megoldani. A régi utakon haladva, de új törekvéseket látunk továbbá Hüttl professzor tanítványainál. Így elsősorban megemlítendő Major Máté merészvonalu és csak a szükségesre szoruló ügyes kompozíciójával megtervezett iskolája, melynél biztos kézzel hozta össze a sikok és tömbök hatásait. Hasonló ügyes technikájuk Paksy Gyula, Gosztonyi Gyula és Táby Ervin tervei. Szabad utat enged Walder Gyula is tanítványainak, akik közül legjobbak Barcsai János, Hell György és Széll László munkái. A szigoruan csak középkori stílusban dolgozó Möller-tanítványok között Nyiry László és különösen Csicseri Orosz György tűnik ki főuri kastélyával. Erős befolyást látunk Kotsis tanár tanítványainál is, kik jó forrásból merítve, ügyes és finom terveikkel élénk tetszést keltenek. Lauber Lászlónak igen ügyes megoldásu tervei közül kiemelkedik egy hordót utánzó kiállítási borpavillonja és egy finomvonalozásu angol-gót silu klubháza.

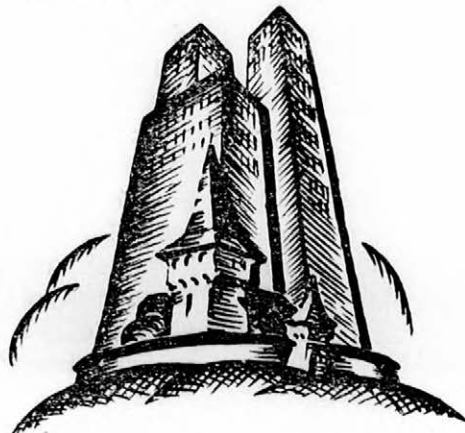
A komoly és céltudatos tanítás eredményéről tesznek tanúságot Sándy professzor tanítványának rajzai, melyek közül különösen a mezőgazdasági építészet osztályát képező tervek keltettek tetszést.

Értékesebb része a kiállításnak a szarművészi munkát felölelő terme. Itt a vízfestmények és a grafikák csoportjában megemlítendők a dijnnyertes Krompecher György, továbbá Pap László, Karvaly Imre és Szőke Károly munkái. Ebben a teremben látjuk a másodéves Rácz Györgynek erőteljesen modellált kis szobrait. Mély átérzésről és ügyes technikáról tesz tanúságot finomvonalu »Táncosnő«-je és jól megfogott »Világháboru«-ja. Mellette foglal helyet egy egészen külön részt képezve Jókuthy Miklósnak hatalmas akvarell kollekciója. Velencei, firenzei és dunai képei erős színérzékéről tesznek tanúságot. Igen jól és könnyen felfogott dunai képe. A hajógyári részlet. Feltűnő, hogy a plakátpályáza-

tokra beérkezett tervek mennyire jó technikájuk (ami a plakátnál igen fontos), úgy hogy nehéz helyzet elé került a bíráló-bizottság, hogy kinek juttassa az első díjat.

Visszatekintve a régi kiállításokra, erős

haladást láthatunk. És nagyon helyesen tették a hallgatók, mikor a házi keretek közül kilépve, az idén a nagy nyilvánosság előtt mutatták be a két utolsó esztendő dicséretes munkásságát.

Az építészkiállítás emblema.

Rajzolta: ifj. Masirevich György

UTOLJÁRA ZULAWSKIRÓL.

Lapunk február—márciusi kettős számában »Könyv az új magyar irodalom ellen« című cikkben kimutattuk, hogy Zulawski Andornak »Az új magyar irodalom problémái« című munkája egy része Zoltványi Irén: »Erotika és irodalom« című művéből van átvéve. Következő számunkban hoztuk Zulawski válaszát, amelyben eljárását szépíteni próbálta; mi minden pontjára ugyanabban a számban feleltünk is s ezzel elintéztünk véltük az irodalomra nézve e teljesen lényegtelen ügyet. Cikkeinknek azonban olyan visszhangja és következménye lett, amelyről kötelességünknek tartjuk olvasóinkat tájékoztatni.

Zulawski Andor ugyanis az Auróra körnek, a legfiatalabb írói nemzedék irodalmi társaságának, tagja s alelnöke is volt. Az Auróra-kör élén Császár Elemér egyetemi tanár, a magyar irodalom reprezentáns kritikusa áll, akinek személye garancia arra, hogy ez irodalmi társaság minden tagja tiszta és nemes eszökkel ápolja a nemzeti irodalom hagyományait és a legobjektivebb s legirodalmibb eszközökkel harcol a szélsőséges irodalmi irányzatok ellen. Cikkeink természetesen az Auróra-körben is a legnagyobb feltűnést és megdöbbenést keltették s mozgalom indult meg annak

megállapítására, mennyire felelnek meg a tényeknek az »Uj Élet« vádjai. Megállapítást nyert — amint erről a kérdésről Császár Elemér és Szász Károly vbtt. az Auróra-kör tb. tagja, a »8 Órai Ujság« 1927. jun. 1-i számában nyilatkoznak, hogy: »Császár Elemér is és Szász Károly is lelkiismeretesen átvizsgálván az inkriminált passzusokat, a vád alaposágáról meggyőződtek, sőt még igen nagy számban olyan egyező részeket is találtak a két könyvben, amiket az »Uj Élet« nem is idézett.« Ennek következtében felszólították Zulawskit az alelnökségről való lemondásra és a körből való kilépésre s ennek Zulawski sok halogatás után, eleget is tett. Az Auróra-kör eljárásáról és a kilépést tudomásul vevő üléséről hasábos cikkeiben tájékoztatta a nagy nyilvánosságot a »8 Órai Ujság« s ez a napilap zárta le, remélhetőleg végleg, Császár Elemér és Szász Károly nyilatkozataival ezt a kis irodalmi botrányt. Itt említjük meg, hogy a »Zalai Közlöny« husvét-i számában Barbarits Lajos felelős szerkesztő, tőlünk függetlenül, ugyanazokat a megállapításokat tette Zulawski könyvéről, amelyeket első cikkünkben közöltünk.

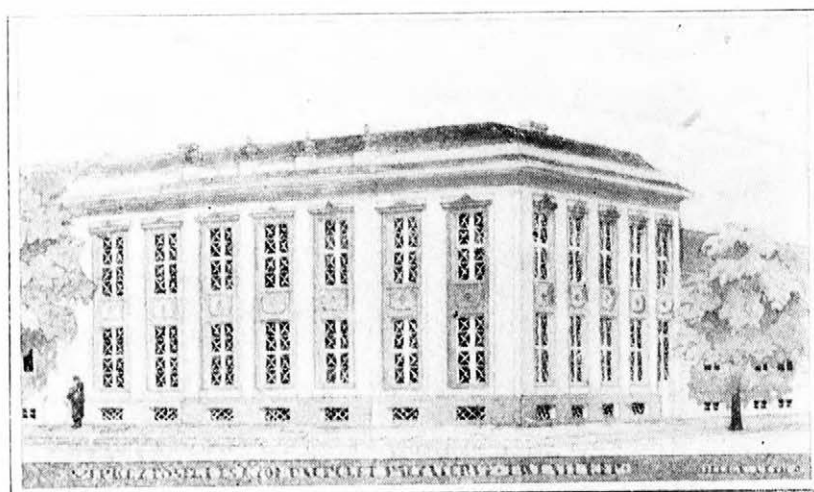
Vettük Zulawski könyvét s olvastuk. Hogy »halotti irás« lett: önmagára veszen a »szerző«.

Nagy László és Virágh Ferenc.

A MŰEGYETEMI ÉPÍTÉSZKIÁLLÍTÁS RÓL
A „VÁLLALKOZÓK LAPJA” 120 PENGŐS PÁLYÁZATA

60 pengővel jutalmazott pályamű. Jelige: „Garmond”. Szerzője Karvaly Imre.

60 pengővel jutalmazott pályamű. Jelige: „Ultimo.” Szerzője Sztojka József.

K Ö N Y V E K

BESZÉDEK—TETTEK A FASCIZMUS EREDMÉNYEI.

Egyik régi olasz barátom írja Rómából: »Mussolini elérkezett a nagy átalakuláshoz. A kamarában elmondott legutolsó beszédjében nyíltan és őszintén be is jelentette ezt a máj régóta várt irányváltást. Nevezetesen ő maga is és a fascista vezérkar észrevették, hogy az olasz nép, a falusi és mezői nagy tömegek még mindig távortartják magukat, idegenkednek a fascizmustól és a szindikalista mozgalmaktól. Továbbá bejelentette — még pedig öt esztendő óta, most első alkalommal —, hogy Olaszországot demokratikus egységgé akarja formálni. Emlékeztette végül a kamara tagjait, hogy az olasz szocializmusnak tulajdonképpen ő volt az igazi megteremtője és vezére. Ezt sem hangoztatta még ezideig sehol. Mussolini ugyanis rájött arra, hogy nem lehet egy országot állandóan a nemzet passzív ellenzéke ellen kormányozni s hogy a kapitalista nagy tőke érdekeinek tulságos privilegizálása sem vezethet jóra. Éppen ezért látja szükségesnek, hogy az eddigi nagyipart tömjénező himnuszok helyett a szindikalista, demokrata, sőt csaknem kommunista (?)-izű irányelvek és jelszavak időszerűségét hangoztassa. (Grandi külügyi államtitkár — írja a levél írója — csak nemrég jelentette ki egy népes gyülekezet előtt, hogy ha már választania kell, akkor ő inkább csatlakozik a III-ik, mint a II-ik Internacionáléhoz.) Egy szóval, Mussolini észrevehetően közeledik a néphez s a nagy tömegek kedvéért kezdi elhanyagolni a kapitalistákat. Legujabb pénzügyi és gazdasági politikája kifejezetten a kis existenciáknak, a kispolgárságnak kedvez. Ezzel szemben Olaszországban ma ketten fizetnek: az ipar és a kereskedelem.«

Eddig szól a kétségtől elcsúszott kritikái

megfigyelésre és meglehetősen tárgyilagos ságra valló római levél. Írója természetesen nem fascista. De hogy nyitott szemmel regisztrálja az eseményeket — az biztos. Érdemes ezekkel a megállapításokkal kissé részletesebben foglalkozni. Különösen most, amikor alig pár hete, hogy »La nuova Política dell' Italia« cím alatt Mussolini beszédjének négy kötetes kiadása Rómában és kivonatos magyar fordítása, Zichy Rafaelné grófné kitünőtollából, nálunk is napvilágot látott.*

Ezek a beszédek minden kritikát elhallgattatnak vagy legalább is elhomályosítanak. Római barátom megállapításait csak úgy, mint Mac-Donald híres mondását is, mely szerint: »a fascizmus sem nem nacionalizmus, sem nem bolsevizmus, hanem mindennek a tagadása, mindennek az ellenkezője.« Hogy Mac-Donaldnak különösen nincs igaza, arra éppen e beszédek szolgáltatják a legtekintélyesebb bizonyítékot. Ugyanis e beszédek egész különös keverékei a program- és beszámoló beszédeknek. Minden egyes beszéd egyszersmind egy-egy tettek a fotografiája. Ezek a fotografiák igazolják a fascizmus multját és jelenét. S egyben valószínűvé teszik a jövőjét is...

Minden akadémikus elmefuttatásnál többet ér tehát, ha a maguk meztelenségében — minden rendszer nélkül — nagy tömegben vizsgálat alá vesszük ezeket a tetteket. Az öt esztendő fascizmus mérlegét ma már fényesen illusztrálják a következő eredmények:

1. Marcia su Roma előtt hét millió munkanap ment veszendőbe. Ma már si-

* Ez utóbbit röviden már ismerteltük. Lásd: Uj Élet II. évf. 2—3 száma 112. oldal.

került ezt a nagy nemzeti veszteséget 200.000-re leszorítani.

2. A névtelen, sivár bürokrácia kiírása. Kevés, de jól fizetett tisztviselők alkalmazása, akik ismét büszkék a hivatásukra és munkájukra.

3. A hivatali tekintély és fegyelem helyreállítása. A korrupció megszüntetése, a közéleti tisztaság és tisztesség diadalra juttatása.

4. A parlamentárizmus mumusszerű egyeduralmának megdöntése, a technikai tanácsok előkészítése és szervezése.

5. Megvalósította a külügyminisztériumban a kaució eltörlését és megnyitotta a diplomáciai és konzuli pályát minden eszes és arra alkalmas honpolgárnak.

6. A felsőbb bíróságok reformja; az egyesített Curia megalkotása, a régi, eltörölt polgári törvényszéktől 6000 polgári per restanciájának likvidálása.

7. A fiumei kérdés és a jugoszláv probléma rendezése. A Santa Margarethe-i szerződés megkötése.

8. A gyárakban ismét fegyelmezett-ség uralkodik. Megszűntek az állandó sztrájkok. A közhivatalokban szintén.

9. 240 millió lirát fordít az azuliai vízvezeték céljaira, 85 milliót Bari kikötőépítkezésére, 500 milliót Calabria ut-építéseire, 500 milliót a földrengés által elpusztított falvak felépítésére.

10. A vasutak és villamosok tarifáinak lényeges csökkentése.

11. A boradó csökkentése, a földművelési gépek számára vámszabadság biztosítása.

12. A munkaszerződés kötelezővé tétele. Munkástörvényszék felállítása.

13. A Facta-kormány idején a használható légi járművek száma 85 volt, ma: 1900.

14. 17 nemzettel kötött kereskedelmi szerződést.

15. 12 esztendő után az egyes miniszteriumok költségvetéseinek a parlament elé terjesztése.

16. A városi háztulajdonos felszabadítása, építési hitelek nyújtása.

17. A gabona takarékosabb felhasználásának ellenőrzése. Rendelkezés arról, hogy a buzamag minden táplálékot tartal-

mazó részét miképpen kell úgy értékesíteni, hogy olcsóbb, de amellett egészséges és tápláló kenyér legyen belőle előállítható a szegényebb néposztályok részére; a liszt felhasználásának védelme; a gabona spekuláció letörése.

18. A liszt, dara és tésztaeműekre ki-rótt vámok felfüggesztése.

19. 12 millió lira támogatás a páduai egyetem és műegyetem részére; katonai technikai tanfolyamok létesítése az egyetemek és felsőbb iskolák keretében.

20. A hadsereg újjászervezése; 1913-ban a hadsereg és a tengerészet budgetje 687 millió lira volt. 1925-ben: 3552 millió lira.

21. A lira és a gabona csatája. a valuta stabilizálása. A földbirtokosok által felkinált ingyen területeken kísérleti állomások létesítése. A hektáronként eddig elért közepes termelés fokozása. Érdemes földművesek, sok gyermekes családanyák jutalmazása.

22. Az Anzio — délamerikai kábelnek — 3 év helyet — 18 hónap alatt való elkészítése.

23. A külföldi adósságok törlesztése, a washingtoni egyezmény megkötése.

24. A városi polgármesterek kijelöléséről szóló törvény. A 40 év óta fennálló szavazási rendszer eltörlése.

25. A vasutak adminisztrációja 1200 millió lira deficit helyett 176 millió lira aktívával zárul.

26. Intenzív gyarmati politika. (Észak-Somali, Tripolis, Cirenaica).

27. A polgári törvény módosítása.

28. A prefektusok hatalmának kiterjesztése.

29. A tengerészet, hajózás, idegenforgalom fejlesztése.

30. A munkaszövetségek (szindikátusok, munkabírók, stb.) jogkörének rendezése, stb.

30 beszéd és 30 tényleg megvalósított program. Ily hevenyészett összeállítás után is sejtetni engedi, hogy mekkora lehet azoknak a tetteknek és üdvös reformoknak a száma, amelyekről történetesen nem számolt be beszédjeiben. Ilyenek ezrivel akadnak. A belpolitikai, pártélettel kapcsolatos szónoklatai kivétel nélkül új szint kevernek a már elkopott, régi

fráziszuhatagok palettájára. Nyers, őszinteségükkel hatnak mindenekelőtt.

Szokatlan, hogy egy miniszterelnök, aki maga is az általános titkos választójogért küzdő szocialisták sorából került ki, félretolja e nagy vívmányokat és ünnepélyesen bejelentse, hogy az olasz nép tőle még soha sem követelte a szabadságot. Más követelt. Basilikátában vizet kért a nép és hogy ne kelljen tovább tömeggyűlésekben laknia, Szardiniában sem beszélt a nép szabadságáról, szocializmusról, alkotmányról, ellenben sirva könyörgött, hogy a malária veszedelmét, amely a bűzös, mocsaras nádasok között amugy is szenvedő arcukat pergamentszerűvé deformálja — írta ki a kormány a mocsaras területek lecsapolásával. Olaszország 8000 városa közül egy sem panaszkodott még eddig a szabadság vagy választójog miatt. »Minek előtte abécés-könyvet adnának kezükbe, adjanak kenyeret, csak a kenyér után következék az abécés-könyv!«*

Amikor 1922. november 16-án először beszél a kamarában, nem késlekedik kijelenteni, hogy csupán az udvarias kötelességnek tesz eleget, amikor megjelenik ellenfelei körében, akiket módjában állott volna teljesen megsemmisíteni. Magasztólag emlékezik meg a királyról, aki megengedte, hogy a parlamentáris állam elmeszesedett ereibe beleolthassa a fascizmust. Szerinte programokban soha sem volt hiány Olaszországban. Csak az emberek, az igazi férfiak és főleg a fiatal akarat hiányoztak a programok kiviteléhez. Belpolitikájának szentháromsága: a takarékoság, munka és fegyelem. Nem ismer üres jelszavakat. Szerinte az ily fogalmak mint: jobb, bal, konzervatív, arisztokrata, demokrata nem egyebek, mint üres iskolai meghatározások. Teljesen feleslegesnek tartja, hogy az olasz politikai élet öreg kacérkodói udvaroljanak a fascizmusnak. Nem akar végleg elbútni a parlamenti semmivetésben. »Voltaképpen munkásemberek leszarmazottja vagyok, de amellet tulságosan arisztokrata gondolkodásu, hogy ne érezzek undort a parlamenti konyha ocsmány főztjétől, — mondja egyik nápolyi beszédjében.

Még mint a Popolo d'Italia szerkesztője így gunyolódik egyik beszédjében: »Itt csupa lángész nyüzsög körülöttem. Igen, minden munkatársam lángész. Akadnak ugyan közöttük tökfilkók is, de én nekik is szívesen kiállítom a bizonyítványt, hogy mindegyik lángész. Ez sokkal egyszerűbb, mint a drágaság megoldása.«

Egyik legelsőrangú feladatának tekinti, hogy felismerje, kiválassza és érvényesítse azokat, akik hivatva lesznek a holnap vezetőosztályait kialakítani s azokat akikre az a szerényebb, de nem kevésbé szükséges feladat vár, hogy a szám, a tömeg legyenek. Szerinte az egyetemek, újságírás és a lövészárók háborus fiatalága legalább száz, egészen elsőrangú embert rejt a sorai között. Ezzel a száz tehetséggel akarja ő kitenyészteni a rinascimento legmegbízhatóbb testőreit.

A diplomáciában is csak a tehetségekre van szüksége. A külpolitika szerinte tulságosan kényes, tulságosan fontos arra, mintsem prédául odadobják mindazoknak, akiknek nincsen egyéb dolguk. Határozott férfiakat kíván mindenhová. »Ideje már, hogy elhagyjuk az üres frázisok területét, a diplomáciai opportunitások bárgyu módszerét és hogy rátérjünk a történelmi események olyan területére, amelyen vagy az egyik, vagy a másik irányban határolhatjuk meg az események folyását.«

Nagyra értékeli a szellemi arisztokráciát. Marconi, Gentile s a többi neves tudósok és professzorok mind hű fascisták. Nagy sulyt tulajdonít az egyetemek egészséges életének és fejlődésének. A nemzet erődítményeinek tekinti őket. Szerinte, hogy Németország ellent tudott állni a bolsevizmusnak, az főképp az ott uralkodó erős egyetemi hagyományoknak köszönhető. »Az egyetemekből indultak ki a feketeingesek ezrei, azok, akik egy adott pillanatban félbeszakították az olasz politika szegyenletes menetét s erőteljes kézzel nyakonfogták azokat a vén haszonlesőket, akik egyre képtelenebbnek bizonyultak paralizikus tehetetlenségükben az új olasz nemzedék türelmetlen kíváncságaival szemben.«

* L. M. G. Sarfatti: Mussolini élete. (Róma, 1927. Ford. Kosztolányi Dezső)

Ellenfeleinek különben azt üzeni, hogy ne csalják meg önmagukat azzal a gondolattal, hogy a fascista hatalom csak átmeneti. Bizonyos, hogy ha nem kíséri siker erőlködéseit, — könnyen összedőlhet az épület. De erre ma már nem is lehet gondolni. Ezek nem olyan dolgok, amelyeket kétszer egy életben meg lehetne kísérelni. »Én, aki a nemzet pulzusát tartom kezemben, aki annak ütését gondosan ellenőrzöm, én, aki gyakran remegek a magamra vállalt felelősség gondjaitól, a reménynél többet, — bizonyosságot érzek magamban, hogy a vezetők elszántsága és a nép akarata a mi álmaink Olaszországot valóra fogja váltani.« Erre garancia szerinte a múlt. »Mi már nagyok voltunk 1300-ban, amikor a többi népek még vadak voltak, vagy még meg sem születtek a történelem szempontjából« — büszkélkedik egyik milánói beszédjében.

A Zaniboni-féle merénylet leleplezésekor, 1925. november 5-én beszél első ízben úgy saját magáról, mint aki az olasz nemzettel tökéletesen egybeforrott. Pörölysapásként zugsnak a Chigi-i palota erkélyéről ekkor elmondott szavai: »Róma népe! Érzed azt, hogy ha elestem volna az ellenem tervezett merénylet alatt, akkor nem az olasz nép zsarnoka, hanem az olasz nép szolgája esett volna el.«

Kiméletlenül tud gyűlölni és szeretni. De a nagy gyűlöletben is mérsékletes tud maradni. A Facta-kormány tagjait Görögországban vagy Mexikóban bizonyára agyonlőtték volna. Mussolini nem vette el az életüket, sem a szabadságukat. Sőt annyira hígadt és loyális volt, hogy első kormányában, amely koalíciós kabinet volt, egy liberális, egy néppárti és egy szociáldemokrata miniszter is helyet foglalt. Senkit ok nélkül nem zaklatott. Az egyetlen kivétel talán Nitti volt. Benedetto Croce, Don Sturzo vagy Turati saját önszántukból hagyták ott Itáliát. A legjobban a háborús minisztereket gyűlölte. Róma ezekben a napokban szerinte Bizáncre emlékeztetett. A háboru utáni idők sem voltak különbek. Perugiában 1923. október hó 31-én mondotta el ezzel kap-

csolatban egyik, talán legeredetibb és Magyarországon legkevésbé ismert beszédjét. »A hadsereg, amely Vittorio Veneto csatájából tért haza, nem részesült abban az elégtételben, hogy elfoglalhatta volna Bécs és Budapest városát. Nem azért, hogy ottan fennhéjázó cselekedeteket vigyenek véghez, mert a mi katonáink — mondja — bárhol voltak is, mindenütt jó emléket hagytak maguk után; de azért, mert igazságos lett volna, hogy győzedelmes seregeink végigvonulhassanak a megvert ellenség fővárosain.«

Az első pillanatban mosolyog az ember az efféle kardcsörtetés hallatára. Ha azonban jobban belemerülünk Mussolini kivánságának analizálásába, nem is tűnik fel olyan visszataszítónak ez a beszéd, mint amilyennek első hallásra tetszik. Ma már elmondhatjuk, hogy bárcsak az olasz csapatokhoz lett volna szerencsénk és nem az oláhokhoz, azokban a zivataros időkben. Ha már nem kerülhettük el az összeomlást megszállás nélkül, bizonyára elviselhetőbb lett volna a számunkra egy olasz látogatás. Legalább állami javainkban nem okozott volna oly pusztítást, mint az oláh invázió. És talán Károlyiék és a vörösök pünkösdi királysága is elmaradt volna. Csodálatos, hogy Mussolininek ezt a beszédjét, hogy agyonhallgatják minálunk. Pedig nincs ebben a beszédben semmi szégyelni való.

Herczeg Ferenc mondja a »Hid«-ban, hogy »a nép nem meri elhinni, hogy halhatatlanok járnak közte.« Az olasz nép talán mégis elhiszi. Mussolini, egy ember, akit arra ítétek, hogy népszerű legyen. Maga is tisztában van vele, hogy bevonult a világtörténelembe. »Ha minden jól megy — mondja egyik római beszédjében — harminc éven belül szobrom lesz valami közkertben s a szerelmes dadák és pesztonkák ott adnak találkát a bakájuknak. Így szólnak: Este nyolckor a Mussolini-szobor alatt! — Szép kis vigasztalás.«

Számára igazi vigasztalást tettei nyujtanak. Az ő politikai végrendelete benne van beszédjeiben.

LEVÉL EGY KATONAIRÓHOZ.*

Turchányi István, kenyeres pajtásom, nem tudok én a Te könyvedről kritikát írni, mert a tollam keménységét meglágyítja a szivem érzelme. Mint ahogy nem tudja bírálni az édesanya sem a tulajdon egy fiát, vagy a vőlegény a néki legeslegszebb szépséges mátkáját.

Mikor a könyvedet kezembe kaptam, le sem tettem, míg végig nem olvastam. »Tiszta emlék a háboruból« írod a cím alá; hát igen, az a könyved. Most, — tiz éve multán a poklok idejének — ha visszagondolunk az ólommadaras hajnalokra és ágyudübörgéses éjszakákra, amiket ősz után télbe, télből tavaszra, tavaszról nyárra fordulóra és új őszön megint, négy év fergeteges apokalipszisében ott-künn töltöttünk, a wolhyniai mocsarak közt, az ojtózi bérceken, meg lenn a Doberdónál, akkor golgotás utu nemzedéke mi a fajtánknak, valóban csak szépséges és tiszta emlékekre emlékezhetünk.

Már így indultunk neki — dalolva pántlikásan, nem gvülőlet, nem hódításvágy, csak az ősi virtus feszítette az izmunkat a haláldáridóra. És így is verekedtünk a szerb kukoricákokban, Galicia végtelen homokmezőin a San Michele ormán — szépen, legényesen, gavallérosan és a nagy megpróbáltatásokban is tiszta emberi volt a szenvedéstől való fé'elmünk, — amiről annyi igazsággal és bátorsággal írtál; de hisz ugy-e fiatalok voltunk, alig is éltünk, és egynek sem volt köztünk még igaz szeretője. És így is haltak meg, — szépen és tisztán — akikről írtál, a Balassa hadnagvok, a Csapó zászlósok, közhonvéd Kovács, meg Önkéntes ur, Horvát és a többi sok százezer magyar testvér, akik egy piros halálsóktól elszédülve, hanvatterülve, vagy előreváródva valahol

messze most már alulról szagolják az ibolyát.

Köszönöm Neked, bajtárs, a könyvedet, amivel újra felráztál bennem annyi emberien szép és mélységesen tiszta emléket, azokból az időkből, melyekből egy egész sor nemzedék — a háboru nemzedékei — megtisztulva és minden szenvedésre és igaztalanságra kinyíló szemmel s megtörhetetlenül keményre acélosodott karral és akarattal kerültek vissza. Köszönöm az összes kenyeresek nevében, akikkel ismeretlen pajtásként ott verekedtél Brody fölött, meg arra valahol a knieruti erdő fenyői között.

Nekünk ugyanis szükségünk van néha mementokra. Mert ládd-e, pajtás, itthon azalatt a tiz év alatt, mióta hogy nem hoz ágyusztót az éjszakai csönd Bereg felől, vagy Zimony tájáról, el is feledték, hogy valaha régen — husz évesek se voltunk akkor, olyan régen volt már, — voltak akik verekedtek az itthoniakért a távoli végeken. Hát legalább mi ne feledjünk el, akik rongyosan, éhesen, vérrel és sárral csatagosan álltunk akkor szerte a sáncokon, mert ezerszer ja'osabb lenne a sorsa az ivadékaiknak, ha mi ezt elfelejtenénk és nem emlékeztetnők erre majd egyszer azokat, akiket ez illet.

Ne haragudj, pajtás, hogy ilyen sorok túlultak dicséret helvett a pennám hegyére. Nagyszerű könyvedet úgy tudom, azóta már úgy is szétkapkodták. De mi várjuk a többit is, mikre bizton megihletett Téged a knieruti erdő magyar bakáinak megannyi derék virtuskodása.

vitéz Nagy Iván.

*Fegyver, Fegyver, Fegyver
kivántatik! És jó vitézi resolutio! . . .
A mi első politikánk fegyver volt;
most is annak kell lenni.*

Gróf Zrínyi Miklós.

* Turchányi István: Aszja. (Kis regény. Kiadta a Magyar Katonai Írók Köre.)

Szász Károly: A szabadfalvi pap leánya. (Verses regény). Budapest, 1927. Franklin.

Sokszor szó esik a kritikában arról, hogy a verses epika idejét multá, hogy a mai közönséget nem érdeklik a hősköltemények s a verses regények. Erre az »elméletre« rácsáfolnak a tények; hiszen alig hét év alatt öt nevezetesebb epikus alkotás hagyta el a sajtót. (Bárd Miklós: Vezeklés, 1920; Kozma Andor: Turán, 1922; Vietórisz József: Senki Pál, 1924; Kozma Andor: Honfoglalás, 1925; Szász Károly: A szabadfalvi pap leánya, 1927).

Szász Károly a verses regénynek arra a fajára adott példát a Szabadfalvi pap leányában, amelyet Puskin alapított meg az Anyegin-nel.

A regény hőse Balogh Katinka, a szabadfalvi pap leánya, aki gyermekfővel megszereti Gerendi Bélát. A fiatalember csak későn ébred tudatára annak, hogy ő is szereti a leányt, amikor az már másé. Katinka ugyanis egy könnyelmű és rosszlelkű jegyző felesége lett, azonban rövidesen ott-hagyja férjét, ki durva volt hozzá és hazamegy szüleihez, ahol kis leánya születik. De férje súlyos beteg lesz, s ekkor visszamegy hozzá ápolni. Mikor férje meghal, Gerendi újra megkéri kezét, de a fiatal özvegy nem akarja férje emlékét ilyen hamar megtagadni, s ezért újra kosarat ad. Gerendi a munka vigasztaló erejében keres feledést, s hamarosan magas állásba jut: miniszter lesz. Így találkoznak egyszer a régi szerelmesek, amikor Katinka leánya esküvőjének napján boldogan nyújtja kezét Gerendinek.

Ez a regény meséje, amely a romantika bájával van kerek egészsé szöve. A vonzó történetbe jól illeszkednek azok az elmélkedő részek, amelyekben a szerző korunk aktuális kérdéseiről mondja el véleményét. Kifejezésre juttatja többször is konzervatív felfogását, a nemzeti hagyományok megbecsülésének szükségességét, s ez valami nemes patinával vonja

be az egész elbeszélést. A szabadfalvi pap leányának méltó emléket állított Szász Károly, mert vonzó és bájos alakja helyet kap szívünkben, mint a magyar irodalom egyik legköltőibb nőalakja.

Tóth Lajos.

Papp Viktor: Beethoven élete és művei.

Nekünk Beethoven művészete nemcsak zeneesztétikát és a zenekultúra keveseinek különleges élvezetét jelenti. Olyan élő művészet és lelki szükséglet volt az övé, amilyennel egyetlen zeneszerző sem kapcsolódott a magyar talajhoz, még a mi Liszt Ferencünket sem véve ki. Ennek nem csak az a magyarázata, hogy Beethoven az egész humánumot átfogó művészetével minden mély emberi megnyilatkozás legközvetlenebb zenei kifejezője, hanem a magyar talajjal volt valami olyan kivételes, szinte megmagyarázhatatlan kapcsolódása, amely még életében megnyilvánult és később mindig nélyebb és intenzívebb lett.

Az idei centennárium ebben a tekintetben alig ment ünnepszámba, hiszen nálunk a Beethoven-kultusz állandó és olyan régi, hogy legfeljebb már sajátunkká vált élményértékek felujtását élveztük újra.

De ez a centennárium más szempontból és éppen a mi magyar szempontunkból hozta felszínre azoknak a közelmúltban történt hatásoknak az eredményét, amelyek Beethoven magyar vonatkozása t tisztázzák és kiemelik. A külföldi nagyszabású életrajzok minden részletességük mellett könnyedén siklanak át azon a kulturtörténeti tényen, hogy Beethoven mély vonzalom és elszakíthatatlan kapcsolatot kötött Magyarországhoz.

Papp Viktor könyvének elsőrangú fontossága: ezeknek az adatoknak összegyűjtése, feldolgozása és különösen a külföldi életrajzírók adatainak helyesbítése.

Beethoven-irodalmunk nagyon szegényes. Romain Rolland rövid költői életrajzán kívül legtöbbször kezén alig fordult meg más könyv. Ez nagy hiányt jelez. Hiányzott egy kéz, amely az élményszuggerációival vezet.

Ezt a hiányt pótolja a Papp Viktor könyve. A szó szoros értelmében kézenfogva visz át azon a kapun, amely Beethovenhez vezet, s amint az életrajz első oldalán átléptünk, szinte nem is olvasunk többé, hanem mindent látunk és átélünk. Nem érezzük az adatok egymáshoz illesztésének érdes erőszakosságát; vele megyünk a bonni szülőháztól a wahringi temetőig.

Az életrajz eseményei mögött megvilágítja a belső embert, a tragikus sorsu különcöt. Egy-egy levélrészletben, barátok emlékezésében, szerelmeiben és életének más felvillanásaiban a lelkünk mélyéig érezzük azt a művész sorsot, amely külsőleg is olyan megrendítő, mint művei.

Külön fejezetben ismerteti meg ezekben a műveknek esztétikai elemzésével, keltezésük körülményeivel és idejével. szimfóniái, zongora és kamara szerzeményei egységesen állnak előttünk, mint egy titáni lélek vergődése, derüje, felmagasztosulása. Opusz szám szerinti elrendezés fejezi be az első részt.

A második részben, könyvének egészen új részében a magyar vonatkozásokat emeli ki öt tárgykörre osztva: 1. Beethoven Budán, 2. Beethoven és a Brunsvik család, 3. Beethoven Kismartonban, 4. Beethoven és a pesti Városi Színház, 5. Beethoveniana.

Azok, akik még nem ismerik Beethoven oeuvre-jét és életét, kiváló hiánypótlót találnak Papp Viktor művében, akik megismerik, azok is gyönyörűséget s sok új, eredeti momentumot fognak találni benne.

Tolvaly Károly dr.

Virágh Ferenc: Tiszta szó kell. Versek. L. Voggenreiter Magyar Osztálya. Berlin. 1927.

A fiatal poéták első verskötete, sohasem lehet kész programadás a jövőre nézve, sohasem lehet maradék nélküli visszatükrözője a fiatal lelkek minden érzésének, vágyának. Szeretnők legalább is ha a jelen esetben így lenne, mert Virágh Ferenc is a fiatal költőknek ahhoz a csoportjához tartozik, akiknek csak »az anyag kell, a fal, a test, a föld, a kő, a fa, a vas s a szó is csak úgy, ha fog-

ható és érzékelhető.« S a szavakkal játszanak, festenek, építenek, néha muzsikálnak is, de a vers lényegét: az érzelmeket, lelki tartalmat, az ember lényegét nem igen keresik és alig adják. Pedig tévednek, mikor a költészet anyaga helyett a festészet és a zene anyagát, a színeket, vonalakat és hangokat használják verseik felépítésére. Visuális képeket rajzolnak csak, melyek minden maradandó élmény nélkül tovaiállanak. Impresszionisták, akik a benyomások pillanatnyiságát rögzítik meg. Költői lelkeséget, mély érzéseket, tragikus vívódásokat a versek nem igen bírnak el, hisz csak az elsuhanó élet percnyi árnyékai. Verseikben néha föleszillan a végtelenség után való vágyakozás, de ez csak halk, szintelen vágy marad hangulatokban, szavakban körvonalazva és nem érzésekben kifinomítva.

Virágh Ferenc is erre az utra tévedt, bár tagadhatatlan sok értéket halmaz fel első kötete. Maga is bevallja, hogy még kavarog, forr benne szép egyensúlyozatlan ritmus, jövőendő életének, friss izü mustja. Reméljük, tiszta bor válik a forrongó mustból; s a füvek, fák, dombok, utak, holdak és csillagok után az ember felé is oda fog fordulni, az ember felé, aki hiszi, hogy kinyílik egyszer a végtelenbe vezető kapu. Ilyen gazdag formakészlettel, ritmusérzékkel és költői lendülettel rendelkező költőnek bele kell mélyednie önmagába, hogy az ember igaz, örök lényegét, a változatlant, a maradandót öntse költői formába.

— gyó. —

Nagy László: A költészet fejlődésének problémája. (Bölcsészeti doktori értekezés.) 1927. M. T. I.

A tartalmasan mélyenjáró és rövidrefogottságában is magvas tanulmány előszavában az író ezt a kérdést veti föl: van-e fejlődés a költészet történetében és ha van fejlődés, miben nyilvánul meg?

Erre felelve a zseni szerepét a költészetben helyesen jelöli ki, mikor előreérzőnek nevezi; de mi úgy érezzük, hogy még ennél is több: megsejtő és megsejtető. A fejlődés sze-

rinte — és helyesen — a művészet mindinkább kitisztulása a kifejezésben (formában és lényegben) és ez abban állapítható meg, hogy »mindig közelebb jutunk az ember örök lényegének művészi ábrázolásához.« A költészet művészi fejlődésének kritériumát a legteljesebb kiteljesülésben látja, mely formában és tartalomban nyilvánulhat meg: formailag maga a nyelv gazdagodik, fejlődik a stílus, idomulnak és formásodnak a műformák. Tárgyban is bővül a tartalom, érdeklődési körök tárulnak ki és a fejlődés e folyamán az ember mindinkább közeledik a világ és az egyetemesség szintetikus összefoglalása felé. Tétele szerint a fejlődést a korok lángelméi eredményezik, akik egyesítik önmagukban az illető és előző korok irodalmi, költői próbálkozásait, kezdeményezéseit, s a fejlődés tudatosságával vetítik vissza az idők lényegét s az örök embert. Így áll elő a költészet hullámvonala, mely azonban mindig magasabbra ér és a költészet fejlődését igazolja.

A dolgozat tiszta, világos, kerek egész, a tárgyalandó nagy anyag precíz megfogása, világos elrendezése biztos kézre vall. Érdemét fokozza, hogy a sok feldolgozás ellenére is új szempontokat és új meggondolásokat ad elénk. Nyelve teljességében magyar, erős plasztikájú és a szavainak átütő értelme van. Hisszük, hogy e tanulmány csak elindulás s esztétikai irodalmunknak a nveresége lesz Nagy László további működése.

Csiszár Béla.

Ajtay Gábor dr.: A nemzetközi viszályok békés elintézésének lehetőségei és módjai. Grill, Budapest, 1927.

A mostani időben, amikor a nemzetközi viszályok békés elintézésének munkájában a Népszövetség olyan szánalomraméltó szerepet tölt be, különösen időszerű Ajtay Gábor dr.-nak értékes könyve, mely a nemzetközi viszályok békés elintézésének diplo-

máciai és politikai módjairól, a jó szolgálatokról, a közvetítésről, a konferenciákról, a nemzetközi egyeztető és vizsgáló bizottságokról és a Nemzetek Szövetsége ily irányu szerepéről nyújt felvilágosítást; részletesen ismerteti működési körüket és jellegüket. Az utolsó fejezetben kimutatja a szerző, hogy a világháború győztes hatalmainak ez a homokra épített organizációja, szervi és születési hibáinál fogva, sohasem fogja teljesíthetni azokat a feladatokat, amelyeket az alapokmányoknak a nemzetközi viszályok békés elintézése tekintetében fennálló rendelkezései reá hárítanak. A Nemzetek Szövetsége a szerző szerint ma már inkább csak a diplomácia egy eszközének tekinthető, mintsem olyan organizációnak, amely a különböző érdekű nemzetek között a békét biztosítaná, a háborút pedig elkerülhetővé tudná tenni. A könyv előszavában megemlíti szerzőnk, hogy munkába vette a nemzetközi bíráskodásról szóló könyvét is; reméljük, hogy tanulmányainak eredményeképpen az elég szegényes magyar nemzetközi jogi irodalom rövidesen egy újabb értékes munkával fog szaporodni.

(—ni.)

Dr. Weninger László Vince: Az új nemzetközi jog. Bp. 1927. Turchányi.

Öröndetes jelensége jogirodalmunknak, hogy újabban fellángolt az érdeklődés a nemzetközi jog iránt. Ez a tudományszak, amelynek külföldön rengeteg nagy tudós szentelte és szenteli az életét, nálunk hosszú évtizedeken át egyike volt a legelhanyagoltabbaknak. Az egyetemen katedrája volt ugyan, de édeskevesen hallgatták. Ma a helyzet megváltozott. A nemzetközi jog itthon is a legfontosabb tudománygággá nőtte ki magát, amelynek tudása nélkül az önálló Magyarország nem lehet el. Amíg az Ausztriával való közösség idejében a külpolitika intézése kilencven százalékgig Bécsben történt, ma önálló külpolitikát csinálunk s ma már nélkülözhetetlen, hogy a nemzetközi jogot a magyar fiatalság is tudja. A régmúlttól a legújabb fejleményekig

szinte fotografikus történetét adja We-
ninger most megjelent több mint ne-
gyedfélszáz oldalas könyve a nemzetközi
jognak. Nagy tudományos készültségre,
a világgjogirodalom feltétlen ismeretére
valló kitűnő könyvében a nemzetközi jogi
érintkezés szerveivel, a nemzetközi jog
alanyaival, az államok alapelemeivel és
nemzetközi jogi jelentőségével, a nemzet-
közi jogi érintkezés szerveivel, a nemzet-
közi jogközi jog alanyainak kötelmi
viszonyaival, a nemzetközi szerződések-
kel, a nemzetközi jogi deliktumokkal, a
nemzetközi viszályok békés elintézésének
régebbi és újabb módjaival, a háboru
jogával és a semleges államok jogviszo-
nyaival tiszteletreméltó alapossggal fog-
lalkozik, valósággal a forrásmunka el-
mélyedő részletességével. A mű elsősor-
ban az egyetemi ifjúság részére kitűnő,
de a nemzetközi jog utvesztőjében lámpa
a politikusok részére is. Nagy munkát
végzett a szerzője és jó munkát.

S. K.

**Orbán István: Mit szólna hozzá
a csákó... és más elbeszélések.** (A
Magyar Nép Könyvtára. 4.) Bp. Szent
István-Társulat kiadása.

Három kisebb és egy hosszabb no-
vellát tartalmaz ez a füzet, a fiatal írónak
finom kis elbeszéléseit. A négy közül
leginkább »A füledi államcsiny« emel-
kedik ki kompozicionális eredetiségével
és hangjának könnyed jellegzetességével,
mely a népies zsáner felé hajlik. A pa-
raszti észjárás furfangját nem mindennapi
erővel érzékíti meg. A cimszóba fog-
lalt novella a falusi ember háziállataihoz
való ragaszkodását és babonás szenti-
mentalizmusát eleveníti fel. Orbán Ist-
ván már ezen első könyvében is hatá-
rozott jelét mutatja jellegzetességének,
mely a falu világa felé irányozza tekin-
tetét.

K.

**Waisbecker Ede: Pázmándi Hor-
vát Endre szépirodalmi munkássága.**
Pécs, 1927. Karl. (Symposion Köny-
vek 4.)

Pázmándi Horvát Endréről (1778—
1839.): a deákos iskola epikusáról ke-

vés elfogadható méltatást adott eddig
irodalomtörténetünk. Waisbecker ta-
nulmánya alapos vizsgálat alá veszi
P. Horvát Endre egész szépirodalmi
munkásságát, s kivált főművéről: az
Árpádról szól részletesen. Összefog-
lalja az eddigi eredményeket, majd
a maga alaposan átgondolt nézeteit
mondja el. Dolgozatának ez a legérté-
kesebb része. Gazdag a dolgozat rá
vonatkozó megállapításokban is, úgy
hogy Waisbecker nemcsak uttörő
munkát végzett, de egyúttal irányt is
szabott s lerakta a további kutatások
alapjait.

h. s.

Dormándy László: Súlyommadár.
Balassa Bálint regénye. Pantheon. Buda-
pest, 1927.

A magyar történelem maga is regény,
melyet az idő irt jókedvében, féktelen
haragjában vagy meguntságában. Az év-
százados távolságok, a mindent megmérő
idő azonban hétköznapot és hétköznap
embert nem igen ismer. Az idő ugyanis
idealizál, sőt glorifikál vagy éppen elát-
koz. Könnyen eshetik ebbe a hibába a re-
gényíró is, aki egy történelmi alakról
írja meséjét. Dormándy azonban inkább
megváltoztatja néhány helyen még a tör-
ténetet is, melyet az irodalomtörténelem
Balassa Bálint életrajzául hitelesnek el-
fogadott. Csak igen nagy vonásokban és
az igen apró részletekben ragaszkodik
hozzá. Ezzel azonban nem romtja a mesét,
hanem inkább folytonossá teszi Balassa
életének következetlenségeit. Balassa éle-
te hálás témá s ennek az életnek minden
nagyszerűségét és problémáját szerencsé-
sen oldja fel Dormándy.

Tulajdonképeni értéke még sem ez! Ba-
lassa Bálint élete nem választható el
az akkori magyar idők küzdelmes, sa-
nyarusággal és gyásszal teli sirvavigadó,
virtuosos, vitézkedő történelmétől. Ezek
az idők éppen olyanok, mint Balassa élete.
Tele ellenkező indulatokkal és ezek vias-
kodásával. Talán hasonlítani lehet a mos-
tani időkhöz. Az ország három részre
szakadva, német maszlag és török áfium
malomköve között maroknyi, egymással
intrikáló, egymást gáncsoló magyarság:

közös ügy és külön érdek. Eppen mint ma. Tanulság is lehetne. S ha Dormándy nem Balassa életregénye kedvéért rajzolta volna meg ezt a darab magyar történelmet, hanem csak a történelem teljességéért Balassát, akkor is érdekes és értékes lenne munkája ebben az eleven, sokszor kedvesen színes megírásban.

Puskás István.

Mécs László: Vigasztaló. Versek. Ludwig Voggenreiter Verlag. Berlin. 1927.

Mécs László új kötete igen sokban nagy és értékes gazdagodását jelenti a fehérreverendás papköltő költészetének. Lényegesen, ibolyaszállal a kalapján megy el az élet megnyilvánulásai mellett, lát és meglát mindent s ha nem is tagadja, ha nem is leplezi el előlünk a lesekedő bajokat, tragédiákat, szomorúságokat, ha maga is el-elszomorodik: a végén mindig kisimul arcán a Szomorúság Ránca és boldog mosollyal mutat a megoldásra: Krisztusra. A humánumnak, a magyarságnak, a kereszténységnek nagyszerű vallomásai mellett, eddigi költészetéhez képest érdekes fejlődést jelentenek az »Anyá kell« ciklus versei. Továbbfejlődött ezekben a versekben az a gondolatvilág, érzésvilág, kitágult annak a nézőpontnak a horizontja, amellyel a nőtől távolálló ember nézi a nőt, a családtól idegen ember a családot. Ezek a versek értékes eredményei költészetének, s jelentőségük különösen objektív látásukban rejlik. Mécs nyelve talán kissé tulzsufolt, mindazonáltal bámulatos zengése s modern magyarsága egyik legnagyobb értéke mai költészetünknek.

—ágh.

Dr. Bauer A. Bernhard: A Nő (Tanulmányok a nő testéről, lelkéről, nemi életéről és erotikájáról). Budapest, 1927. Novák Rudolf és Társa.

A neves német orvostanár munkájának ötvenedik német kiadása után fordította le Fülöp Zsigmond dr. ezt a könyvet, mely a szerző előszava szerint »lerántja a fátyolt, mellyel a nőt körülvették. Népszerű, közérthető formában követi a nőt, a bölcsőtől a sírig. Nem hagy érin'etlenül egyetlen

tejezetet, egyetlen történet sem, mely hozzájárulhat a nő életfolyamatainak a megvilágosításához, akár lelki, akár testi természetük ezek, akár a nemi élettel, vagy erotikával foglalkoznak.« A német professzor munkája végigolvasásakor az 517. oldalon, valóban kimerítő érdekes és népszerű formában találunk felvilágosítást a női test és lélek minden működéséről, a nőnek és a férfinak egymáshoz való viszonyáról, messzi világ részekről erező érdekes adatokkal tarkítva. A könyv tulajdonképpen a nővilág számára íródott, amely eddig nem igen akart tudni testének bonctani szerkezetéről és normális életnyilvánulásairól, pedig ezeknek pontos ismerete adja azt az alapot, amelyen a nőnek minden nőiesége felépül. Ha tükörképet ad, rámutat a hibákra, de megmondja az eönyöket is. Bátran megmondja az igazságot, melynek örök konkluziója, hogy maradjon a nő olyan, amilyenek teremtetett, mert csak így marad igazi nő.

ifj. Antal István.

Lirai Antológia. Szlovenszko és Ruszinszko magyar költőinek alkotásaiból szerkesztette Sziklay Ferenc. Berlin. 1926. L. Voggenreiter.

Huszonhat írói nevet reprezentál ez a könyv, felvonul benne a szimbólumok poétája, az expresszionizmus lantosa és a futurista Marinetti-féle szabadvers költője is. Vannak költők, akiknél mélyebb gondolatokat kapnánk, de azt olyan formában, hogy nem tudnak kielégíteni (Győri Dezső), másnál meg a forma tökéletesebb, de a finoman csengő rimek, cizellált sorok lélektelen sablont takarnak (Darvas János).

Mécs László gigantikus erejű husz verse úgy csucsosodik ki a kötetből, mint világitótorony a sötét tenger éjszakájában. Mécs dinamikus hevületté fokoz mindent s élményeit lázas, lírai-ütem-pattogásban vetíti elénk, mondhatnánk az életfilm szuggesztív lebilincselő erejével. Költészete Petőfiével egy töről fakadt, melynek a derű és az isteni optimizmus a

fáklyája. (Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld«.)

Ki kell emelni Szeredai—Gruber Károly, Merényi Gyula, Komlós Aladár és Kersék János egy-két versét. Ölvedi László és Sziklay Ferenc versei határozott értékek. Jankovics Marcell inkább novella tehetség, lírája bágyadt. A költők közül Urr Ida verseiben van ledület és szépség, a többi hangtalan, fakó.

K. S.

Hegedüs Sándor: Vörösbőrű romantika. Indián történetek. — 1927 Légrády.

Hegedüs Sándor hosszabb ideig volt külföldi tanulmányuton, s nemcsak egész Európát járta be, hanem Északamerikában is megfordult. Ezeknek a külföldi utazásainak emlékeit, s kivált Amerikában szerzett tapasztalatait, nemcsak érdekes utirajzaiban (Az óriások világa, 1898. Déli Fjordok, 1900. Amerikai színek, 1901.) használja fel, hanem szívesen értékesebb szépirodalmi munkáiban is. Gazdag fantáziájú író, szereti a bizarr ötleteket, furcsa alakokat. A »Vörösbőrű romantika« Észak-Amerikába, az indiánok közé, a prairiek világába vezet. Történetei érdekesek és van közöttük sok, amely tárgyánál és hangjánál fogva mély hatást gyakorol lelkünkre.

h. s.

Két könyv Gyóni Gézáról. (Boros István: Gyóni Géza. Mezőtur. — Balogh István: Gyóni Géza szibériai életrajza. Budapest 1927.

Gyóni halálának tiz éves fordulóján ismét a hányatott életü és tragikus sorsu költő felé fordul az érdeklődés. Rokonszenves egyénisége, szenvedései, költészetének esztétikai értéke és emelkedett hazafias és erkölcsi felfogása még életélen feléje irányította az irodalmi élet érdeklődését. Tragikus halála pedig csak fokozta iránta érzett rokonszenvünket.

Halálának tizedik fordulóján két könyv jelent meg, amelyek közül az egyik szibériai élettörténetét beszéli el, a másik pedig az irodalomtörténeti távlatába igyekszik állítani költészetét.

Boros István könyvében irodalomtörténeti tanulmány alcímen Gyóni egyes versköteteteinek tartalmát mondja el a kötetek megjelenésének sorrendjében haladva. A

dolgozat nem ad semmi összefoglaló értékelést Gyóni költészetéről, még csak az eddigi vélemények összegezését sem kísérli meg. Így minden magasabb szempontot nélkülöz. Bántó, hogy Gyóni halálának tiz éves fordulójára készült félig-meddig ünnepi megemlékezés számba menő könyvben Gyóni egy versét pamfletszerű költeménynek tartja a szerző (61. old.) s a költőt pacifistának bélyegzi. (64. old.)

A dolgozat laikus szempontok szerint, minden tudományos rendszer nélkül készült. A szerző kritikai érzékének kitünő bizonyítéka, hogy Kéky Lajos és Zolrai Béla cikkeit, kritikáit mellözi, ellenben lépten-nyomon hivatkozik Marconnay Tibor »itéleteire.« Külön fel kell említeni a könyv magyartalan és pongyola stílusát.

Balogh István a költőnek fogolytársa és szenvedéseiben osztályosa, Gyóni szibériai életrajzát írta meg. Katonasorsukat, harcaikat, küzdelmeiket, szenvedéseiket eleveníti meg drámai képekben egészen addig a napig, amíg Gyóni temetésével be nem végződik a világháboru egyik legmegrendítőbb emberi tragédiája. Ryszodikus mondatokban, rövid drámai lépekre tördelve tudunk meg mindent a fogóságbaesésüket, utjukat a nagy orosz pusztákon keresztül Alatyrba, Kievbe, majd Krasnojarszkba. Krónikás hűséggel, szenvedésekben, a testet, lelket ölü hadifogság kis örömeiben és nagy bánataiban osztozó hű barát megértésével számol be Gyóni életének jóformán minden napjáról. Utolsó napjainak, halálának történetét itt látjuk először tisztán magunk előtt. Ez a rész a könyv legmegkapóbb része.

A könyv megírása nemcsak kegyetes áldozat volt a meghalt jóbarát és nagy költő emlékének, de hasznos szolgálat az irodalomtörténetnek is. Tárgyilagos beszámoló ez a könyv a költő életének utolsó esztendeiről, lelki harcairól, testi vivódásairól s haláláról. Közöl Balogh néhány eddig ismeretlen és kiadatlan Gyóni verset is, többet kiegészít és soknak mondja el a történetét. Megemlékezik Gyóni olvasmányairól, irodalmi terveiről is. A könyv legnagyobb jelentősége, hogy élesen megvilágítja a szenvedő, küzdő Gyóni emberi arcképet.

Ezek nélkül a feljegyzések nélkül az igazi Gyónit nem ismertük volna meg. Kár, hogy a kötet hangulatát megrontja az írónak zsufolt, néhol magyartalan és érthetlenségbe vesző stílusa.

Balogh könyvének megjelenése után jogosan várhatjuk a részletes Gyóni életrajzot költészetének objektív értékelésével együtt.

Toth Lajos.

Gyulai Pál irodalmi emlékei. — Sajtó alá rendezte, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Papp Ferenc. 1926. Franklin.

Gyulai Pálnak még nagyon sokkal tartozik a magyar irodalom-történetírás. Több mint két évtizede, hogy elköltözött közülük s a legnagyobb magyar kritikusként ma sincs egyéniségéhez és pályájához méltó életrajza és munkái sem forognak egyöntetű teljes kiadásban közkezen.

A Kisfaludy Társaság egyelőre összegyűjtötte és a centenáriumra kiadatta Gyulai hátrahagyott és kiadatlan költeményeit, melyeket Papp Ferenc rendezett sajtó alá és látott el értékes, magas színvonalú bevezetéssel és gazdag jegyzetekkel. Ez a bevezetés nemcsak a centenárium megemlékezései közül válik ki, hanem maradandó darabja a Gyulai irodalomnak is.

A könyv második része időrendben adja Gyulainak azokat a költeményeit, melyeket a nagy kritikus nem tartott méltónak arra, hogy költeményeinek gyűjteményes kiadásába besorozza. Pedig kár volt velük szemben a kritikus szigor legmagasabb fokát alkalmazni, mert nem egy van közöttük, amely témájánál, hangjánál, feldolgozásánál és a belőle kicsendülő érzés őszinte és meleg voltánál fogva méltán illeszkedik Gyulai legjobb versei sorába. A költemények esztétikai értékén túl azonban van még egy tényező, amely különös jelentőséget ad nekik és ez az, hogy ezek a költemények, kivált az ifjúkoriak azt mutatják, hogy mennyire hiányzott Gyulából minden elbizakodottság, oktalan lüszkeség, ami pedig sajnos olyan sok pályája kezdetén álló fiatal írónak, meg költőre jellemző.

Köszönet a hálás tanítványnak, hogy Gyulai Pált megint közelebb hozta hozzánk.

Toth Lajos.

Tabéry Géza: A Tüszmadár. Az Erdélyi Szépmíves Céh kiadása, 1926.

A regény egy elnyomás alatt álló kisebbségi nép néhány felöltő alakjának életét és lelki fejlődését mutatja be: mögöttük pedig az egész elnyomott nemzet fájdalma és keserősége van felvázolva szomorú háttérnek. Bár a nevek és helyzetek költött színezetűek, bizonyos, hogy Erdély mai élete remeg a leírt sorok mögött. Tartalmát nehéz volna körvonalazni, inkább csak az alakok mozgása és aktivitása ágazik szerte szét. Ami mégis összefogja, az a libur nép legendás hagyománya a tüszmadárról. Ez a legenda újra éled, belenyul az emberek cselekvésébe, irányítja, bogózza a történéseket.

Az írás élénk és érdekes. Csupa cselekvés és izzó színezés. Megértést, egyenlő életformákat és boldogságot követel a leigázottak számára.

Csiszár Béla

György Oszkár: Titkok. (Versek.) 1926. Mentor.

György Oszkár nem nagy költői egyéniség, újat vagy legalább is új egyéniséget tükrözöt nem tud felmutatni; költői frazeológiája Ady, Babits és Kosztolányi jelzőiből, képeiből és szóösszetételeiből rakódik össze, azonban van egy-két olyan verse, melyek mellett figyelem nélkül elhaladni igazságtalanság lenne.

K. S.

Szabó Lőrinc: A sátán műremekei. 1926. Pandora.

Szabó Lőrinc fiatalabb költőink között kétségtelenül egyike a legtanultabbnak és a legképzettebbeknek. Tőle valóban elvárhatnánk a zártabb költői egységre való törekvést, a finomabb kifejezőkészséget, annál is inkább, mivel izlése a külföld legnagyobb mestereinek kitűnő fódításain csiszolódhatott volna. Első kötete (Föld, erdő, isten. 1922.) után, melyben a görög-világ tanulmányozásának hatásaként az antik szellem illatát lehelték versei, ez a negyedik kötete határozottan zuhanást mutat. A »formák virtuóza« lehetne s lett a formátlanság zsonglőre. Formája bosszantóan egyhangú. Technikája az unalomig monoton és bágyasztó. Tárgyai is megépően egyol-

daluak: az érzéki materiális élet képeiben (»miért vagyok az anyagiasság rut mintaképe«) és lehetőségeiben tobzódik (»tisztelem az élet minden vágyát«) s a pénz erejének lebilincselő voltát hirdeti (»az ember... új istent formálva téged teremtett« (pénz) s még a megnyugtatóbb emberi érzések is dadogva huzódnak meg merev sorai között (A szép borju a társzékenyen első 30 sora). Nem spirituális élet-ideált kívánunk, csak azt, hogy a költő ne éljen annyira a földön.

K. S.

Szunyoghy Farkas: Tanyai emberek. Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda rt. 1927.

E kis könyvet legjobban jellemzik azok a sorok, amelyeket Gesztelyi-Nagy László, a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara igazgatója ír az előszóban: »A magyar tanyavilág élete elevenedik meg e kis füzetben közölt életképekben. Valóban életképek ezek; rajzok a magyar tanyavilág életéből, amelyek közelebb vezetnek bennünket a kérdés megismeréséhez. A magyar tanyavilág népének szellemi és gazdasági felemelése, megerősítése minden érző és gondolkodó magyar embernek kötelessége, kell, hogy legyen. E célt kívánják szolgálni az itt csokorba kötött egyszerű s a nép lelkéhez könnyebben hozzáférhető rajzok. Írójuk lelkes tanár, nemzetnevelő, akinek izzó magyarsága, faj- és földszeretete, a kérdés előbbrevitelét célzó törekvése minden sorából ki-világlik.«

(Gy.)

Művészeti bonctan.

Stein János festőművész, az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola érdemes tanára »Művészeti bonctan« címen nem régen egy figyelemre méltó munkát tett közzé. A szép kiállítású kötet a művészet legfontosabb ágának, a figurális ábrázolásnak bonctani alapjait ismerteti. Világos rajzokban magyarázatokkal ellátva írja le a szerző az emberi test szerkezetét, fölépítését, izomzatát, mozgási funkcióit a célból, hogy biztos utmutatóul szolgáljon a művészeknek, akik úgy model után, mint emlékezetből figurális ábrázolással foglalkoznak. Örömmel üdvözljük Stein János munkáját, melyből, melyből úgy művész, mint műértő sok okulást me-íthet.

(Y.)

Fráter Loránt: Genere Kuli. Em-lékezések. — Bp. 1927. Légrády.

Egy nagynevű és nagyértékű egyéni-ségnek, a magyar nótá egyik halhatatlan-jának munkája ez a könyv, mely azonl an esztétikai tekintetben nem igen méltó írójához. A könyv emlékezéseket tartalmaz, melyek bár egy hős köré fonódnak, mint apró novellák, egymástól izolál-tan állanak. Genere Kuli, valószínűleg maga a visszaemlékezések írója. Ked-ves kis jelenetekben rögzíti meg a múlt század végének katonatiszti világát, derü-jével és humorával. Erős nemzeti érzése is minden sorában megnyilatkozik. Stílusa azonban egyhangú, mondani valójának ér-dekességét nem mindig fedik az erőtlen mondatok. Hibája, hogy hiányzik belőle a nótaköltő dalainak költészete, üdesége.

K. S.

Verlaine magyarul. György Oszkár: Verlaine: Jóság. Bp. 1926. Mentor. — Szabó Lőrinc: Verlaine válogatott ver-sei. 1926. Bp. Pandora.

György Oszkárnál a versek megválo-gatása különösen azért érdemel figyel-met, mert a nagy költőnek leginkább mélt-ított s költői erőben valóban a legmé-lyebb és a legmeghatóbb verseit a Jó-ságot interpretálja. Forma tekintetében inkább hűségre törekszik, mint ujjáköl-teni s ezért néha száraz, fárasztó, nincs meg bennük az eredetinek illata és han-gulata.

Szabó Lőrinc legügyesebb és leghivatot-tabb fiatal műfordítónk egyike. Fordít-ásait egy kitűnően megkoncipiált, stí-lusában és beállításában eredeti, eszté-tikai ítéleteiben a tiszta irodalmiság leg-fontosabb kellekeit szem előtt tartó ter-jedelmes tanulmány vezeti be. A kö-tet végén levő »megjegyzései« is vérbeli filológusnak mutatják a műfordítót. A fordítások antológiászerűen majdnem min-den Verlaine-kötetből adnak egypár je-lentősebb darabot. Az összeválogatásban domináló szerep jutott az eddig még nem fordított daraboknak, noha sok van mely-lyel valamennyi Verlaine-fordítónk meg-próbálkozott. Szabó Lőrinc fordításaival maradandó és művészi munkát végzett.

K.

KÉT FOLYÓIRAT.

Revue des Etudes Hongroises et Finno- Ougriennes.

Bessenyei megírván a Magyar Tudós Társaságról szóló könyvét, naiv lélekkel arról álmodozott, hogy a tudományoknak magyar nyelven történő művelése nemcsak azért fontos, hogy a nyelvünk kipallérozódjék, hanem azért is, mert így a külföldiek megtanulják majd nyelvünket; »mert akik valósággal tudós emberek, szeretik a tudományt a maga tulajdon kutfejeiből meríteni, a fordításokhoz pedig csak kénytelenségből ragaszkodnak.« De Bessenyei álma bizony nem vált valóra, és mivel vagy száz évig ő utána mi nem is törődtünk vele, hogy mindazt, amit magyar írók, művészek, tudósok agya és szive kitermelt, »honunk szűk határain tulra« is elvigyük a külhoni népeknek, kinek-kinek a maga nyelvén, nem is vettek rólunk és »helyünkről a nap alatt« tudomást, legfeljebb ellenségeink és az általuk megfigyelt William Steedek és Seaton Watsonok utján.

Épp ezért kell különös elismeréssel fogadnunk minden törekvést, amely a magyar kultúra és tudományosság szócsöve és terjesztője kíván lenni a rólunk tájékozatlan külföldiek számára.

Előttünk fekszik a Revue des Etudes Hongroises et Finno-Ougriennes legújabb kötete, a negyedik évfolyam együtt megjelent négy száma, Baranyai Zoltánnak és Eckhardt Sándornak kitűnő francia nyelvű folyóirata. A francia kultúra magyarországi két kiváló képviselője a legnehezebb időben indította meg négy esztendővel ezelőtt szemléjét, hogy rajta keresztül tájékoztatni tudják a nemzetközi tudományos világot a magyar glóbus legújabb kutatásainak eredményeiről. Jóllehet a legkiválóbb magyar erők szigorúan tárgyilagossággal foglalkoztak

benne a magvarság történelmi és kulturális fejlődésével és adottságaival, mindazonáltal mégis veszedelmesnek találták ellenségeink megjelenését a világ tudományos fóruma előtt és az oláh Jorga máris támadás sorozatot intézett ellenük; ezt azonban a nemzetközi közvélemény nagy része közepette sikerült visszautasítani.

A legújabb szám a magyar Tudományos Akadémia centenáriumának van szentelve és azokat a beszámolókat öleli fel részben, melveket a száz éves furdulókor az Akadémiának az egyes tudományágakra tett hatásáról irtak. A több kisebb cikk után egyik legfontosabb része a szemlének az a bibliografia, amelyet a francia nyelven 1925-ben megjelent összes magyar vonatkozású munkákról és cikkekről tartalmaz. Egy külön kis jegyzék számol be Jókai franciára lefordított műveiről is. A gazdag bibliografia összeállítását maga az egyik kiváló szerkesztő Baranyai Zoltán végzi, a folyóirat első számától kezdve. Ugy tudjuk, hogy a revüt az összes külföldi tudományos akadémiák és egyetemek nagy része megrendelte, és így a német nyelven megjelenő Ungarische Jahrbücher mellett ez az egyetlen francia nyelvű tudományos szemlének lehetővé teszi, hogy a világ közvéleménye ezentúl állandóan és hűen tájékozódhasson a magyar kultúra haladásáról. (N.)

Széphalom.

A sok új folyóirat között végre egy, amely nemcsak, hogy ujat akar, de tényleg ujat is ad. Szinte forradalmi-szerűen új hangja, nagy gonddal összeállított tartalma eddig minden számával csak elismerést aratott. Szege-den jelenik meg. Thienemann Tivadar pécsi Minerváját méltóan egészíti ki, mint a nagy Tiszaparti egyetemi város kulturpolitikai és irodalomkritikai organuma. Szerkesztője: Zol-

nai Béla, az egyetem agilis professora. Nem új ember. Három főerénye: hogy fiatal, mer és nem akadémikus.

Legutolsó számában mivelünk is foglalkozik. Itt találjuk a híres Aurora —Zulawszky ügy következő érdekes kommentálását:

»A plágium úgy esett, hogy Zulawszky Andor alelnök, rendes tag az új magyar irodalom problémái című könyvében hasábként ollózott ki Zoltvány Irénnek »Erotika és irodalom« című munkájából. Az »Új Élet« című kitűnő folyóirat mutatta ki a bimbózó tavirózsa lovagjáról, hogy ő szennyirt pávatoll ruhában jelenik meg a nyilvánosság előtt. Mi lesz ebből

az ártatlan bimbóból, mire gyümölcsöse érik!? kérdezhetnők. Azt, hogy plagizál, ne csodáljuk. Aki nem tud különbséget tenni hang és betű között és aki olyan értelmetlenül áll szemben a művészeti megnyilatkozásokkal, mint ő, annak nincs is mit merítenie önmagából. Tanuljon és iparkodjék, amíg úgy kritizálhat, mint egy felnőtt.«

A legújabb szám gazdag tartalmából ki kell emelnünk még Zolnainak »A janzenista Rákóczi« címen írt folytatólagos tanulmányát, valamint Szekfű Gyula, Várkonyi Hildebrand és Pukánszky Béla értékes cikkeit.

Cz.

Ehhez a számunkhoz minden előfizetőnk számára mellékeljük:

Ajtay Miklós: Esztétikai imperializmus

című munkáját, melyet megküldünk azoknak is, akik az Új Életre legalább egy félévre ujonnan előfizetnek.

Minden cikkért írója felel.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Felelős kiadó: Radnóti István.

Kiadótulajdonos:

Centrum Kiadóvállalat Részvénytársaság.
Budapest, IX. Köztelek-utca 1.

Az Új Élet könyvei első száma:

Ajtay Miklós: Esztétikai imperializmus.

Az ujjászületett Európa útajáról ír egy külföldre szakadt fiatal esztétikus ebben a Párisban megjelent könyvben.

Ára 1 pengő

K a p h a t ó

**a kiadóhivatalban és az összes
könyvkereskedésekben.**

„TECHNIKA“

kő- és könyvnyomda, kiadóvállalat,
könyv-, papir- és rajzszerkereskedés részvénytársaság
BUDAPEST, I. KERÜLET, BUDAFOKI-ÚT 5. SZ.

SPECIÁLIS ÜZLET

építészeti, mérnöki művek és nyomtatványokban.

TECHNIKAI MŰVEK

sokszorosítása, bizományi kezelése
és kiadása.

LITOGRAFIAJÁBAN

művészi kivitelben készülnek
plakátok, tervrajzok, térképek, levél-
papirfejnnyomatok, jegyzetek stb.

KÖRZŐK, LOGARLÉCEK, RAJZPAPIROK,

rajzszerkek, faáruk és vegyészeti
cikkek legnagyobb választékban.

NYOMTATVÁNYOKAT

modern kivitelben, mérsékelt áron
készít.

A „TECHNIKA“ kő- és könyvnyomda, kiadóvállalat, könyv-, papir- és rajzszerkereskedés részvénytársaság a technikai körök részvételével alapított s azok ellenőrzése mellett működik. — Napi bruttóbevételének egy részét a műegyetemi hallgatók segélyezésére fordítja.

Molnár Jánosné
fehérenemű és vegytisztító üzeme
szépen, olcsón dolgozik

FŐÜZLET:
VI. Hunyadi-tér 7. szám.
FIÓKÜZLETEK:
IX. Ráday-utca 29., Üllői-út
70. VII. Rottenbiller-u. 44.

CENTRUM

KIADÓVÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

**Könyv-
nyomda**

**Könyv-
kötészet**

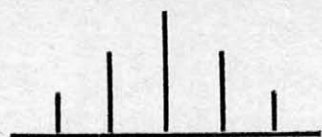
Készít: könyveket, folyóiratokat, hirlapokat, meghívókat, kereskedelmi nyomtatványokat, névjegyeket, esküvői és báli meghívókat, falragaszokat és könyvkötészeti munkákat izléses kivitelben

Budapest, IX. Köztelek-u. 1. Telefon: J. 434-91

Beküldött könyvek:

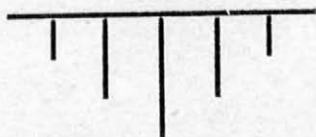
Aprily Lajos: Rasmussen hajóján. Versek. Berlin, 1926. Ludwig Voggenreiter Verlag, Magyar Osztály. — Balla Antal: A liberalizmus történelme, gazdasági és politikai tanításai. Budapest, 1926. Légrády kiadása. — Haller István: Harc a numerus clausus körül. Budapest, 1926. Szerző kiadása. — Dr. Heim Pál: A gyermekek táplálkozása. Budapest, 1926. Studium kiadása. (Szülők könyvtára 4. sz.) — Ifj. dr. Imre József: A gyermek szemének gondozása. — Dr. Wein Zoltán: A fül, orr, torok bajai és gondozása. — Dr. Poór Ferenc: A gyermek bőrének gondozása. (Budapest, 1926. Studium kiadása. (Szülők könyvtára 5. sz.) — Imre Sándor: A családi nevelés főkérdései. Budapest, 1926. Studium kiadása. (Szülők könyvtára 1—3. sz.) — Koplík Gyula: Földimádók. Budapest, 1926. Szerző kiadása. — Sziklay Ferenc: A fekete ember. Regény. Berlin, 1926. Ludwig Voggenreiter Verlag. Magyar osztály. — A nagy Főnök levelei. Berlin, 1926. Ludwig Voggenreiter Verlag. Magyar Osztály. — Egy pozsonyi Robinson története. Zetting Károly pozsonyi származású magyar ember élete és viszontagságai. Fordította: dr. Lukinich Imréné. Berlin, 1926. Ludwig Voggenreiter Verlag. Magyar Osztály.

ELADÓ!

1 és 2 éves gyökeres szőlőoltványok, sima és gyökeres amerikai vadveszszők, több fajban gyümölcsfák, akác és gledichia csemeték

Építéshez
való
falazókó

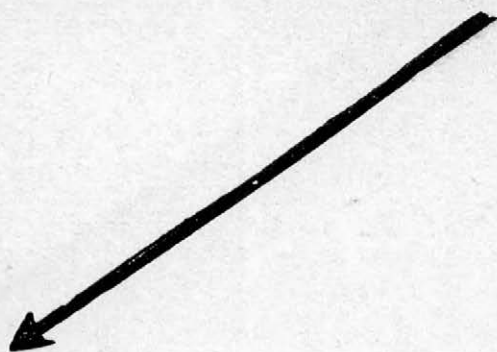
o- Árjegyzéket küld: -o

Molnár Mihály

:-: Abaujszántó :-:

Tűz-, jég-, betörés-, baleset-, szavatossági és életbiztosítást

c s a k a

**Gazdák
Biztosító Szövetkezeténél**

a magyar gazdatársadalom szintiszta magyar biztosító intézeténél kössünk!

Igazgatóság: Budapest, IX. Üllői-ut 1. sz.

Vezérképviselőségek: Balassagyarmat: Rákóczi fejedelem-ut 36. — Debrecen: Ferenc József-ut 26-28 — Győr: Deák-ut 12. — Kaposvár: Fő-utca 31. — Nagykanizsa: Kazinczy-u. 43c. — Miskolc: Széchenyi-u. 35. — Pécs: Rákóczi-ut 11. — Szeged: Tisza Lajos-kör-ut 38. — Székesfehérvár: Ferenc József-tér 9. — Szombathely: Széll Kálmán-utca 7. — Szolnok: Gorove-u. 2680.

Telefonszám 157.

Helyiképviselők az ország minden egyes községében

Láng L.
r. t.
Gépgyár
Budapest 56.

Gőzkazánok, Stabil és Félstabil
Gőzgépek, Zoelly-gőzturbinák,
Diesel-motorok, Kompresso-
rok, Cukorgyárak berende-
zése, Szeszgyárak beren-
dezése, Keményítőgyárak
berendezése, Élesztő-
gyárak berendezése,
Economiserek,
Transmissiók,
Csővezetékek